

50. OBLJETNICA OSNIVANJA

JAVNA USTANOVA "NACIONALNI PARK MLJET"

M L J E T
1960. - 2010.
NACIONALNI PARK

Hrvatski državni arhiv

10. XI 2010. do 22. XI 2010.

Gliptoteka HAZU

11. XI 2010. do 26. XI 2010.

Zagreb, studeni 2010.

U V O D

M L J E T

1960. - 2010.

Nadvojvoda Ludwig Salvator
1847 - 1915.

*Stabla se spuštaju
sa vrhova pa sve do mora
i zasjenjuju obale;
voziš li se naokolo lađicom,
ploviš zapravo šumom...*

Ignjat Đurđević, XVIII st.

Mljet 21.IX.1910. Šumar Josef Marolt
s obitelji u Sv. Mariji na Jezeru.

Cilj nam je, obilježavajući 50 godina postojanja NP "Mljet", ovom izložbom omogućiti upoznavanje otočkih prirodnih i društvenih baštinskih vrijednosti. Iz svega slijedi nužno potreban, propisani stručni rad Uprave NP "Mljet" na zaštiti, održavanju, očuvanju, promicanju, korištenju (ZООPK) te unapređenju i poboljšavanju nacionalnih ljepota i vrijednosti zaštićenih područja prirode, datih nam od strane Sabora Republike Hrvatske na upravljanje, koji podrazumijeva provedbu ustrojenog sociološkog te muzejsko dokumentacijskog aspekta rada Stručne službe JU NP "Mljet".

Uz stručne provedbene radove na restauraciji i konzervaciji kako arheoloških lokaliteta tako i načina života, rada, stanovanja stanovništva uz podrazumijevajuće sudjelovanje posjetitelja te turista na boravku ostvarila bi se definicija zaštićenog područja ranga Nacionalnog parka. Mogući program posjećivanja i obilaženja NP "Mljet" podrazumijeva ZООPK njegovih stručno utvrđenih prirodnih te povijesno-kulturnih stanja koja se u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode ne smiju mijenjati.

Izložbom fotografija "Mljet 1929. – 1970." u Hrvatskom državnom arhivu u Dubrovniku prikazali smo 2009. godine, kroz raspon interesa fotografa za najljepše vrijednosti sjeverozapadnog dijela otoka Mljeta i njegovo stanje, koji kao cjelina ujedinjuje: Župu Velike Gospe, katastarsku općinu Govedari i od 11. XI. 1960. godine posebnim zakonom osnovan Nacionalni park „Mljet“.

Na prostoru ondašnje Austro-Ugarske Monarhije zagovarala su se tri pojasa zaštite – alpski, riječni i jadranski. U sklopu primorske jadranske zone u prvi je plan izbio otok Mljet. Postojalo je više prijedloga u razdoblju od 1910. do 1915. o parku zaštićene prirode na Mljetu. Zajednička im je misao bila spoznaja o potrebi zaštite, posebno specifičnih prirodnih rijetkosti. Dilema je bila u pogledu veličine zaštićenoga prostora - cijeli otok ili dio nekada u vlasništvu benediktinaca, a tada u posjedu Državne šumske uprave Mljet. Prevagnuo je drugi koncept (dio otoka): zaštita autohtone flore i faune prilagođene tlu i podneblju otoka Mljeta. Prvi svjetski rat onemogućio je realizaciju projekta "Parka zaštićene prirode otok Mljet".

U V O D

Povijest čovječanstva pamti prva iskustva i posljedice industrijskog društva te načina života ondašnje civilizacije, još prije Francuske revolucije, rečenicom J. J. Rousseaua iz 1750. godine:

«Sve je dobro kad izlazi iz ruku tvorca svih stvari, sve se izopačuje u rukama čovjekovim. On tjera zemlju da rađa plodove druge zemlje, drvo da nosi plodove drugog drveta; on miješa i brka klime, elemente i godišnja doba; sakati svog psa, svog konja, svog roba; remeti sve, upropaštava sve, voli nagrde, nakaze; on neće ništa onakvo kao što je priroda dala, pa čak ni čovjeka; treba ga dotjerati za njega kao dresiranog konja; treba ga saviti po dnevnoj modi kao drvo u njegovu vrtu.»

Indijanski poglavica Seattle na drugoj strani svijeta nakon 100 godina Lagonije piše pismo američkom predsjedniku u Washington 1854. godine "Kako možete kupiti ili prodati nebo, toplinu zemlje? Ta ideja nam je strana. Ako mi ne posjedujemo svježinu zraka i bistrinu vode, kako vi to možete kupiti? ... Ali u vašoj propasti svijetlit ćete sjajno, potpaljeni snagom boga koji vas je donio na tu zemlju i za neku posebnu svrhu dao vam vlast nad njome, kao i nad crvenim čovjekom.... Gdje je guštara? Otišla je. Gdje je orao? Otišao je. To je konac življenja i početak borbe za preživljavanje."

Morfološki je otok Mljet tipičan dinarski primorski karsni gorski lanac, sa tri niza vrhunaca, dva ivična i jednim srednjim najvišim, među kojima se nalaze brojni doci i polja, također dinarskoga pružanja. Postament čitave te gorske grupe potopljen je doduše pod morem, ali se iz pribreznoga reljefa, a taj se može veoma lijepo rekonstruirati iz izobatskih specijalnih karata austrijske marine (1:80,000), i iz karaktera sadašnje morfologije otoka, s pravom može izvesti upravo napadna sličnost sa karakterom većine sadašnjih primorskih planina (Velebit, Biokova, Pelješac itd.). Ostatke stare morske obale naznačuje potopljeni klif, što ga nešto južnije od južnoga ivičnog grebena možemo pratiti u dubini od cca 85 m uzduž čitave JZ strane otoka, a čije vidljive ostatke predstavlja niže opisani četvrti greben. S blago nagnute abrazione terase uzdiže se strma JZ strana otoka, s mladim rtovima i dragama, brojnim sekama i maharcima, sve znakovima jake svježje abrazije. Relativno pak plitak Mljetski konao možemo shvatiti kao nastavak te abrazione terase, nekadanje polje, iz kojega se s jedne strane uspinjao gorski greben današnjega poluotoka Rata, a s druge strane današnji otok Mljet.

Branimir Gušić, Nacrt fizikalno-geografskih prilika na otoku Mljetu, 1929.

Jezero (Lago) sv. Marije i samostanski otok na Mljetu.

*akademik Branimir Gušić
1901- 1975.*

Doktorirao na temu Mljeta 1929. godine. Bio je glavni inicijator i voditelj stručnih i organizacionih poslova za osnivanje Nacionalnog parka "Mljet".

*akademik Cvito Fisković
1908 - 1996.*

Od 1948. godine proveo restauratorsko-konzervatorske radove u kompleksu benediktinskog samostana na Otočiću sv. Marije sred Velikog jezera.

Hrvatski državni arhiv

10. XI 2010. do 22. XI 2010.

Fotografije Nacionalnog parka Mljet, iz fundusa Hrvatskog državnog arhiva

Mljetski akvareli, ak. slikar Nenad Opačić

Povijesni likovi otoka Mljeta u drvetu, Zvonimir Hazdovac

P R E D G O V O R

I ma jedno modro more, i duboko i široko, i nemirno i mirno, koje je božijim odnosima prema ljudskom svijetu te Posejdonovom ljutnjom prema Odiseju, putem valova, vjetrova, kurenata odredilo povijest sredine – središta svijeta te na taj način i cijelog svijeta, a zove se Mediteran. To središte svijeta koje Venecijanskom zaljevu - Jadranskom moru, otoku Oigigija daje posebno mjesto u povijesti življenja - putovanja tadašnjeg svijeta, uvjetovano je deltom rijeke Neretve, izvorima vode u Kotoru gdje nimfa Alkimi rodi Jasona, slavnog Argonauta, a nimfa Kalipso na Oigigiji, starom Mljetu (ili otočiću GOZO kod Malte), zatoči slavnog Odiseja. Kako Vam drago ali ploviti se mora.

Mljet je, dakle, otok nimfe Kalipso čije ime znači "ona koja prikriva" svoju čežnju, ljubav... Nimfa Melita, o kojoj se malo zna, također je jedna od nimfi Nejada, kći boga Egeja po kojoj Mljet zasluži ime.

Nimfe su duša prirode, zaštitnice prirode, gospodarice koje omogućuju plodnost, rast drveća, tok voda. Više je vrsta nimfi, stoga posebno ističemo Nejade, koje su zaštitnice tekućih voda, Krineje - fontana, Limnade - jezera, Pegeje - izvora, Potamide - rijeka, Elionome - močvara. Drijade su šumske nimfe, a Hamadrijade hrastove nimfe, dok su jasenove nimfe Melijade. Sve povezano sa Sredozemnim morem i životom ekumene.

Mogućnostima trojstva bogova nastalih od jednog, njihovom mogućnošću daljnjeg dijeljenja, množenja, širenja sa snagom jačom od ljudske volje za moć, ostala je ljudima herojima samo mogućnost istraživanja, otkrivanja detalja prirodne cjeline božanskih životnih dimenzija sveukupnosti.

Pa nam tako od Akadema kreće priča o umjetnostima i znanostima, koje su smjer, način, sadržaj, oblik, forma i sadržaj te smisao moći, mogućnosti ljudskog izraza (p)ostvarenja, življenja ukupnosti sklada savršenstva prirode koji je uzor, pokretač, učitelj naših ljudskih (ne)kontroliranih mogućnosti, (ne)štetnih htijenja. Taj poezis, kreativna mašta, to novo, nevideno iz ljudske mašte uz ars kao ljudsku vještinu, tehniku, dalo nam je mogućnost mijenjanja smisla postojećeg, kreiranja stanja nove, drukčije ljudske ljepote, življenja u skladu s ljudskom društvenom prirodom, tj. u neskladu s prirodom.

I nakon tako shvaćene mogućnosti čovjeka, koja u sebi sadrži princip kretanja, napretka, razvoja, tkz. volja za moć bez sumnje, nema suvišnih pitanja, kukanja, zapostavljanja, valja nama biti lijep, živjeti lijepo, točno, ispravno, neštetno, tj. korisno, zdravo, u skladu sa Bogom ili prirodnom ljepotom, u nekom vremenu kada nema sretne ili nesretne ljubavi, života, kada je život samo jedno i sve je u njemu i on u svemu.

Oblaci nad Mljetom. Oblaci kišnog ljeta pogleli su nad vlažnom, sparnom okolicom mljetskih jezera, jezera koja to nisu, kao ni fjord, laguna, već specifična potopljena krška polja koja svojim zaobljenim oblikom uz neizbježne mostove tako zaslužuju naziv jezera. Zato Malo jezero ima Mali most, a Veliko jezero Veliki most i mlin koji melje snagom plime i oseke svakih šest sati. To su morska jezera ili kako ih već hoćete zvati, jezera koja jekom razgovaraju sa slušačem dok barke na vesla s upaljenim lučima za ljetnih noći klize jezerom ili koja za dana zrcale zelenu šumu u plavoj podlozi mora, kojim plove benediktinci iz vremena Ignjata Đurđevića.

Ribe, rakovi, školjke poprimaju nijanse mornarske, marin plave boje ovisne o kamenom, pješčanom ili travnatom, dnu, koje se tako prelijevaju u tirkizno plavu boju sunčanog neba, nakon magli, oblaka koje bura sa Žuljane rezbistri u taj čas. Rogač, maginje, grožđe, smokve, mjendeli sunčanog siječnja, ruzmarin, lovor i sve mediteransko što završava s kapljicama lozove rakije, travarice, rakije od mirte, od mrče kojom se pletu ribarske vrše ljudskih duša, nalazi se u nama.

Dok planinari hodaju starim seoskim stazama - od Pomene do Strmice i Blata, težeći putem preko Oskorušnog dola i Mokrog dola na odvojak za Glogovac, kako bi došli do staze iza Velikog Grada

P R E D G O V O R

Marin Perković 2010. Mljetski kanal

pa nastavili putem do Ostaševice i Movrice na Peskariju pa tako sve do Sobre - u isti čas tutnje po moru gliseri, a po asfaltnoj cesti motorna vozila koja zuje međunarodnim brzinama, pa ne vide s obje strane ceste sitne udoline, mala polja zaboravljena kao i težački znoj, žuljeve ruku i stopala, muke težakova života.

Već pola stoljeća u modi su brzine prolaženja, dolaženja, posjedovanja i boravljenja, glisiranja morskim rubovima obala s kojih nove nimfe uzdišu i ponekad mahnu sa sjetom na davna vremena jedara punih vjetra, punih kao djevojačke grudi kad je prebivalište bilo usud kome se moralo vratiti. Mirise mora, polja, šuma, okućnice, znoja zamijenili su oktani; kamen otočića Gospe od Škrpjela ne bacaju novi mornari, sve je folklor za mitologiju svakidašnjeg života. Žal za mladošću, ljepotom,

P R E D G O V O R

Milan Pavić 1955. Vrt benediktinskog samostana

kipi na sve strane kao i strana pića u kojima nema starih pjesama, već ritam stroja s amalgamom brzog opijanja, zaborava prolaznosti bez stvarnog, zornog osjećaja, stanja, odnosa...!

Međe i granice, vidljive i nevidljive, i danas određuju odnose nekadašnjih starih porodičnih domaćinstava, stare kamene kuće, napuštene, urušene na rubu Blata, Babina Polja, Prožure, Maranovića, Korita, Govedara. Blatine i slatine, rub šume, rub vode, zvuci proljeća i tihi starci u polju za rana jutra dok normalni svijet spava, jednostavno životno brzo rade, misli su ostavljene za kratke trenutke odmora. Kamene skale, kamenice, kamen u srcu, ali samo za sebe, svoju bol; sa strancem domaćinski, srdačno, fino, suptilno kratko, jednostavno.

Dva se svijeta rađaju uz asfaltnu cestu, betonsku rivu, dok unutrašnjost zaboravljenog otočkog života čarobnim mirom koraka, šutnjom odmora govori, čini čuda. Čudo jedno, masu riječi, ne mogu

P R E D G O V O R

ti kazati, koliko kažeš, ne znam, bit će...sve je u oprezu sumnje, šutnji, slutnji, pomisli, doživljaju, tom trenutku začudnosti obilja vremena, poezije i sna! Stranac, došljak, putnik namjernik stari-novi izazov, cijeli jedan svijet u pogledu, šutnji, pitanju, iščekivanju geste, grimase, pokreta, trzaja lica, oka. Tako se povijest piše, govori, snima na obali mora dok historija čeka u tišinama dolina, u potpodu mirisa vlage, vonju hrane, tufinama ustajalog, patini drvenih struktura kuće.

Bitno, bezimeno, utišano, bivanje je mudre starosti; nebitno, imenovano posjedovanje je lude mladosti koja nije više zadovoljavajući odgovor, taj razgovor kroz suprotnosti nije više prirodan. Kopno i voda obavijeni zrakom uz Sunce života traže stare odgovore cjeline ljudskog prirodnog života u krajobrazima presječenim cestama koje nikad manje života nisu omogućavale. Svijet živi, jede, pije na cesti, životi se sudaraju na cesti, žili kucavici novog svijeta, koju ljubitelji prirode moraju pregaziti da bi nastavili starim prirodnim puteljcima, stazama, putovima na kojima nema ni tvrdoglavog magarca.

U sumrak ljetnog solsticija bosonoga mladost dugih kosa ili obrijane glave vapi za životom kojega na otoku nema pa mu voljom jačom od naravi pretpostavlja vrevu grada, vatromete boja, izgubljenost u gomili, traženje sreće u lutriji nade. Ravnodnevnica označava početak zlatne jeseni koja stremi padu u zimu, denovsku ciklonu koju mogu samo marčane bure sa Žuljane vratiti usponu Sunca.

U takvu milenijskom raspoloženju iskon mediteranske ekumene, antičkog središta svijeta, postavlja pitanja zaštite od nepodnošljive lakoće brisanja svega postojećeg, povijesno starog, pretvorenog u kič folkloru kojim nitko ne živi, već dočarava izgubljeno, postoji, traje imitacijom života. Zar je doista nerazumno živjeti prirodnim načinom a sve će društveno po logici prošlosti samozadovoljnih sila biti i tako izbrisano. Zar je moguće da nam ni klasični, hladni stari muzej neće sačuvati ostatke ostataka iz ranijih života ovoga zelenog otoka? Lijepo, najljepše iz težine ranijeg života što su nam namrta mnoga zaboravljena pokoljenja, čije nevidljive kamene karike povremeno dopru do unutrašnjosti nove muke, znoja, rađanja radosti, poleta nade, veselja ritmične pjesme, krvavo crvenog tkanja kojemu je poezija odušak, arijom tenora propara noć.

U zaštićenom području prirode, u etno selu Govedari, starom dvije stotine godina, nastalom na kraju epohe gradova republika i benediktinskog reda, razgovara domaćin sa svojim rođakom iz Žare pokraj Korita, selom nastalim u praskozorje civilizacije. Obojica nesvjesni razdoblja, brončanog doba koje je na vratima atomske suvremenosti nanotehnologija, u kojem jesu, ali neznajući ni kako su ušli te što im je raditi.

U Blaganju, kući pola školi pola ruševini, koja pola krova ima, a pola ga nema, ostali su rubovi prozora i još dobro držeća vrata. Ta kuća u kojoj u jednom jedinom razredu postoje tri razreda, tri reda klupa, kad ima učenika, dijeli se kao i školska ploča na tri dijela banalizirajući podjelu jednog na trojstvo. Taj razred, područna škola, jedna je četvrtina kuće koja u prizemlju i na katu ima po dvije prostorije. U prizemlju dijela kuće s krovom sastaju se sve rjeđe seljani, najčešće kad su izbori ili rijetki sastanak udruge Matice sv. Marija koja se brine o groblju i očuvanju tradicijskih vrijednosti života stanovništva. Vlasnici nekretnina ne sastaju se. Dok druga polovina kuće ima stara drvena okna i vrata, ovaj dio iste kuće označen je plastificirano metalnim suprotnostima ulaska te pogleda na svijet. U njoj, kroz propali tavan, prodiru sve meteorološke najave, izvješća prirodnih stanja, na ostatke ostataka, koji se ne daju inercijom svoje prirodne datosti.

Spajani stolovi, prebačeni pokrivač nedefinirane boje, razmeđa crvenog i tamno plavog vapi za bjelinom, koja može rastaviti pa povezati krajnosti u trobojnicu tri generacije, koju valovi i vjetar

P R E D G O V O R

nose smjerom sjeverozapad i jugoistok. Nema pića, jela, samo papiri, kutije i komisija koja treba prebrojati, preračunati glasove pravno postojećih, mogućih s popisa i oznake onih koji se odazvaše kako bi pretvoreni u postotke, svjedočili pučini sna. Nema narodne nošnje, alata, tragova stanovanja, blagovanja, spavanja, nema zbirke zavičaja, muzeja koji bi sačuvao to zadnje od potrebnog da trag života ostane utkan u budućnost koju ne možemo pratiti, ne želimo slijediti, koja nije naša. Pozove nas domaćin, a ako hoćete popiti, dobrodošli, homo nešto prigriz, založite se ljudi. I tako otvarate oči, uši slušaju, svijet se pojavljuje zorno, tamo gdje stvarno jest, tu gdje je bio. Malo je takvih starih kuća, muzeja koje bi činile etno selo, ali komini su tu, mlinice. Potpodi, gumna, sterala, ali veliko je srce, za novi uzlet naše mladosti uprkos, poraznim polustoljetnim iskustvima usprkos.

Nagrizena starina dava po tufini, čuje se zadah gnjileži.

Ostali su nam zapisi, crteži, fotografije Marijane i Branimira Gušića, stručni članci, doktorski rad, novinski zapisi, desetljetna upornost u zaštiti ljepota baštine, slike Anke Krizmanić; njihovih brojnih kvalitetnih suradnika, kolege i prijatelja Cvita Fiskovića koji adaptiraše samostanski kompleks na otočiću sv. Marije, pomagaše za sakupljanje etno građe; Dragutina Alfiera, Ratka Keva, Ante Marinovića-Uzelca, koji oformiše stručne postavke smisla rada i zaštite zaštićenog područja. Okupili su oko sebe brojne stručnjake, prijatelje, otvorili vizije, omogućili napredak, zakonsku osnovu i makar je teško štititi sebe, svoje, cjelinu zaštićenog područja nacionalne ljepote, ostvariti vizije, nema nam druge nego da se vratimo njihovim rezultatima i nastavimo, dovršimo viziju vlastitog života u kojoj smo sa zaštićenim prirodnim ljepotama, upravo mi osnova zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka za cijeli svijet. Ta škrinja s blagom dio je i naše zasluge i možemo je sačuvati, obnoviti, oživotvoriti u području, u punoći našeg tradicijskog, lijepog, zdravog, otočkog neštetnog prirodnog života. Tako dođosmo do mljetskih velikana znanosti mr. sc. Ive Dabelića, povjesničara i Nikole Stražičića, geografa.

Nazivlje detalja etnografske građe, sada trenutno nije više ni važno kad govorimo o mnoštvu područja prirodnih značajki i nužne društvene valorizacije sveukupnosti zaštićene vrijednosti. Bitno je stvoriti pretpostavke ponovne obnove vlastitih snaga, stvaranja uvjeta za novi iskorak prema zaokruženju cjeline stoljetnih vrijednosti.

Naše starinske gradnje, naša skromnost, autentičnost, marljivost, naše tkanje i tipične šare, košic, vrša, gradele žele obnovu života, veselje stola na kome je mljetski vez, veselje osoba koje nose mljetsku nošnju, kreveti s mljetskim lancunima, stol s raskoši motara, mediteranskog bilja, blitve, raštike, česna, kapule, mirisa i okusa ulja, rakije, vina, začina, ribe koliko treba, malo sira i pršuta, brodet...! Sva osjetila rade, sve vonja.

To smo mi, to je naše, po tome se znamo, ističemo, uz zrno mudrosti, veselja, vještina govora, priče i pjesme, to još postoji, a naš će gost prijatelj znati, razumjeti i htjeti upravo to naše, jer sve drugo što nije naše ima, kad hoće i gdje hoće. Naše sadržaje, oblike, načine, količine svih struktura života, stavova, odnosa, postupaka dali smo ovdje za svakoga, za sve pa i za naše ljude, jer sve je dano po prirodi stvari i sve se može koristiti: od seoskog do robinzonskog turizma. Neka planinari hodaju, pjevaju, jedu i piju jer imaju što i imaju gdje na našim starim stazama do polja, pa preko brda, i sve u jedan dan. Nimfe ih prate, skriveni su, zaštićeni životom prirode.

I tako krene mljetska svadba preko cijelog otoka, dan-dva, koliko pripada, krenu ribari, težaci, mornari, stari zanatlije, korisne ruke maslina i grožđa uz malo raštike, blitve, kuhanog krumpira, obilje česna, kapule, s harmonikašima ovih naših sedam sela. Malo lijerica za plesanje, javno s djevojkom u paru, pa u kolu, i eto veselja uz mnogo skrivenih, tajnih, usputnih, nevažnih, a tako

P R E D G O V O R

Nenad Opačić 2009. Pogled na crkvu sv. Marije iz klaustura

P R E D G O V O R

bitnih pogleda. Malo je riječi potrebno, nema priče, sve se zna, prirodna mudrost života i lakonska kratkoća - naša su oznaka.

Rodilo se, živo i zdravo, dite ili sin, eto nas, svejedno, ne damo se - život ide dalje, nada, vjera, optimizam ljubavi, radosti, a sve prirodno. Majke, babe, djedovi, dundi, tetke drže tri kantuna od kuće, dok otac navega, u selima Babino Polje, Babina Kuća jer tako je to s onima koji čuvaju ognjište od Babine Grede do Babina Kuka.

I kad se umre, eto opet cijelog sela što u kući, što u koloni, uz riječi sućuti, sjećanja na upamćene dogodovštine jednog života, zajedništva u dobru i zlu, šali i zbilji našeg postojanja. Riječ po riječ, kaplja vina, čaša žući, suza iz crvenih očiju, oprostili se jesmo, život ide dalje, sjećanja ostaju, naša priroda, naše prirodne osobine, idemo dalje, sezone se mijenjaju, proljeće nadolazi iza Sveta tri kralja.

Grad, gradska čeljad stručno prepoznaje našu estetiku, likovni izraz, toplinu, srdačnost, ljepotu i želi čuti klasični štokavski zaboravljeni govor, sve staro, zaboravljeno do mita, legendi, obnovu sjećanja kroz večernje priče, jutarnja svitanja jer prokazana starina kao kulturna zaostalost uspostavljena je ponovno kao vrijednost. Naši zaboravi ljepotom se vraćaju lakše za strance željne senzacija, suptilnije za naše ipak ukorijenjene predrasude. Ljepota usprokos svemu, ta autentična pjesma, priča, volja kao dopuna svim manjkavostima, taj šarm, ta opsjena koja čini, ispunjava život, sve kontradiktorno životno ljepšim, savršenijim, boljim.

Vrijeme je da se naše vrijednosti vrata nama, ovdje odakle su potekle i gdje im je izvorno mjesto, gdje su stvorene, trajale i trebaju trajati i kad nas ne bude. IN SITU s uvjetom IN VIVO. To je smisao tako visoko postojeće i vrednovane ljepote. Valja nam živjeti, biti, imati svoj svekoliki identitet, i posebno važno, kao uvjet bez kojeg se ne može, *conditio sine qua non*, šire življen od tradicijskog kuta gledanja. Svoji na svome, ne štetni na svaki vlastiti, uzročno-posljedični način, ni prešućeni, ni egzotični, ni prezreni, ni mimoidejni otočani u stvarnosti jadranskog mora, mediteranskoga ekumenskog okruženja, starog, jedino poznatog središta Zemlje.

Tako će sva ta bivanja, posjedovanja doći i u muzejske zbirke, u svečarski život povremenih folklornih zajedničkih tradicijskih slavlja, ali i kao neizostavni detalj praktičnog oblačenja kojim smo prepoznati diljem svijeta kao i druge kulturne skupine. Mljetski opanak nije lošiji od indijanske mokasine, od meksikanskog ponča, japanskog kimona, a posebno ako se zna da se ljeti ide pješke, bos jer nije zima, a zimi se ide bos jer nema zmija.

Previše zaboravljenog života, njegove životne dimenzije identiteta, Mljetu svojstvene tradicije ustuknule pred modernim vremenima, koja nam se opet svojom voljom vraćaju. Previše smo tradicionalni da bismo bili moderni, a previše pomodni da bismo bili tradicionalni, u mitologiji svakidašnjeg života ostaje nam mljetska autarkija, ataraksija, upornost, tvrdoglavost, samosvojnost. Tko hoće, a mnogi hoće, neka izvole, to je tako prirodno, a takvi smo vam mi svi.

Prepoznati svoju vlastitu osobnost, vrijednost sebe u vremenu i prostoru, odbijanje stida vlastitosti i krivice koja se nameće, znači biti svoj na svome, sebi i svojim dovoljan, neovisan o drugima, biti svoj, dobar sa svima koji žele biti dobri, prijateljski. Dakle, neka se zna, Mljet nije tamo neko nepoznato područje, neki otok, neko apstraktno ime, neki ljudi tamo...! Mljet nisu tamo neki ljudi, Mljet su Mlječani, Mlječke, ljudi kao i svi drugi, svoji po sebi, za sebe, ništa manje vrijedni od drugih i to treba, znajući povijest ovog otoka, poštovati. Mljet jest, bio je i bit će životna činjenica, vrijednost kojom se povijesno diče svi njegovi stanovnici, prijatelji, partneri, prolaznici, koja se ističe neizostavno u povijesti Mediterana, središta antičkog svijeta. Mljet koji ovjekovječiše nimfe, grčki

P R E D G O V O R

Nenad Opačić 2009. Mljetska jedra

heroji, rimski carevi, prirodna ljepota prije svega, pa znalci, zaljubljenici, stručni djelatnici poput Marijane i Branimira Gušića, Cvita Fiskovića, Natka Nodila, Dragutina Alfiera, Ratka Keve, Josipa Knepra, Nikole Stražičića-Musića, Ive Dabelića-Grmuška koji mu dade dio svog vrijednog života jer ostvariše život s Mlječanima za stoljeća pred nama.

Prepoznavmo se, otkrijmo svoje osobne mogućnosti u srcu prirodne ljeposti i budimo u skladu s prirodom, njezinim životnim vrijednostima i sačuvajmo je, jer samo u cjelovitosti postojimo, trajemo. Dobro vidimo, razumijemo stvari oko sebe i sebe same u području zaštićene prirode, zaštićenog područja nacionalne razine. Život naš zaštićen prirodom i sam postaje vrijedan prirode, ako se u nju uklopimo ne štetnim životom. Propast ove prirode, zaštićenog područja i naša je propast, kako god to prikazivali i ne htjeli priznati nedostojni, nesposobni svih oblika i sadržaja datoga nam prirodnog življenja ove baštine, naše baštine. Dobro došli, prijatelji. Hote, ...ala, ...danu uđite, služite se.

Goveđari, 23. IX. 2010.

Marin Perković

ZVONIMIR HAZDOVAC

Zvonimir Hazdovac 1999. Marko Antonije, 42 x 40 x 36 cm.

PREDGOVOR

Umjetnički angažirano kroz prirodno prihvaćenu ljepotu drveta, Zvonimir Hazdovac umjetnik kipar, usklađen sa sveukupnom i pojedinačno postojećom prirodom mogućnosti, daje sebe, kroz svoje viđenje sveukupnosti ljudskih lica društveno zrcaljene stvarnosti.

Individualno profiliranim stilom izraza cjeline prirodne datosti stanja, postojanja, on postiže tako lako, skoro nezamjetnu ljepotu stvarnosti ljudskog bića, njegove krhkosti, skrivenosti, grča, topline, izgubljenosti i njegove punine.

Kiparski i fotografski angažirano u egzistencijalnoj tjeskobi života da stvori i doslovno sačuva svoju ljubav, svoje ispunjenje, svoju radost, ljepotu, veselje, muku Kipar Hazdovac prešao je granice svog otoka i dobio satisfakcije koju njegov Mljet tek treba prepoznati i prihvatiti. Potreba je to sviju nas, jer autor je doista rijetka, unikatna u mljetskoj povijesti umjetnosti, nezabilježena vrijednost koju treba sačuvati. U isto vrijeme imamo predmet i slike, reljef i plohu, više od riječi, više od slike, ono što jest i ono što su dijelovi jednog mikro i makro svijeta u kružnom kretanju od početka do kraja koji nas vraća počecima naših stanja. Nema novog, artificijelnog, umjetnosti radi same umjetnosti, u njegovom kiparstvu sve je znano, viđeno, jednostavno, prepoznato u prirodnoj sveukupnosti života kao što i život sam jest mnogostruko jednostavan.

Motivski to je Gea, Eona, Kalypso, nedosanjanost nimfe, žena koja kao prapočetak, osnova, smisao života, ideal, cvijet čežnje, jest stvarni sveukupni razlog ljepote i mogućnosti života. Skulpture su to lica, torza, poprsja, cijelog tijela, ostataka Bića kao krajputaša punoće života, iskustva, traženja, gubljenja, sjećanja, dozivanja sjećanja, zamišljanja, želje, žudnje i opet tako u doglednom traženju nedosanjanosti.

U bespućima praktičnog života eto tog krhkog trenutka poezije i sna koji Zvonko Hazdovac posjeduje i što zainteresirani gledatelj može doživjeti. Eto našeg ranog Meštrovića, francuskog suptilnog Rodina.

U društveno umjetničkom svijetu bjega ka imaginarnim, apstraktnim slikama, rijetko stvaran, sadržajno i formom iskazan svijet predmeta, volumena, (prije svega određenog prirodnom datosti materijala i njegovom veličinom), oblikom kome samo Zvonko Hazdovac može dati svoju jedinstvenu, objedinjenu, istovremenu prirodnu stopljenost te razapetost života sa svijetom ideja i materije kako je on prirodno osjeća.

Od prirodno datog materijala i u samom materijalu nastaje vrhunska umjetnička lekcija iz struke kipara na ovim izvanrednim skulpturama za sposobnost koju treba podržati u njenom isklesavanju.

Malo je kipara koji tako sveobuhvatno, slojevito, sadržajno, bogato a nadasve prirodno lijepo, mogu dati spektar života i njegovih ljepota u cjelini prirodnih formi. Sve je po zakonu struke a opet u punoći cjeline, sa svim atributima koje cjelini materijala i stanja života skulpture pripada.

Zvonko Hazdovac, (društveni svijet koji je razbio cjelinu prirodnosti na djelove, koje nitko više povezati ne može) konzekventno, uporno tumači ljudski život kao segment apsolutnog, neiskazivog. Zvonko Hazdovac daje suprotan odgovor postojećoj stvarnosti dostojan lakonske kratkoće te superiorne važnosti jedinstva prirode i čovjeka.

I kad dijelimo svijet, ljude da bismo njima vladali, i kad tražimo više, brže, jače i kad tvrdimo: "ako dvoje radi isto nije isto" tada znajmo da nismo u prirodnom svijetu osjetilnog razuma već je sve izvitopereno a razum je lažan.

P R E D G O V O R

Prirodnim talentom superioran nad tehničkim i estetskim kategorijama kiparstva ne uskraćuje postojeću dušu materijalu kojeg obrađuje, ima prirodnu cjelinu u sebi kojoj dodaje sve opipljivo, vidljivo i na taj način joj udahnuje svoju dušu za njen samostalni život.

Perfekcionista je koliko to priroda dramatično ponesenog života daje. Čarolije svjetla, boje kao da su mu zadate, ne mijenja ih niti ih pojačava, niti ih dodaje, čudo date ljepote. Sva psihološka, društvena, socijalno psihološka osobna stanja, iskazi, sve je tu od pojedinca do grupe i obratno. Njegove skulpture su likovi stvarnosti, njihova su lica jasna kao dan, na njima sve piše.

Milioni riječi u jednoj figuri, slojevitom izrazu sveukupnosti koja može poslužiti za jednako toliko slika iz raznih rakursa, boja, svjetlosti, ostalog neizrecivog. Vrhunsko je to umijeće i izuzetna virtuoznost ali što je najvažnije ne artificijelna već životna. On je onaj koji živi i daje život na tako jednostavan, zaljubljenički način, kao da odgaja djecu.

Traženje korijenja njemu je kao vađenje kamena u romanici ili traženje mramora u renesansna vremena u Toskani. On ima tu renesansnu iskonsku životnost kasne romanike kroz poteze dostojne Čelinija i ostalih skulptora tih vremena na potezu Firenza – Rim.

Usprkos svemu, vremenu, struci, teoriji, proklamiranoj virtualnosti apstrakcije on ustrajava u svom samotnom hodu nepresušnom izvoru prirodnog života, postojanja. Koji sraz polumračne, zadimljene, bučne krčme Babinog Polja, najbliže prikazane kao Jesenjinove krčmarske Moskve i mljetskog Blata iz kojeg sve kreće u plodnosti njegovog polja pred jesenskim maglama. U tom polumraku smanjenog svjetla prostora i ljudi koji sjedeći, preko čaše vina mjerčaju opipljivo, vidljivo, konkretnu cjelinu razuma i srca, duše našeg umjetnika koji se ne stidi staviti skulpturu pred njih. Umjetnika koji nosi svoje radove na ogled noći koja ih tako skriva i čeka Godota kako bi prijateljstvo nadvladalo i ostalo s ljudima sve do onkraj groba.

On ne luta on putuje tražeći, on daje ne uskraćuje, on pobuđuje punoću tako podjeljenu i odvojenju od smisla prirodnog života. I kad luta, dok hoda, putuje, traži, nalazi, bilježi u pamćenje, sjećanje, tu predmetnost čiste ljudske mašte, u prirodnom životu svog talenta željnog ispoljavanja, nesigurnog ali svjesnog svoje bogate prirodnosti u svijetu sjena, najbližeg ideji prirode, tako bliske i daleke, omražene divljim, prokazane kulturom, prognane tradicionalnim ali ipak našim.

Nemogu suzbiti, sakriti svoje oduševljenje radovima Zvonimira Hazdovca, takvim iznenađujućim talentom, zreliim umjetnikom i ne pomisliti kako je Mljet dočekaio svoju umjetničku kvalitetu dostojnu Enciklopedije.

Nije se lako uhvatiti u koštac sa svim fizičkim karakteristikama drveta te njegovim potencijalima otkrivenim samo u takvoj autorskoj cjelini prirodnog odnosa prema prirodi i smislu postojanja čovjeka. Ljepota je kao prirodna a ne društvena, estetska kategorija svjetskih pojmovnika ovdje doživljela svoju prirodnu potvrdu na razini grčke i renesansne skulpture koje danas u svijetu skoro da uopće nema.

Odjeci koncepata umjetnosti, nebrojeni eksperimenti mogu se pokloniti ovoj prirodnoj, skromnoj, sakrivenoj ljepoti baš kakva jest i kakva može po prirodi stvari biti, u svijetu u kome *maxima citius, altius, fortius* naprosto ne funkcionira, jer *Si duo faciunt idem non est idem*.

Pristaništa, 06.VI 2009.

Marin Perković

Z V O N I M I R H A Z D O V A C

Zvonimir Hazdovac 2007. Eona 38 x 27 x 34 cm.

Gliptoteka HAZU

11. XI 2010. do 26. XI 2010.

Podvodna arheologija, geologija, biospeleologija, arheologija,
meteorologija, etnologija, oceanologija,

Umjetničke fotografije autora:

Miro Andrić, Darko Bovoljak, Marija Braut, Tihomir Makovec, Osvin Pečar, Ivo Pervan

Video: Miro Andrić, Hrvoje Juvančić, Vlado Onofri,

Knjige: Ivo Dabelić-Grmuško, Nikola Stražičić-Musić, Dragutin Alfier, Ratko Kevo

Etnografski predmeti: Jany Hansel, Marija Sršen, Zoran i Pavo Dabelić-Polo, Mirko Prlenda

Znanstveni radovi, Novinski članci i fotografije, Pisma, Zakoni

NACIONALNI PARK "MLJET"

Srijeda, 7. prosinca 1960.

NARODNE NOVINE

Broj 49 — Strana 366

184

UKAZ

o proglašenju Zakona o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljeta nacionalnim parkom

Na temelju člana 73. tačke 11. Ustavnog zakona Narodne Republike Hrvatske o osnovama društvenog i političkog uređenja i republičkim organima vlasti, proglašuje se Zakon o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljeta nacionalnim parkom, koji je donio Sabor Narodne Republike Hrvatske dana 11. studenoga 1960. na šesnaestoj sjednici Republičkog vijeća.

Broj: 21591-1960.

U Zagrebu, 12. studenoga 1960.

Predsjednik
Sabora
Narodne Republike
Hrvatske:

Predsjednik
Izvršnog vijeća Sabora
Narodne Republike
Hrvatske:

Dr. Vladimir Bakarić, v. r.

Jakov Blažević, v. r.

ZAKON

o proglašenju zapadnog dijela otoka Mljeta nacionalnim parkom

Član 1.

Dio otoka Mljeta proglašuje se nacionalnim parkom pod nazivom »Nacionalni park Mljet«.

Član 2.

Područje »Nacionalnog parka Mljet« obuhvaća zapadni dio otoka Mljeta u površini od oko 3100 hektara zemljišta, Veliko i Malo jezero i uvalu Soline.

Granice nacionalnog parka utvrdit će Izvršno vijeće Sabora ili organ koji ono odredi.

Član 3.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana nakon objave u »Narodnim novinama«.

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

Nacionalni park «Mljet» najstariji je morski nacionalni park u Hrvatskoj osnovan 11. 11. 1960., zakonom koji je donio Sabor Narodne Republike Hrvatske te je četvrti po redu osnivanja od ukupno 8 današnjih nacionalnih parkova, nakon Plitvičkih jezera, Paklenice i Risnjaka.

Zaštićeno područje obuhvaća jednu trećinu zapadnog dijela otoka Mljeta, a granice su mu:

S JUGA granica ide od morske obale po protupožarnoj prosjeci s južne strane uvala Procijep kod mjesta Ropa te se nastavlja preko otoka u smjeru sjevera do Crne klade i preko nje, na kojoj se na državnoj, asfaltiranoj cesti nalazi sustav ulaznih oznaka s podacima o mjestima i udaljenostima u NP;

NA SJEVER granica se nastavlja protupožarnom prosjekom blizu brda Bijed (povijesna bitka), kroz Ivanje polje, pokraj sela Blato i istoimene Blatine i završava u uvali Maharac – Velika Tatinica, blizu ribarskog i lučkog mjesta Kozarica.

Sabor RH 24. 1. 1997. donosi Zakon po kome se granica zaštićenog područja prostire morem na 500 metara od najudaljenije točke kopna oko već zaštićenog teritorija NP "Mljet" sa svim pripadajućim otočićima. Tako je zaštitom obuhvaćeno 5.375 hektara kopna i mora a stanja i odnosi u zaštićenom području regulirani su Prostornim planom NP «Mljet» (NN 23/01.) i Pravilnikom o unutarnjem redu u NP «Mljet» (NN 15/00.)».

Prva zaštita područja otoka u cjelini je poseban status u vremenima grčke i rimske vlasti kao rezidencijalno područje najviših vladara; nakon propasti Rimskog Carstva od V. stoljeća do dolaska benediktinskog reda u XII. stoljeću nema posebno određenog statusa područja. Nakon prestanka postojanja benediktinskog reda 1808. godine prvi je Projekt zaštite jezera i šuma Mljeta onaj austrijske akademije iz 1910. godine "Naturshutzpark Meleda" koji se ne provodi zbog I. svjetskog rata (Brigitta Mader).

Narodna Republika Hrvatska, Zemaljski zavod za zaštitu prirodnih rijetkosti, donosi 27. II. 1948. ODLUKU o proglašenju zaštićenom rijetkošću jezera sa okolicom na otoku Mljetu; ur. broj: 220/48.

Povijesno-geografski prikaz otoka Mljeta – argumenti zaštite

Mljet je pučinski otok koji se spominje u legendama, pričama o nimfi Kalipso s otoka Oigigije i Grku Odiseju s bliskog otoka Itake, njegovu lutanju nakon završetka Trojanskog rata i povratku Penelopi u Homerovu djelu Odiseja, te kasnijim tumačenjima Aristida Vučetića, Salinasa Pricea, njihova lociranja Troje u deltu Neretve i ostalih poznatih lokacija i događaja itd.; u priči o nimfi Meliti; putovanju

Argonauta, Jasonu i njegovoj majci nimfi Alkimi iz Kotora; putovanju u Rim i stradanju svetog Pavlu, grčkom, latinskom i hrvatskom porijeklu imena otoka Mljeta; o propasti Rimskog Carstva i palači u Polačama, Ilirima, njihovim gradinama, kraljici Teuti i ratovima s Rimljanima; povijesti benediktinskog pulsanskog reda s poluotoka Monte Gargano, današnjim sličnostima tih dvaju prostora i sadržaja (NP i očuvanje kulturne i prirodne baštine); hodočašćima na otočić Sv. Marije i stradanjima obitelji posljednjega bosanskog kralja Stjepana Tomaša, grani bora sa školjkom bisernicom i ptičjim gnijezdom, suveniru NP «Mljet», dubrovačkim pjesnicima i intelektualcima na temu Marunkovih ljubavnih jada, nasukavanju apostola Pavla; brojnim crkvicama, kapelicama, pomorskim zgodama i nezgodama; sredozemnoj medvjedi, mungosu i zmijama, kopnenim špiljama, morskim špiljama rikavicama koje pušu, riču i prskaju, ovisno o vremenu i nevremenu, bogatoj flori i fauni u cjelini te geomorfološkim karakteristikama iznad i ispod razine mora gdje još postoje tragovi prošlih vremena u ostacima brodova i tereta.

Mljet je dug 37 km, a širok od 3-5 km. Stanovnika na otoku ima 1111 a u NP "Mljet" oko 300.

NACIONALNI PARK "MLJET"

Nacionalni park "Mljet" proglašen je područjem posebne namjene jer predstavlja:

Jedinstven primjer osebujne vegetacije i prirodne ljepote na cijelom Mediteranu, posebno izgleda «jezera», koja su nalik laguni, ali ih ipak zovemo jezerima zbog oblika koji imaju. Sustav slanih «jezera», zapravo potopljenih krških polja, predstavlja jedinstven geološki i oceanografski fenomen u kršu, značajan u svjetskim razmjerima.

Fenomen sustava jezera proslavio je otok Mljet širom svijeta. Veliko jezero površine 145 hektara, te dubine do 46 metara i Malo jezero površine 24 hektara i dubine do 29 metara svojim tajnama privlače prirodoslovce te druge znatiželjnike i zaljubljenike u prirodu različitih profesionalnih i osobnih usmjerenja.

Stoga razgledajte, ali ne dirajte navedene rijetkosti, ugrožene i štíćene prirode pred nestankom od čovjekova društvenog, gradskog načina življenja, mišljenja i odnošenja prema sebi i svijetu te vlastitom društvu u cjelini koje nekontrolirano odbacuje štetni otpad tog i takvog načina života u kome se i otok Mljet guši.

Razvedena obala, klifovi, garme, uvale, rtovi, hridine i brojni otočići s bogatom ortografijom okolnih brda, idealni su za planinarenje i poglede prema pučini i kontinentu. strmo se dižu iznad morske površine zaklanjajući tako krška polja i «ovih naših sedam drevnih sela» u kamenu, oko Mljeta savijenih.

Bujna vegetacija otoka, poglavito područja Nacionalnog parka, pribavila je Mljetu atribut "zelenog otoka". Danas na Mljetu raste čak pet različitih tipova šume.

Uređajna osnova - osnova gospodarenja šumama - utvrdila je dotadašnju povijesnu šumarsku brigu o mljetskim šumama, osnove zaštite područja prirode iz kojih je proistekla sveukupna zaštita NP "Mljet".

Uz šume biološki su osobito značajna i neka druga staništa: strme i visoke obalne stijene, kao i one u unutrašnjosti otoka, te bilje obalnih grebena.

Specifičnost faune Mljeta čini odsutnost zmija otrovnica zbog prisutnosti indijskog mungosa.

Tu živi i sivi puh kojeg sve više potiskuje mediteranski štakor, a malobrojnim obrađenim poljima sve više gospodari divlja svinja, novi stanovnik otoka. Morske površine Mljeta, još i danas poznate kao oceanografski živo područje, nekad su bile omiljeno obitavalište sredozemne medvjedice.

Otočić Svete Marije sred Velikog jezera s drevnim benediktinskim samostanom i crkvom koji datiraju iz XII. stoljeća te Velikim mostom s mlinicom iz XVII. stoljeća (danas prisutni samo ostaci temelja)

Otočić je zbog svog iznimnoga estetskog ugođaja i snažne duhovno-kulturne dimenzije svojevrsni simbol otoka i Nacionalnog parka "Mljet".

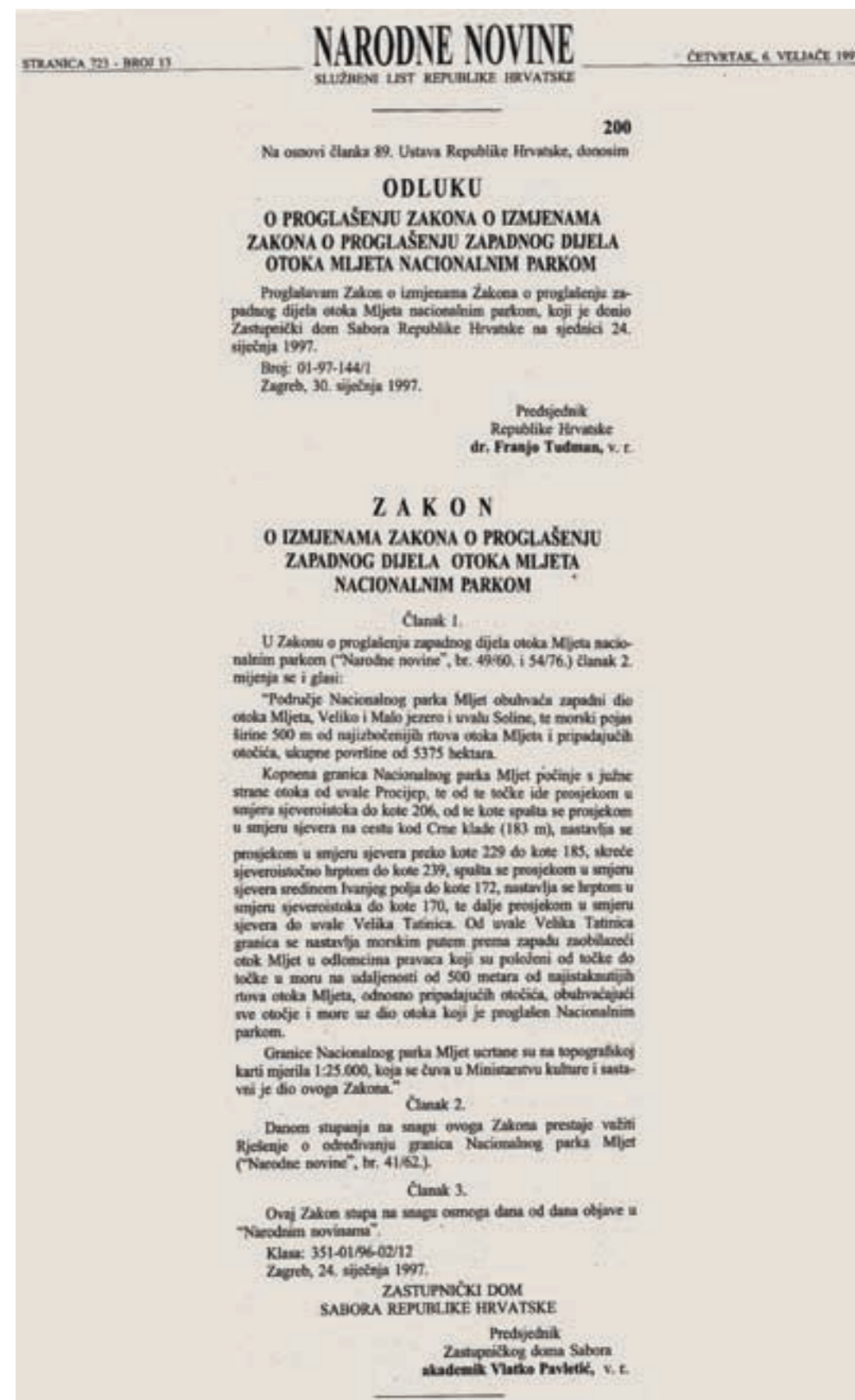
Arheološki lokalitet u Polačama, kao sklop kulturno-povijesnih znamenitosti s rimskom palačom i fortifikacijskim sklopom, te starokršćanskim bazilikama, kaštelom, gumnima, termama, brodogradilištem uklopljen je u živopisan, od vjetrova zaštićen zaljev.

Povijest ovog otoka seže do vremena ilirskih plemena što su kamenim gradinama, nazivljem i ostacima grobova ostavila materijalne tragove svog postojanja na ovim područjima. U doba rimske prevlasti otok se spominje u nekoliko pisanih dokumenata. Najvrjedniji iz tog razdoblja su ostaci rimske palače iz IV. st. te okolnih bazilika i fortifikacijskih objekata u Polačama, iz nešto kasnijeg razdoblja.

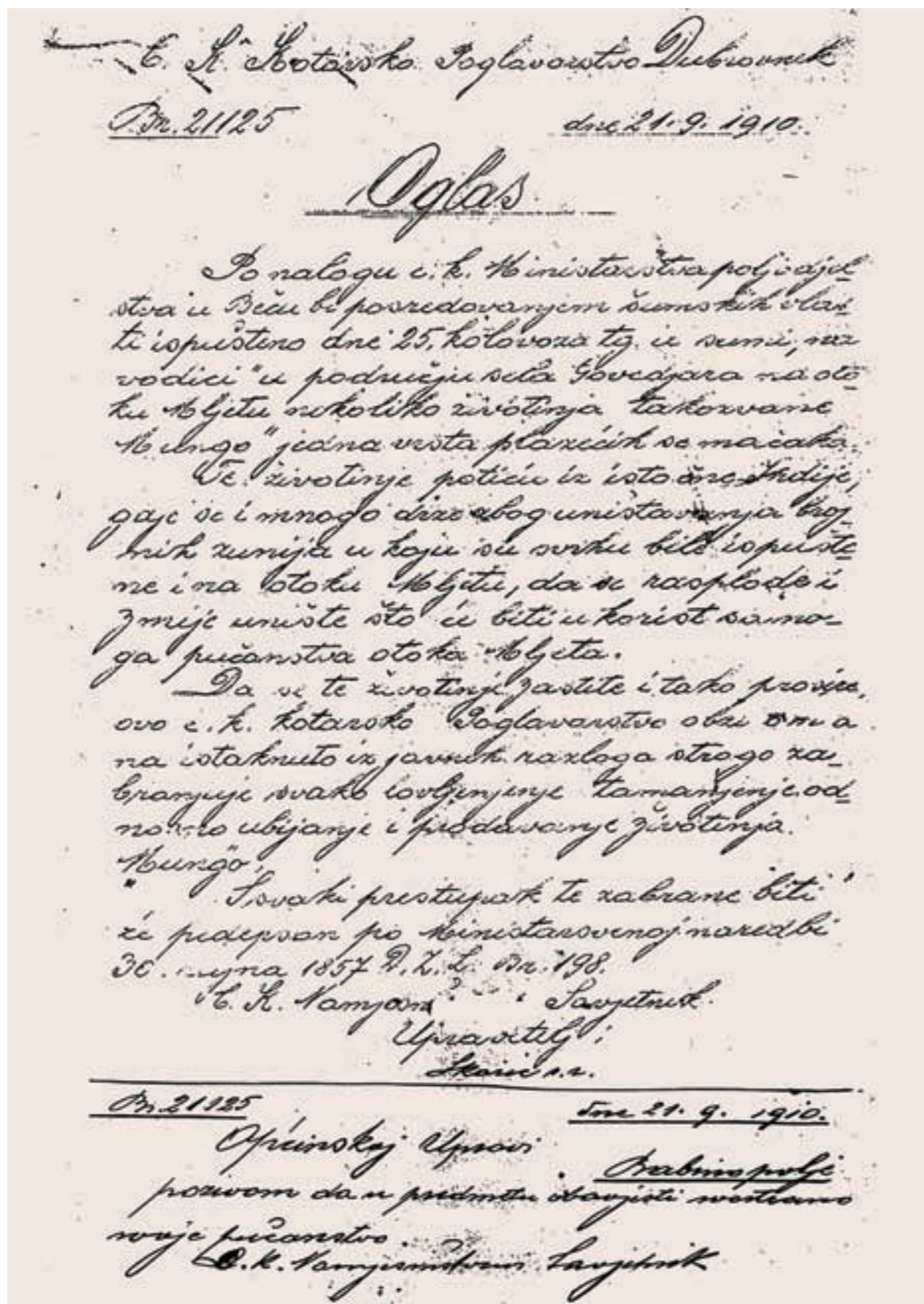
Postojanje nekoliko hidroarheoloških lokaliteta svjedoče o bogatom gospodarskom životu na području tadašnjeg južnog Jadrana. Od VIII. stoljeća središnji dio otoka naseljen je Hrvatima Neretljanima.

Sredinom XII. stoljeća feudalni gospodari otoka postaju benediktinci pulsanskog reda, koji na otočiću usred Velikog jezera podižu svoju opatiju i crkvu. Godine 1345. benediktinci sklapaju ugovor kojim

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

NACIONALNI PARK "MLJET"

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

stanovnike Mljeta oslobađaju rada na imanjima u zamjenu za 300 hiperpera godišnje naknade. Od tada ovaj samostan, kroz dugi niz stoljeća, djeluje kao kulturno, vjersko i političko žarište. Na području današnjega Nacionalnog parka benediktinski fratri dopuštaju naseljavanje stanovništva tek krajem XIX. stoljeća. Tada nastaje etnološki i arhitektonski zanimljivo naselje Govedari čiji naziv govori o zanimanju njegovih prvih stanovnika (čuvanje goveda - promjena prehrane benediktinaca).

Za Napoleonove vladavine u našim se krajevima ukida benediktinski red.

Krajem XIX. i početkom XX. stoljeća Austrija pokušava unaprijediti život na otoku pa šumari vode brigu o održavanju šuma. No, veliki šumski požar 1917. godine odnosi stare šume kojima će dugo trebati da se obnove uz povremene nove požare proteklih desetljeća i godina.

Današnje stanovništvo bavi se zemljoradnjom, posebno vinogradarstvom i maslinarstvom, a turizam i ugostiteljstvo sve više preuzimaju primat u svakodnevnom životu otočana, što je osobito vidljivo i u razvoju novih naselja uz more.

O bogatom i burnom životu na otoku svjedoče i narodne nošnje otočana. Ženska narodna nošnja ostala je sačuvana, dok je muška obnovljena.

Osnovu ženske nošnje čini crvena suknja - gunj, od vunenog sukna i bijela košulja koja se ističe u kontrastu s crvenom. Izvorni dio nošnje je i pas, nekada svilen, a danas obično suknen, kojim su se žene opasale. Postoji i žalobna nošnja u kojoj se ističe tamno plava i zelena boja u škufigji.

Na otoku se uzgajao dudov svilac, tako da su košulje, bječve (čarape) i pasevi za svečane prilike bili rađeni od svile.

Prsa i leđa kao produžetak suknje živih su boja i vjerojatno su ostatak prvobitne haljine. Na glavi žene imaju kapisu - škufigju izvezenu mljetskim vezom većinom crvene boje. Na nju se stavlja i krpa - marama ukrašena čipkom i vezom te ukrašena crvenim trakama. Na nogama žene imaju bijele čarape i crvene cipelice.

Stanovnici otoka Mljeta jedini su otočani na hrvatskom Jadranu koji se još koriste štokavsko ijekavskim govorom.

Opći povijesni kronološki podaci

Makar povijest otoka seže od ilirskih plemena koja su, kamenim gradinama, nazivljem i ostacima grobova ostavila materijalne tragove na cijelom otoku Mljetu, vrlo je važno vidjeti grčka nazivlja cijelog prostora Južne Dalmacije i njezinih otoka pa time i otoka Oigigije, Melede, Malte, Melite te posebno ostatke grčkih brodova pod morem.

U IV. st. prije Krista Pseudo Skilaks u svom djelu «Periplus» u 23. poglavlju spominje otok Mljet jer je bio neizbježan na putu do Korkire Melaine, Isse, Pharosa itd.

Izvori vode blizu današnje Sobre u Omanima te u Polačama uz sam Palacij (palaču) bili su razlog zaustavljanja i noćenja.

Otok se prvi put spominje kod Appiana 35. godine prije Krista u njegovu djelu «De rebus Illiricus» u vezi s Augustovim ratovima, kad Rimljani zauzimaju ilirski grad Melitusu nepoznatog titulara.

Važno je napomenuti kako je Palacij u Polačama najveća rimska građevina na Jadranu nakon Arene u Puli te Dioklecijanove palače.

O moći i blagostanju toga vremena svjedoče ostaci impozantnih zidina rimske palače u Polačama, dviju

NACIONALNI PARK "MLJET"

bazilika, termi, arsenala te pješćana plaža za nasukavanje brodova i podmorski ostaci brodogradilišta.

U toj prirodnoj luci, zaklonjenoj od jakih vjetrova, nalaze se ostaci kolona za koje su se vezivale rimske galije. Luka je zaštićena s četiri otočića: (Moračnik, Tajnik, Ovrata, Kobra), ima izvor pitke vode, što je također odredilo smještaj palače.

U V. stoljeću taj je rimski posjed davao 500 solida godišnjeg prihoda. Osnovu ekonomije činila je proizvodnja soli, vina, maslinova ulja, meda, mesa i sira ovaca i koza, suhe i usoljene ribe.

Kako tragovi naselja nisu nađeni u uvali Polače, pretpostavlja se da su tu zimovale rimske galije i da je stoga bilo potrebno toliko crkvenih građevina. U stoljećima propadanja Zapadnoga Rimskog Carstva ovdje se smjenjuju vladari, dolaze Zapadni Goti čiji se mozaik iz termi - ptica ždral promjera 2 metra danas nalazi na restauraciji u Dubrovačkom konzervatorskom zavodu.

Zatim Istočno Rimsko Carstvo, koje čini se ostaje u zapadnom dijelu otoka sve do XII. stoljeća kad Neretljani napokon zauzimaju otok Mljet.

Nalazi svjetiljaka s ukrasima kantarosa i palme, potječu iz IV. stoljeća te razne posude, oltarska menza, mnogobrojne baze kapitela, te 400 komada novca iz kasne antike.

Darovnica Odoakara od 18. ožujka 489. godine spominje uz Sirakusu na Siciliji i «comes domesticorum» Pieriusa na Mljetu čiji carski posjed donosi 200 solida godišnje.

Antičko razdoblje na Mljetu traje oko 800 godina počevši od 167. g. p. K. do kraja VII. stoljeća.

Nakon nesređenih razdoblja bježanja, na otok se naseljavaju Neretljani i daju mu svoj pečat neovisno o bizantskoj vlasti koja traje do dolaska Turaka i do pada Carigrada.

Konstantin VII. Porfirogenet u svom za nas slavnom djelu «De administrando imperio» iz 950.-ih godina potvrđuje dominaciju Neretljana.

U dvanaestom stoljeću odigrala se navodna bitka pod Bijedom na 24. lipnja, tj. na Ivandan koju su zapovjedili duka Remin i kralj Dešinte pa od tada datira vlast Hrvata nad cijelim otokom.

Nova vlast «Zahumlja» daruje zapadni dio otoka i otočić Sv. Marije benediktincima iz Monte Gargana i od tada se piše priča o zjenici bisernog oka u zlatnom Velikom jezeru. Otada feudalni gospodari otoka postaju benediktinci, koji dolaze s Monte Gargana u Italiji. Oni sred otočića u Velikom jezeru grade samostan i crkvu Sv. Marije. Crkva je vrlo brzo sagrađena jer papa Inocent III. izdaje dokument po kojem je crkva posvećena 1198. godine.

Crkva je tijekom stoljeća mijenjala izgled pod naletom stilova, renesanse i baroka, ali je središnji dio ostao romanički.

Benediktinci se 1345. odriču vlasti na otoku, zadržavaju samo 1/3 posjeda, otok dobiva Statut i Univerziju (općinu) u Babinu Polju. Formalno je pripojen Dubrovačkoj Republici 1410. godine. Univerzija se obvezuje prema Ugovoru s benediktincima u ime naknade uplaćivati svake godine 300 perpera. Samostan je također preuređen u renesansi, tako da s crkvom tvori jedinstven sklop, a vjerojatno u XVI. stoljeću, kad je u njemu bilo sjedište Mljetske kongregacije (Congregatio Melitensem ili Melitanam) koja okuplja sve muške benediktinske samostane na području Dubrovačke Republike.

Na čelu Mljetske kongregacije bio je prvi predsjednik Mavro Vetranović Čavčić, opat mljetskog samostana i dubrovački pjesnik. Još je jedan pjesnik bio opat mljetskog samostana - Ignjat Đurđević, ali u XVIII. stoljeću.

Benediktinski samostan na Mljetu gubi s vremenom na važnosti, sjedište Mljetske kongregacije prenosi se u Sv. Jakov kod Dubrovnika. Napoleonova vlast raspušta ove samostane, tako da se 1808. ugasio

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
ZEMALJSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU
PRIRODNIH RIJETKOSTI

Broj: 220/48.
Zagreb, 27.II.1948.

O D L U K A

o proglašenju zaštićenom prirodnom rijetkošću
jezera sa okolicom na otoku Mljetu.

I.

Na temelju čl. 4. Općeg zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti od 4.X.1946. br. U.492 (Službeni list br. 81 god. II. od 8.X.1946.) proglašuje se jezero uz uvalu Soline kao i šuma u blizini od 5 kilometara od toga jezera zaštićenom prirodnom rijetkošću, te se na zaštićeno područje odnose svi propisi sadržani u citiranom Zakonu.

II.

U smislu propisa čl. 5 citiranog Zakona ne smije se na zaštićenom objektu ništa uređivati, otkopavati, štetiti ili uopće uništavati bez prethodne dozvole Zemaljskog zavoda za zaštitu prirodnih rijetkosti.

Bez prethodnog odobrenja ovog Zavoda zabranjuje se i koder vršiti bilo kakve promjene, koje se odnose na prirodu zaštićenog područja.

III.

Zainteresirani mogu uložiti žalbu protiv ovog rješenja Ministarstvu prosvjete Narodne Republike Hrvatske u roku od 14 dana po njegovom primitku.

Smrt fašizmu - Sloboda narodui

M.P.

U p r a v i t e l j:
(Divjamović dr.Gabrijel)
v.r.

NACIONALNI PARK "MLJET"

Na temelju čl.2 Osnovne uredbe o ustanovama sa samostalnim financiranjem /Sl.List PNRJ br:51/53/, člana 15 Zakona o budžetima i financiranju samostalnih ustanova /Sl.List PNRJ br.52/59/, člana 25 st.3 Zakona o zaštiti prirode /N.N.br.19/60/, i čl.24 i 35 Uredbe o upravljanju nacionalnim parkovima /N.N.br.27/54 i 53/54/, Narodni odbor općine Mljet na 11 sjednici općinskog vjeća i 11 sjednici vjeća proizvođača, dana 30 svibnja 1961.godine, donio je:

Rješenje

O OSNIVANJU UPRAVE NACIONALNOG PARKA " M L J E T "

I.

Osniva se uprava nacionalnog parka Mljet, kao samostalna ustanova. Sjedište Uprave je u Govedjarima. Uprava ima svojstvo pravne osobe.

II.

Zadatak je Uprave da:

1. Čuva i održava prirodne ljepote i rjetkosti kao i pojedine objekte naučne, umjetničke i turističke vrijednosti, koji se nalaze u nacionalnom parku,
2. Neposredno upravlja šumama i šumskim zemljištima u društvenom vlasništvu i vrši nadzor nad privatnim šumama i šumskim zemljištima na čitavom otoku Mljetu,
3. Vrši čuvanje, uzgajanje i zaštitu šuma,
4. Vrši sječu šume u skladu s postojećim propisima o sječi u nacionalnim parkovima,
5. Brine se da se uređivanje nacionalnog parka provodi prema utvrđenom generalnom uređajnom planu, a prema potrebama vrši pojedine radove u vlastitoj režiji,
6. Predlaže Sekretarijatu Izvršnog Vjeća Sabora mjere odnosno radove koje je potrebno poduzeti za očuvanje nacionalnog parka,
7. Brine se za očuvanje biljnog i životinjskog svijeta,
8. Vodi brigu o izdavanju publikacija o nacionalnom parku,
9. Vodi brigu i pomaže rad na naučnom istraživanju nacionalnog parka i
10. Vrši po potrebi druge poslove kao i privredne djelatnosti, koje su u vezi s njenom osnovnom djelatnošću.

III.

Ustanovom upravlja upravni odbor i upravnik nacionalnog parka. Upravni odbor se sastoji od 9 članova.

Upravni odbor sačinjavaju po jedan predstavnik: Zavod za zaštitu prirode Zagreb, Turistički savez Dubrovnik, NO-kotara Dubrovnik, NO-općine Mljet, Ugostiteljsko poduzeće "Melita", Sek.unutrašnjih poslova NOK-Dubrovnik, te predstavnik sela Govedjari, kao i predsjednik koga imenuje Narodni odbor općine Mljet.

Upravnik nacionalnog parka koga na temelju provedenog natječaja i izbora od strane Upravnog odbora imenuje NO-općine Mljet po svom položaju je član upravnog odbora.

IV.

Uprava ima Pravila kojima se utvrđuje osobito zadaci Uprave i njena organizacija, djelokrug rada organa, njihova ovlaštenja i međusobni odnosi, kao i radna disciplina.

Pravila donosi Upravni odbor.

V.

Uprava ostvaruje sredstva za financiranje svoje djelatnosti iz naknade za usluge koje obavlja i iz drugih prihoda koje ostvaruje. Na financijsko poslovanje Uprave primjenju se propisi o financiranju samostalnih ustanova.

VI.

Službenici i radnici uprave nagradjuju se prema radu po odredbama Pravilnika, koji donosi upravni odbor.

VII.

Nadzor nad radom uprave vrši Savjet za poljoprivredu i poljoprivredu NO-općine Mljet.

VIII.

Uprava nacionalnog parka Mljet počinje radom danom 1/IV.1961.

Broj: 01- 862- /61.
U Babinopolju 30.V.1961.

Predsjednik:
Bašić Jozo v.r.

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

benediktinski samostan na Mljetu. Kasnije sredinom XIX. stoljeća, u njemu je bila Austrijska šumska uprava, a neposredno pred II. svj. rat dan je u vlasništvo Biskupiji dubrovačkoj.

Od 1960., kad je osnovan NP „Mljet“, bio je u samostanskom kompleksu smješten, nakon JAZU koja ga je prepustila poduzeću „Hotelsko Dubrovnik“, hotel „Melita“, koji je prestao s radom početkom Domovinskog rata 1990. godine, a 1998. godine samostan je vraćen Biskupiji. U njega se vraća redovnički život i postupno se, s mnogo prekida, odustajanja, devastacija, obnavlja. Stvaranje naselja na području Župe sv. Marije počinje krajem XVIII. stoljeća kad benediktinci dopuštaju naseljavanje dvjema obiteljima iz Babina Polja. Tako nastaje najstarije naselje Govedari 1793. godine - naselje zemljoradnika i ribara, a tek poslije nastaju Polače, Zababine Kuće i Soline. Dok neka naselja poput Pomene nastaju tek poslije II. svjetskog rata. Tako je i nastala katastarska općina Govedari.

Nakon što Francuska Napoleonova vojska pod zapovijedanjem generala Augusta Marmonta na prijevazu zauzima Dubrovnik (Ivo Vojnović Dubrovačka trilogija) ukida se Dubrovačka Republika i uvrštava u Ilirske provincije kojima je na čelu bio Vicko Dandolo. Navedenim slijedom zbivanja ukida se i benediktinski red 1808. godine, što otvara povijest nedaćama i nevoljama te pobunama i pljačkanju koje će nakon Francuza i Engleza 1815. godine riješiti Austrija. Mljet se nalazi pod Austro-Ugarskom Monarhijom do kraja I. svj. rata te slijedi sudbinu Dalmacije i Hrvatske sve do današnjih dana.

U Nacionalnom parku posebno su zaštićena spomenička područja i to:

- otočić Sv. Marije s benediktinskim samostanom
- antički rezidencijalni kompleks (palača), ostaci starokršćanskih crkava, rimske villae rusticae i ostaci terma (arheološki lokalitet) u Polačama.
- hidroarheološki lokaliteti u luci Polače
- arheološki lokalitet u Pomeni
- ostaci ilirske gradine

Detaljni popis zaštićenih vrijednosti:

Kulturna baština naselja Pomena

Antičke villae rusticae, nalazi antičkih grobova
Hidroarheološki lokaliteti

Kulturna baština otoka Sv. Marije

Arheološki spomenici
Antički
Ispod današnjeg samostana Sv. Marije postojala je antička građevina – evidentirano 1917. godine Srednjovjekovni
Crkva Sv. Marije – preventivno zaštićen – PZ ZDU UP/I-612-08793-07/202
Samostan Sv. Marije – preventivno zaštićen – PZ ZDU UP/I612-08793-07202
Ostaci srednjovjekovne obrambene arhitekture s obje strane otoka
Ostaci građevinskog sklopa s vidljivim dijelovima, fortifikacijske građevine i objekt u obliku crkve

NACIONALNI PARK "MLJET"

ili cisterne, na vrhu otoka
Dvije gotičke crkvice iz 15. st.

Kulturna baština naselja Babine Kuće

Arheološki spomenici

Brdo Veliki gradac – ostaci prapovijesnog gradinskog naselja (koje je čuvalo izvor vode u Fontani), antičke i srednjovjekovne utvrde

Kulturna baština naselja Soline

Arheološki spomenici

Prapovijesni

Brdo Montokuc – prapovijesna gradina

Antički

Brdo Montokuc – ostaci antičke utvrde, registrirano 1953. godine

Srednjovjekovni

Kameni križ s glagoljičnim natpisom iz razdoblja srednjeg vijeka (14. st.)

Most na spoju Solinskog kanala i Velikog jezera (XVII. st.) – srušen 1958. godine zbog prolaza većih brodova u jezero, na istom je mjestu bila i mlinica koju su sagradili benediktinci.

Kulturna baština naselja Polače

Arheološki spomenici

Ostaci rimske vilae rusticae i ostaci termi

Antički rezidencijalni kompleks (palača) nastala krajem 5. stoljeća; registriran RST-0057

Starokršćanska crkva iz 5.-6. st; registriran RST-0064

Nodilove košare – sakralna građevina iz 6. st.; registriran RST-0065

Zapadno od kasnoantičke palače dvije pravokutne zgrade s ostacima lezena; registriran RST-0066

Kasnoantički kaštel na uzvisini iznad luke Polače

Hidroarheološki lokaliteti:

Goveđari – Krajem XVIII. stoljeća, točnije rečeno 8. IV. 1793., kako je navedeno u Ugovoru o naseljavanju iznad polja Pomijenta, između mljetskih redovnika, samostanskih zastupnika, s jedne strane i obitelji Basto, Milić s druge strane, regulirani su odnosi između dviju strana, kao i prava i obveze, a prije svega dopušteno je naseljavanje, određeni su rad i davanja benediktincima, pa su tom Ugovoru uskoro pristupile još četiri obitelji (Hajdić, Stražičić, Matana i Sršen).

Zahvaljujući svojoj originalnosti i dobroj očuvanosti, selo Goveđari je, Prostornim planom NP «Mljet», određeno kao etno selo.

Do sela se može doći pješke mnogobrojnim seoskim putovima sa svih strana koje ga okružuju te automobilom, autobusom redovite linije Pomena–Sobra kojom se prevoze putnici na redovitu brodsku (trajektnu) liniju.

Najljepši pogledi na selo su s glavne ceste Polače – Vrbovica, od križanja Jarište pa sve do same Vrbovice, te s ceste Vrbovica–Goveđari. Na kraju sela u borovoj šumi, na pola puta prema naselju Babine Kuće, nalazi se crkvice Sv. Nikole, sagrađena početkom XX. stoljeća 1927. godine, s pripadajućim

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

Strana 264 – Broj 14	NARODNE NOVINE	Petak, 20. ožujka 1992.
308		VI
Na osnovi članka 23. stavka 4. Zakona o Vladi Republike Hrvatske («Narodne novine», br. 41/90, 8/91, 14/91, 53A/91 i 9/92) i članka 11. Uredbe o upravljanju nacionalnim parkovima («Narodne novine», broj 59/91), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 11. ožujka 1992. donijela		Upravni odbor bira i razrješuje predsjednika Upravnog odbora. Način rada i odlučivanja Upravnog odbora, te druga pitanja u svezi s ustrojem, upravljanjem i vođenjem Uprave, uređuju se Statutom Uprave i Poslovnikom o radu Upravnog odbora.
ODLUKU o osnivanju Javnoga poduzeća Uprava nacionalnoga parka «Mljet»		VII
I		Upravom rukovodi direktor, kojeg imenuje i razrješuje Vlada Republike Hrvatske. Direktor predstavlja i zastupa Upravu, te je odgovoran za provođenje odluka Upravnog odbora, u okviru zakona i Statutom utvrđenih ovlasti.
Ovom se odlukom osniva Javno poduzeće Uprava nacionalnoga parka «Mljet».		VIII
Uprava iz stavka 1. ove točke osniva se pod tvrtkom Uprava nacionalnoga parka «Mljet» (u daljnjem tekstu: Uprava).		Nadzor nad zakonitošću rada Uprave obavlja Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i stambeno-komunalne djelatnosti.
Sjedište uprave je u Goveđarima.		IX
Vlasnik Uprave je Republika Hrvatska.		Uprava počinje s radom danom upisa u sudski registar, kada prestaje s radom Uprava Nacionalnoga parka «Mljet».
II		Sredstva, prava, obveze, te zaposlene postojeće Uprave Nacionalnoga parka «Mljet» preuzima Uprava, kao njegov pravni sljednik, danom početka rada Uprave.
Djelatnost Uprave je zaštita, održavanje i promicanje Nacionalnoga parka «Mljet» (u daljnjem tekstu: Nacionalni park).		X
Uprava može obavljati i druge djelatnosti utvrđene Statutom.		Zaposlenima iz točke IX. stavka 2. ove odluke, koji ne budu raspoređeni na poslove utvrđene aktom o unutarnjem ustroju i načinu rada Uprave, prestaje radni odnos u skladu s tim aktom i zakonom.
III		XI
Sredstva za rad Uprave i održavanje Nacionalnoga parka osiguravaju se:		Vlada Republike Hrvatske imenovat će 2 člana Upravnog odbora Uprave, a radnički savjet postojeće Uprave Nacionalnoga parka «Mljet» izabrat će 1 člana Upravnog odbora, koji će privremeno do izbora novih članova, po postupku utvrđenom Statutom Uprave, obnašati funkcije članova Upravnog odbora.
– iz prihoda od korištenja Nacionalnoga parka,		XII
– iz sredstava osiguranih u Proračunu Republike,		Upravni odbor Uprave dužan je u roku 15 dana od dana stupanja na snagu ove odluke, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske, donijeti Statut Uprave, a ostale akte, u rokovima određenim Statutom.
– iz drugih izvora u skladu sa zakonom.		Do donošenja Statuta i drugih akata Uprave, shodno će se primjenjivati Statut i drugi akti postojeće Uprave Nacionalnoga parka «Mljet», ukoliko nisu u suprotnosti s ovom odlukom.
IV		XIII
Organ upravljanja u Upravi je Upravni odbor.		Ova odluka stupa na snagu danom objave u «Narodnim novinama».
Upravni odbor ima 3 člana, od kojih 2 iz reda znanstvenih i stručnih radnika imenuje Vlada Republike Hrvatske, a 1 člana biraju radnici Uprave, na način utvrđen Statutom Uprave.		Klasa: 351-01/91-05/12 Urbroj: 5090116-92-7 Zagreb, 11. ožujka 1992.
Članovi Upravnog odbora imenuju se, odnosno biraju, na vrijeme od četiri godine.		Predsjednik dr. Franjo Gregurić, v. r.
V		
Upravni odbor Uprave donosi:		
– program zaštite, održavanja, očuvanja, prezentiranja, korištenja i promicanja Nacionalnoga parka, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske,		
– odluku o raspolaganju kapitalom Uprave, te utvrđuje mjerila za raspoređivanje dobiti, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske,		
– Statut Uprave, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske,		
– plan razvoja Uprave i godišnje financijske planove,		
– akt o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenih,		
– odluku o imenovanju i razrješavanju djelatnika s posebnim ovlastima i odgovornostima, na prijedlog direktora u skladu sa Statutom Uprave.		
Upravni odbor dostavlja izvješće o svome radu Saboru i Vladi Republike Hrvatske, najmanje jednom godišnje.		
Upravni odbor obavlja i druge poslove određene Statutom Uprave i ovom odlukom.		

MARIJA BRAUT

POVIJESNO-KULTURNA BAŠTINA

Župnim uredom na Velikoj Lozi na rubu Pomijente i Vrbovice.

Župa Govedari ustanovljena je 1897. godine i njezine se granice poklapaju s katastarskim granicama NP «Mljet».

Na putu prema crkvi Sv. Nikole mogu se vidjeti mnogobrojna gumna za vršidbu žita, kao i košare za koze, magarce, svinje, te kokošarice za perad.

Osnovna škola (prva tri razreda pučke škole) nalazi se na putu kojim se ulazi u selo, kao i napuštena i nedovršena zgrada seoskog doma.

Kulturna baština naselja Govedari

Arheološki spomenici

Antički

na vrhu Malog Gradca uz ruševine prapovijesne utvrde nađeni su rimski grobovi

Prapovijesni

između vrha Glavice i Malog Polja otkrivena je prapovijesna nekropola, evidentirana 1917. godine na položaju Mali Gradac, istočno od sela, otkriveni su ostaci prapovijesne utvrde i naselja, evidentirani 1917. godine

Opći prirodoslovni podaci

Sustav mljetskih jezera sastoji se od tri dijela: Solinskog kanala, Velikog i Malog jezera. Oni tvore tzv. temeljni fenomen Nacionalnog parka. Po postanku je to zapravo duboki morski zaljev, nastao povišenjem razine mora i potapanjem krških ponikvi u postglacijalnom razdoblju. S otvorenim morem povezani su uskim prolazom Vratosolina, kroz koji se u njima izmjenjuje voda djelovanjem plime i oseke.

U neposrednoj blizini Velikog mosta, u Velikom jezeru, nalazi se najveća poznata formacija busenas-tog koralja, *Cladocora caespitosa*. Taj je koralj endem Sredozemnog mora u kojem je i široko rasprostranjen, ali nigdje ne dostiže tako velike dimenzije. Greben je veličine 650 m², a promjer pojedine kolonije iznosi ponegdje i više od 2 m. Rastu grebena uvelike je pridonijela jaka struja u prolazu Velikog mosta koja donosi mnoštvo hrane. Uz njega je vezana bogata zajednica biljnih i životinjskih organizama

koje se u tom području hrane, skrivaju, žive ili razmnožavaju. Stanovnici grebena su i dvije vrste kirnji, *Ephinephelus sp.*, koje u udubinama među kolonijama pronalaze zaklon i hranu.

Na dnu Jezera česta je zakonom zaštićena plemenita periska, *Pinna nobilis*, endem Sredozemnog mora i naš najveći školjkaš. Živi na pjeskovitom dnu, na dubinama od 1 do 30m, prednjim, šiljastim dijelom ljušture zakopana u sediment. Za dno je pričvršćena tankim nitima, koje su se u prošlosti koristile kao pletivo.

Ljušture, posebno starijih primjeraka, redovito su bogato obrasle algama, spužvama, cjevašima, mahovnjacima i drugim manjim sjedilačkim životinjama.

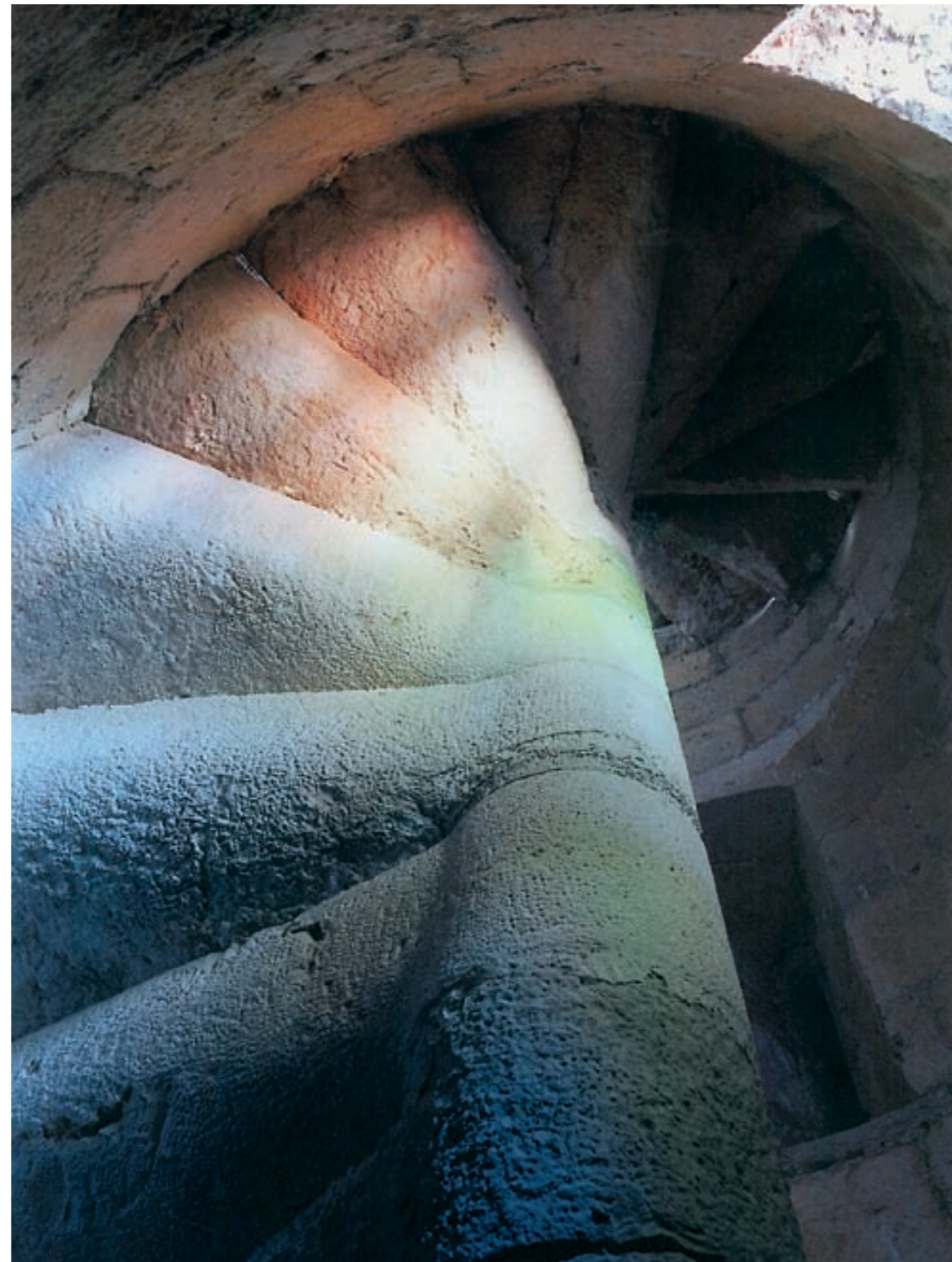
Međutim, njezine su ljušture vrlo cijenjeni ukras i traženi suvenir pa njihovim vadenjem nestaje i cijela bogata zajednica raznolikih organizama. Stoga je periska od 1994. godine zakonom zaštićena te je skupljanje, izlov i trgovina tom vrstom strogo zabranjena. Periska je zaštićena u cijelom Sredozemlju.

Obale Jezera vrlo su razvedene i gusto obrasle šumskom vegetacijom. Bujnošću se posebno ističe

MIRO ANDRIĆ

DARKO BAVOLJAK

MILAN PAVIĆ

Milan Pavić 1955. Govedari iz maslinika

Milan Pavić 1955. Govedari - sa puta do crkve Sv. Nikole

PRIRODNA BAŠTINA

drveće alepskog bora, *Pinus halepensis*.

Ovdje možemo vidjeti mnoge ribe, kao što su zubaci, salpe, arbuni, škrpine i razne druge koje slobodno ulaze i izlaze iz Jezera na otvoreno more kroz Solinski kanal.

Jedna od specifičnosti Jezera su školjkaši koji se ovdje zbog pogodnih uvjeta razvijaju u velikom broju. Svakako treba izdvojiti Jakobsku kapicu (*Pecten jacobaeus*) – školjkaša koji živi zakopan ispod same površine pijeska, najčešće na dubinama od petnaest i više metara.

Oku često nevidljivi, udubljeni u priobalne stijene, žive prstaci (*Litophaga litophaga*), školjkaši čije se ličinke nastanjuju bušeći kamen kiselom izlučevinom. Prstaci rastu vrlo sporo, potrebno im je 10 do 20 godina da narastu do dužine od 5 cm. Za primjerke od 8 do 10 cm dužine procijenjeno je da su stari od 70 do 80 godina.

S mnoštvom drugih vrsta (alge, račići, mahovnjaci, spužve, školjkaši, ježinci, zvjezdače) oni čine zajednicu hridinaste obale - jedne od najzanimljivijih i najbogatijih morskih staništa. Izlovom prstaca uništava se cijelo stanište hridinaste obale, a obnova same obale je dugotrajan i izuzetno spor proces.

Radi zaštite hridinaste obale kao posebnog staništa ribolovnog mora zabranjen je izlov prstaca te njihovo stavljanje u promet na cijelom teritoriju Republike Hrvatske, kao i njihov izvoz.

U jezerima živi vrsta meduze roda *Tima te Aurelia sp5.*, koja ne živi nigdje drugdje na svijetu. Pojedini primjerci Aurelie izrazito su veliki – mogu doseći veličinu i do 55 cm u promjeru. Međutim, ona je za kupače posve bezopasna. Ponekad se može primijetiti na površini, ali se više zadržava u dubljim slojevima mora hraneći se planktonom.

Malo jezero je u kopno najuvučeni dio sustava jezera, a s Velikim je jezerom povezano plitkim i uskim kanalom. Kroz njega se izmjenjuje morska voda pod utjecajem plime i oseke. Iznad kanala izgrađen je kameni most, koji se naziva Mali most. Obale Malog jezera su vrlo razvedene i raskošno obrasle gustim krošnjama borova koje se prostiru do samog mora te u njega i uranjaju.

Takvim se granama koriste ribe i mekušci koji u njima zapliću svoju mrijest. Puno češće se na grane pričvršćuju i rastu ličinke školjkaša, primjerice dagnji i kamenica.

Požar koji je 1917. godine zahvatio velik dio otoka od Polača do Babina Polja uništio je mnoge stare stoljetne šume alepskog bora.

Mungos, *Herpestes javanicus auropunctatus*, na Mljet je naseljen 1910. godine i ispušten kod Vodica. Razlog njegovu naseljavanju bile su zmije otrovnice kojih je bilo jako puno u to vrijeme.

Velik dio Nacionalnog parka prekriven je makijom, degradiranom mediteranskom šumom, sastavljenom od velikog broja vazdazelenih vrsta, koja se razvila na mjestu potisnutih šuma crnike.

Na južnoj strani otoka najzastupljenije su visoke obale i to strmci nagiba većeg od 55°. Dužina tih obala je 27 km. Razlog njihova nastanka je tektonika (rasjedni strmci), ali i izloženost jugu, zbog čega je izraženo snažno abrazijsko djelovanje valova. Na njima rastu neke rijetke i ugrožene biljke, kao što su:

- dubrovačka zečina (*Centaurea ragusina*)
- Jupiterova brada (*Anthyllis barba-iovis*)
- drvolika mlječika (*Euphorbia dendroides*)

Zmije su sasvim prorijeđene (otrovnica uopće nema) nakon unošenja mungosa.

Ptičji je svijet bogat i raznovrstan, osobito u doba seobe. U borovim šumama i makiji obitavaju drozdovi (*Turdidae*), sjenice (*Paridae*), kraljići (*Regulidae*), grmuše (*Sylvidae*), pupavac božjak (*Upupa epops*), zlatovrane (*Coracias garrulus*) i dr. Po poljima i docima zimuju zebovke (*Fringilidae*), ševe (*Alaudidae*)

DARKO BAVOLJAK

PRIRODNA BAŠTINA

i pastirice (*Motacilidae*).

U seobi ovdje se susreću mnoge sokolovke (*Falconidae*), te golub grivnjaš (*Columba palumbus*) i golub dupljaš (*Columba oenas*). Na području Parka gnijezdi se divlji golub (*Columba livia*) i šumska sova (*Strix aluco*).

Od grabljivica ovdje živi vjetruša, *Falco tinnunculus*, koja se u nas i gnijezdi kao i škanjac osaš, *Pernis apivorus*, koji se hrani saćima pčelinjaka i osinjaka, a najčešće se može vidjeti tijekom proljetne i jesenske seobe. Česta je vrsta ćuk, *Otus scops*, koji se hrani kukcima

Cijele godine se može vidjeti gavran, *Corvus corax*, velika, masivna ptica koja se gnijezdi na liticama i stablima.

Od sisavaca tu žive: miš (*Apodemus mystacinus*), bjeloprsi jež (*Erinaceus europeus*), više vrsta šišmiša (*Chiroptera*), obični puh (*Glis glis*), kuna bjelica (*Martes foina*) i obični zec (*Lepus europaeus*).

Jelen lopatar (*Dama dama*) unesen je na otok poslije Drugoga svjetskog rata, a odnedavno i divlja svinja (*Sus scrofa*).

Bjeloprsi jež u ljetnim se mjesecima često može susresti u blizini naselja, najčešće navečer kada kreće u potragu za hranom. U hladnijim mjesecima spava zimski san, koji traje obično od studenog do ožujka. Hrani se raznim kukcima, gujavicama, puževima. Nažalost, mnogi ježevi stradavaju na cestama zbog neopreznih vozača.

Krš

Otok Mljet je po svojim geološkim karakteristikama tipičan predstavnik krša, specifičnog oblika reljefa koji nastaje u topljivim vapnencima i dolomitima.

Područje krša iznimne je geološke građe i hidrogeoloških karakteristika. Ta svojstva odražavaju se kako na površinsku morfologiju tako i na raspored podzemnih sustava pukotina kroz koje se stalno ili povremeno procjeđuju tokovi podzemnih voda. Uz njih je vezana bogata raznolikost podzemne faune čija se jedinstvenost ogleda u brojnosti endemskih svojti. Krško podzemlje Mljeta posebno se odlikuje endemskim vrstama, a neke su od njih i dobile ime po njemu.

Garme

Garme su nastale djelovanjem valova na morsku obalu, pri čemu je došlo do njezina urušavanja na mjestu na kojem su za to postojali uvjeti. Na tim je mjestima građa stijena takva da lakše dolazi do urušavanja, što pogoduje npr. postanku špilje ili drugih formacija karakterističnih za krš.

Na području vratosolina postoji više garmi, a neke su od njih: Fratarska garma, Gvozdena garma i Vranja garma.

Mrkjenta (crni morski kraj) – crni pojas na stijenama neposredno uz razinu mora proteže se od crte najniže oseke do crte najviše plime. Tu žive tek cijanobakterije koje daju stijenama taman izgled.

Bijeli morski kraj (supralitoral) – iznad crnog pojasa, obuhvaća otprilike 15-20m iznad razine mora, to je područje izloženo prskanju valova za vrijeme najjačih oluja pa su rijetke biljke koje tamo opstaju, zato je to pojas golih bijelih stijena.

Ovdje rastu biljke otporne na posolicu i prilagođene škrtom tlu i isušivanju. To su petrovac ili motar (*Crithmum maritimum*) i mrižica (*Limonium anfractum* i *L. cancellatum*).

Flora i fauna mora:

U podmorju NP «Mljet» živi morska cvjetnica, *Posidonia oceanica*, endemska vrsta Sredozemnog mora. Livade posidonije su područja velike biološke raznolikosti. U prostranim livadama živi, hrani se i

TIHOMIR MAKOVEC

PRIRODNA BAŠTINA

razmnožava mnoštvo vrsta od kojih su mnoge gospodarski važne vrste riba, rakova, glavonožaca, puževa i školjaka. U njezinim livadama živi i zaštićeni školjkaš, plemenita periska.

Livade posidonije iznimno su ugrožene i stalno se smanjuju kako u Jadranu tako i u čitavom Sredozemnom moru uslijed raznih ljudskih djelatnosti, kao što su onečišćenje mora i uništavanje sidrenjem.

Zbog sporog rasta i razmnožavanja, svako uništavanje livade posidonije ima dugoročne negativne posljedice za to područje.

Puž bačvaš, *Tonna galea*, jedan je od najvećih jadranskih puževa, koji obitava uglavnom na pjeskovitu dnu. Veliki je grabežljivac – hrani se raznim školjkašima i drugim beskralješnjacima. Ljušturu životinja probija otapanjem kiselinom koju izlučuju njegove slinske žlijezde.

Zbog atraktivnog izgleda kućice često se skuplja kao suvenir, zbog čega je zakonom zaštićen.

Morske kornjače su jedini gmazovi koji naseljavaju Jadransko more. U Jadran zalaze 3 vrste kornjača: glavata želva (*Caretta caretta*), sedmopruga usminjača (*Dermochelys coriacea*) i golema želva (*Chelonia mydas*).

Najčešća i najraširenija vrsta u nas je glavata želva. Ona je česta u priobalnom moru gdje se hrani pridnenim životinjama – žarnjacima, bodljikašima, rakovima, mekušcima, a povremeno i ribom. Sve morske kornjače se razmnožavaju na pješčanim žalima. Jaja liježu u rupe iskopane u pijesku.

U Hrvatskoj u novije vrijeme nema dokaza o njihovu gniježdenju, tako da se pretpostavlja da želve koje nalazimo u Jadranu u njega dolaze morskim strujama iz Grčke. Kornjače često stradavaju i u ribarskim mrežama. S obzirom na to da se radi o životinjama koje dišu plućima, one moraju izlaziti na površinu mora da bi udahnule zrak. Iako su razmaci između dvaju udisaja zraka u normalnim uvjetima kod kornjača relativno dugi, kada se pod morem zapletu u mreže, zbog stresa vrlo brzo ostaju bez zraka i utapaju se. Ugrožavaju ih i motorne brodice, komercijalno iskorištavanje njihova mesa, jaja i oklopa te, naravno, onečišćenost mora. Danas se ubrajaju među najugroženije organizme, stoga su zaštićene brojnim nacionalnim i međunarodnim zakonima.

Od morskih sisavaca ovdje se mogu vidjeti dupini. Kao i svi ostali sisavci, dupini kote žive mlade, a ženke imaju mliječne žlijezde za dojenje mladunčeta. Imaju zube kojima se služe prilikom lova na plijen: ribe, glavonošce, rakove i sl. Za razliku od riba dupini udišu zrak te moraju izlaziti na površinu da bi udahnu. Nosni otvor se nalazi na gornjoj strani glave i prekriven je mišićem koji omogućuje potpuno zatvaranje nosnica prilikom urona. Dobri dupini u potrazi za ribom obično ostaju pod morem 4-5 minuta.

Sredozemna medvjedica (*Monachus monachus*) je morski sisavac koji je u prošlosti bio čest uz obale Mljeta, no danas samo povremeno navraća u Jadran.

Iako jako dobro prilagođena životu u moru, velik dio vremena provodila je i na kopnu. To su najčešće bile skrivene plaže na kojima se sunčala, ali i špilje s podvodnim ulazom koje su imale i izlaz na kopno. Njima se koristila kao mjestom odmora, ali i kao mjestom na kojem se kotila i brinula o mladima. Na Mljetu ima više takvih špilja u kojima je boravila, a neke od njih su Medvjeda špilja na ulazu u uvalu Gonotursku i Medvjeda špilja kod mjesta Ropa. Ribari su je, kao i dupine, radi uništavanja mreža proganjali stoljećima. Njezinu nestanku pridonio je i gubitak staništa u kompeticiji s rastućim turizmom.

Na otočićima udaljenim od kopna i ljudi gnijezde se galebovi, zaštitni znak primorskih područja. U Nacionalnom parku Mljet dvije vrste galebova, od kojih je jedna vrlo rijetka i ugrožena u svjetskim razmjerima.

OSVIN PEČAR

PRIRODNA BAŠTINA

Galeb klaukavac vrlo je čest i prepoznatljiv stanar priobalnog područja Dubrovnika i okolice. Ta ptica koja pripada porodici galebova najveći dio svog života provodi na moru, gdje se zadržava po lukama, većim uvalama i morskim kanalima između otoka. Naseljava manje, puste otočiće gdje u travnju i svibnju leže jaja u velikom broju. U vrijeme parenja skupljaju se u kolonijama oko gnjezdilišta pa ih možemo vidjeti u velikim jatima kako nadlijeću otočiće. U proljeće dobiju mlade, te ih ponekad i agresivno brane od radoznalih posjetitelja. Glavnu hranu te vrste čine ribe, manje životinje i razni otpaci što ih nalazi na moru ili kopnu. Galeb klaukavac se često može vidjeti na mjestima gdje može jednostavno doći do hrane (smetlišta i sl.).

Sredozemni galeb, *Larus audouinii*, je malobrojna i globalno ugrožena vrsta, te je strogo zaštićena. Gnijezdi se u svibnju i lipnju na stjenovitim otocima udaljenijim od kopna, a nakon sezone gniježdenja obitava uz stjenovite obale i po zaštićenim uvalama. Gnijezdo grade na tlu između kamenja ili u rijetkom bilju. U gradnji gnijezda, ležanju na jajima i u brizi za ptice sudjeluju oba roditelja. Uglavnom se hrane isključivo ribom. Razlozi njegove ugroženosti su: pretjerano ribarenje, porast brojnosti galeba klaukavca s kojima su u kompeticiji na gnjezdilištima, turizam i rekreativne aktivnosti.

Blatine

Na Mljetu ne postoje stalni vodeni tokovi, ali se ipak na nekoliko mjesta voda trajno zadržava na površini. To su bočata jezera koja se nazivaju blatine. One su nastale izdizanjem morske razine u post-glacijalnom razdoblju, zbog čega su se njihova dna našla ispod razine mora i nastale su kriptodepresije. Vodu dobivaju djelomično iz izvora koji se nalazi na njihovu dnu i rubovima, ali ponajprije akumuliranjem kišnice, koja se slijeva s okolnih padina. Zimi blatine imaju izgled pravih malih jezera, jer voda ispuni cijelo dno depresije, dok se ljeti razina vode snižava i jedino se zadrži u najnižem dijelu. Bočatost vode, kao i prisutnost jegulja u blatinama, upućuje na zaključak da postoji podzemna veza s morem, ali putem složenog sustava pukotina i kanala u krškom podzemlju. Uz blatine se zadržava puno ptica, posebno onih koje su u preletu.

Ostali visoko vrijedni dijelovi otoka Mljeta

Saplunara je nastala nakon II. svj. rata, kao luka stanovnika Korita te ima divne pješčane plaže s jedne i kamene plaže s druge strane otoka. Krajolik Saplunare, Blaca i Pinjevca proglašen je Zaštićenim krajobrazom, a odlikuje se vrlo rijetkim i ugroženim vrstama pješčane flore.

Postoji relativno utemeljeno vjerovanje da je upravo ovdje sv. Pavao apostol, u prvom stoljeću nakon Krista, 59.-te godine, doživio brodolom i boravio na otoku Mljetu tri mjeseca.

Korita mjesto iz XV. stoljeća, preciznije iz 1474. godine. Mjesto broji oko 70 stalnih stanovnika. Njegova izvorna lokacija je mjesto Žara s kojim se ono i danas poklapa u mnogim razgovorima. Ime mu je nastalo od geoloških oblika nepropusnog kamenog sloja koje u obliku korita usmjerava i skuplja vodu kišnicu. Mjesto se nalazi u sredini prostora u dugoj udolini okruženo brdima Kočak, Klupačka, Planjak, Vranjak, Jarište, Konjuška, Vrijesovac i Ljut i bilo je idealno za skrivanje od gusara jer se nije vidjelo s mora. Okolne puškarnice te zalihe vode davale su mu izvjesnost opstanka. Nekoliko starih kuća s dubrovačkim baroknim oznakama potječe iz XVII. i XVIII. stoljeća, a najpoznatija je kuća Kazilari te Škapić s godinom 1695. Upad gusara 29. kolovoza 1669. u Korita ostao je trajno zapisan zbog 800 gusara te velike pljačke, 7 mrtvih i 5 ranjenih Koričana. Tri crkvice iz XV. stoljeća: Sv. Vida, Sv. Ilije i Gospe od Brijega te samostan

IVO PERVAN

PRIRODNA BAŠTINA

klarisa svjedoci su vremena, bogatstva i vjere stanovnika te umjetnosti koja je tada bila dominantna i koja je obilježila prostor i život do današnjih dana. Crkva Sv. Vida sazidana je u gotsko-renesansnom stilu, a Gospa od Brijega u renesansno-baroknom stilu. Nakon druge polovine XVIII. stoljeća selo je zbog kuge i nestanka srdela izgubilo na značaju te se obnavlja, ali ne dovoljno do današnjih dana i traži svoju šansu u turizmu te kulturnoj i prirodnoj baštini.

Maranovići su naselje od oko 50 stalnih stanovnika poznato po lijepom položaju iznad i ispod asfaltne ceste, okolnim poljima i maslinicima te krasnom crkvom i bratovštinom Sv. Antuna iz XVII. stoljeća. Današnja je crkva nastala na temeljima stare gotičke crkve u XIX. stoljeću i čuva lijepi gotički kalež od pozlaćena srebra iz XV. stoljeća. Oltar je bio posvećivan 1494. godine te 2004. godine. Župa je ustanovljena 1769. godine. Između sela Maranovići i Korita, na okomitim stijenama, nalazi se stanište rijetke i zaštićene biljne vrste – modrog lasinja, *Moltkea petraea*.

Okuklje je najstarije hrvatsko otočno mjesto na obali, koje su osnovali stanovnici Vrhmljeća u XV. stoljeću, a služilo je kao luka mjestu Maranovići. Mjesto je mnogih pomoraca i ribara s najzaštićenijom uvalom koju na talijanskom jeziku zovu Porto Cammera. Selo broji otprilike 10 stalnih stanovnika, a po ljeti je značajno turističko i nautičko stjecište. U starom naselju na današnjoj asfaltiranoj cesti nalazi se crkva Sv. Nikole iz XVI. stoljeća sa samostanom Sv. Dominika obnovljenima 1990. godine.

Kad su selo opljačkali i zapalili gusari 29. 8. 1669. godine, stanovništvo nije izbjeglo, ali je 1693. godine, nakon izdaje slugе svećenika don Trojana Kolendića, izbjeglo u Korita i Maranoviće.

Prožura je selo iz XV. stoljeća nastalo oko dubrovačke gotičke crkve Sv. Trojstva i samostana. Vjerojatni graditelji i osnivači su lokrumski benediktinci 1477. godine, što je vidljivo iz darovnice svećenika Luke s Korčule, koji je bio na službi mljetskog kapelana i pisara. Najveća je dragocjenost romaničko brončano i rustično gotičko raspelo. Na drugom se raspelu nalaze likovi sv. Vlaha, sv. Martina, kome je posvećena crkva iznad sela, i sv. Nikole. Mjesto je služilo plemstvu Dubrovačke Republike za odmor, a u njemu je rođen stonski biskup Pavao Gracić u XVII. stoljeću. Crkva Sv. Martina s trijemom dominira selom, a crkvice Sv. Roka s polukružnom apsidom iz mlađeg doba daje dodatni cjeloviti dojam važnog i lijepog mjesta.

Kaštel (četverokutna utvrda - kaštio) iz XVII. stoljeća dominira selom i svjedoči o teškim vremenima i prometnoj i strateškoj važnosti otoka od pamtivijeka do danas.

Prožurska luka je staro ribarsko naselje mjesta Prožura s izvlačilištem za popravak gajeta i barki. Deset stalnih stanovnika bavi se danas turizmom i ugostiteljstvom.

Babino Polje je glavno, najveće, najviše, najduže, i jedno od najstarijih naselja na otoku. Ima otprilike 400 stanovnika na četiri kilometra dužine i administrativno je sjedište otoka. Nalazi se ispod brda Veliki grad visokog 514 metara a pod njim je plodna istoimena dolina kroz koju je probijena nova asfaltirana zaobilaznica. Sastoji se od tri zaseoka: Zadublje, Sršenovići i Zabrežje. Na teško pristupačnoj morskoj obali nalaze se špilje Rikavice, Odisejeva špilja i otočić nimfe Kalipso, Ogiran.

U vrijeme Dubrovačke Republike tu je stolovao mljetski knez i zasjedala otočna univerzija, o čemu svjedoči i knežev dvor kao i Mljetski statut. Crkva Sv. Pankracija nastaje u XI. stoljeću u čast zaštitniku otoka i posjed je lokrumskih benediktinaca te je središte rimokatoličke župe. Osim danas sačuvanih ruševina crkvice sv. Pankracija postoje još, crkve Sv. Vlaha, Sv. Andrije, Sv. Mihovila, Sv. Ivana, Sv. Spasa, Sv. Đurđa, Gospe od Brijega (Gospe od Milosrđa) Sv. Pavla, Sv. Josipa i neke kapelice.

Crkva Sv. Vlaha iz XV. stoljeća uz Knežev dvor (Palac) iz XVI. stoljeća središnje su mjesto otoka uz

IVO PERVAN

PRIRODNA BAŠTINA

obrambene kule koje su štitile prilazne putove mjestu. U mjestu se danas nalazi glavna osnovna škola, nastala 1867. godine, pošta, ambulanta opće medicine i stomatološka ambulanta, Župni ured Sv. Vlaha, KUD „Natko Nodilo“, KUD „Mljet“, Planinarsko društvo „Planika“, Planinarsko društvo „Mljet“, brojne klape: Movrica, Meleda, Škoj, Kurenat, Dom kulture „Zabrežje“, općina „Mljet“ i ostale službe potrebne za život i rad otoka: od Matičnog ureda, Komunalnog poduzeća, Poljoprivredne zadruge „Korijen“ itd.

Blato je naselje koje se razvijalo s otokom Mljetom i četvrto je po nastanku nakon Korita, Prožure i Babina Polja. Najstarija obitelj Radulj je ona koja osniva Blato. Selo je smješteno u velikoj, prostranoj i dubokoj dolini. Polje je vrlo plodno i pretežno zasađeno vinovom lozom i ostalim kulturama potrebnim za život stanovništva. Selo se nalazi u središnjem dijelu otoka i ima stare staze za sva mjesta na otoku s jugoistoka i sjeverozapada. Zapadno od sela Blata, a na granici Nacionalnog parka „Mljet“, nalazi se najveća otočna blatina i Ivanje polje.

IN SPE

Postojeća stručna dokumentacija, muzejske vrijednosti koje se nalaze izvan Mljeta, a koje stoje u mraku brojnih odlagališta, zavrijedile su smisljeni povratak na Mljet, za njegovu aktivnu muzejsko-dokumentacijsku djelatnost.

Stoga su na temelju Prostornog plana područja posebne namjene NP „Mljet“ i Pravilnika o unutarnjem redu NP Mljet uz Statut i Pravilnik o unutarnjem ustroju Javne ustanove NP „Mljet“ ostvarene zakonski propisane osnove za obavljanje specijaliziranih stručnih djelatnosti zaštite. Na dva znanstvena simpozija, „Prirodne značajke i društvena valorizacija otoka Mljeta“ 1995. godine, „Dani Cvita Fiskovića“ i „Dani Branimira Gušića“ iz 2010. godine, iskazani su konkretni znanstveni doprinosi takvoj stručnoj djelatnosti.

Goveđari, 17. X. 2010.

*Kustos prezentator
mr. sc. Marin Perković*

NACIONALNI PARK MLJET

Javna ustanova "Nacionalni park Mljet"
20 226 Goveđari, Pristanište 2.
CROATIA
M.B. 03324974
Ur. br. 268-5/09

Tel.: ++385/0/20 744 041
Fax.: ++385/0/20 744 043
Web site: www.np-mljet.hr
e-mail: np-mljet@np-mljet.hr

Poštovani stanovnici otoka Mljeta,

Obraćamo Vam se sa inicijativom za što efikasniju zaštitu, očuvanje i promicanje svekolikih vrijednosti zaštićenog područja Nacionalnog parka Mljet, a posebno mjesta i uloge stanovništva u povijesti ovog područja te njegovoj ulozi u zaštiti i očuvanju prirodnih i kulturnih vrijednosti.

Pozivamo vas da se odazovete našoj inicijativi i da zajedničkim interesom i radom te potencijalnom muzejskom građom ostvarimo želje i potrebe za trajnim očuvanjem istih.

Nosilac inicijative i stručne djelatnosti za prikupljanje muzejske građe i uspostavu muzejske djelatnosti na području katastarske općine Goveđari, Nacionalnog parka Mljet je Javna ustanova „Nacionalni park Mljet“.

Izložba starih fotografija o zaštićenom području NP "Mljet" od 1929. – 1970. godine koja je bila izložena u Dubrovniku, a koja će biti postavljena u hotelu „Odisej“ i na otočiću sv. Marije, samo je prvi dokaz takve orijentacije putem koje želimo ostvariti konkretnu suradnju na očuvanju kulturne baštine ovog područja.

Ističemo da je muzejska djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku i stanovništvo otoka Mljeta koje će putem stručnog sakupljanja, čuvanja i istraživanja kulturnih i prirodnih dobara, doprinijeti zaštiti i očuvanju vrijednosti ovog prostora, posebno života i rada mlječana.

Dragovoljno i/ili na drugi način predana, ustupljena muzejska građa, dokumentacija, prirodni, arheološki, kulturno povijesni lokaliteti i nalazišta, vrijednosti načina rada, stanovanja, življenja stanovnika bit će neposredno i posredno predočavani javnosti putem stalnih i povremenih izložbi, manifestacija, objavljivanja podataka i spoznaja o muzejskoj građi i dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih publikacija.

Posebno smo zainteresirani za stare fotografije koje bismo kopirali kao i za bilo kakvu dokumentaciju koja svjedoči o povijesti ovog prostora. Također bismo htjeli doći do starih ribolovnih i poljoprivrednih alata koji se više ne koriste ili bilo kakvih predmeta koji su u prošlosti bili dio svakog kućanstva, narodnih nošnji, ukrasa itd. Ukoliko posjedujete nešto od navedenih fotografija, alata, predmeta...a želite doprinijeti očuvanju etnološke baštine ovog otoka, molimo vas de se obratite u Upravu parka kako bismo mogli doći do vas i pregledati materijal.

S poštovanjem,

POZIV

**STANOVNICIMA I UDRUGAMA GRAĐANA
OTOKA MLJETA**

POVIJESNE VRIJEDNOSTI POSTOJANJA
OTOKA MLJETA A POSEBNO ZAŠTIĆENOG
PODRUČJA NACIONALNOG PARKA MLJET
OD INTERESA SU REPUBLIKE HRVATSKE I
SVIH NJENIH STANOVNIKA.

SA CILJEM STRUČNE ZAŠTITE, OČUVANJA I
PROMICANJA MLJETSKE PRIRODNE I
KULTURNE BAŠTINSKE VRIJEDNOSTI

POZIVAMO STANOVNIŠTVO

NA PRIKUPLJANJE SVIH VRSTA
DOKUMENATA I PREDMETA
(FOTOGRAFIJA, STAROG RIBARSKOG I
POLJOPRIVREDNOG ALATA, KUĆANSKIH
PREDMETA, NARODNE NOŠNJE, RAZNI
UKRASI ITD.) KAO POTENCIJALNE
ETNOLOŠKE ZBIRKE O VRIJEDNOSTIMA
PODRUČJA TE ŽIVOTU I RADU
STANOVNIŠTVA

OTOK MLJET

PODMORSKA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA
PODMORJA OTOKA MLJETAZlatnik cara Mauricija (582. - 602.)
aversZlatnik cara Mauricija (582. - 602.)
revers

Ostaci brodoloma - kameni sarkofazi

Otok Mljet oduvijek je bio važna postaja na plovidbenim rutama Jadranskim morem. Ploveći iz smjera sjevera prema jugu ili obrnuto, juga prema sjeveru on je posljednji ili prvi veći otok koji može pružiti siguran zaklon tijekom nepovoljnih vremenskih uvjeta. Kao takav, neminovno je da u svom podmorju krije ostatke brodoloma iz različitih perioda povijesti, od antike do 16. stoljeća. U podmorju otoka Mljeta za sada imamo 18 antičkih brodoloma te ostatke luke u uvali Polače, jedan srednjovjekovni iz 9.-10. st. i jedan novovjekovni brodolom iz 16. st.

Podmorska arheološka rekognosciranja i istraživanja započela su još sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Vodio ih je ondašnji Zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode Dubrovnik, danas Konzervatorski odjel u Dubrovniku. U periodu između 1970. i 1975. godine vršena su istraživanja ostataka kasnoantičke palače u uvali Polače. Tom prilikom u podmorju uvale, zapadno i istočno od palače pronađena su dva pristaništa, a od pronađenih pokretnih nalaza svakako treba izdvojiti stotinjak komada kasnoantičkog novca, te zlatnik cara Mauricija (582.-602. g.), fibulu u obliku lavljeg lika, više komada uljnih svjetiljki, te obilje fine i grube keramike. Arheološki materijal možemo okvirno datirati od 2. do 7. stoljeća.

Sjeverozapadna strana otoka rekognoscirana je 1970. i 1971. godine te je tom prilikom pregledano više pozicija. Kod otoka Ovrata pronađeno je više olovnih prečki različitih tipova te nekoliko željeznih sidara. Kod hridi Kula pronađena je veća količina ulomaka keramike. Na ulazu u uvalu Lastovska i kod otočića Glavata pronađeni su ostaci brodoloma s teretom amfora tipa Lamboglia 2 koje datiramo u 1.st.pr.Kr.-1.st.po.Kr. Kod pličine uz otok Maslinovac pronađen je brodolom s dva tipa kasnoantičkih amfora, te prema tome lokalitet datiramo u 4.-5. stoljeće.

Rekognosciranja jugoistočnog dijela otoka započela su 1976. godine, kada je u svega nekoliko dana otkriveno šest do tada nepoznatih lokaliteta. Riječ je ostacima brodoloma iz perioda antike i kasne antike, te jedan srednjovjekovni. Nažalost većina pronađenih lokaliteta je u većoj mjeri devastirana. Od tih šest lokaliteta svakako treba izdvojiti dva, jedan koji je prevezio teret kamenih proizvoda te drugi, koji je prevezio teret bizantskih amfora iz 9.-10. stoljeća.

Od 1978. do 1982. godine u tri kampanje istraživao je brodolom kod rta Pusti iz perioda kasne antike. Riječ je o brodu koji je prevezio dva tipa amfora sjevernoafričke provenijencije datiranih u period od 3. do

PODVODNA ARHEOLOGIJA

4. stoljeća. Ovakve amfore služile su za prijevoz maslina i maslinovog ulja, što je potvrđeno ostacima koštica maslina pronađenim u nekima od njih.

U razdoblju od 1988. do 1991. godine u organizaciji Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, danas Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda, organizirano je istraživanje na lokalitetu rt Glavat. Riječ je sigurno o najinteresantnijem nalazištu u podmorju otoka Mljeta iz 1. stoljeća. Brod je prevezio olovne minerale i poluproizvode, veliku količinu vrlo luksuznih tanjura i zdjela, amfore tipa Dressel 21-22, koje su služile za prijevoz voća i tipa Richborough 527 u kojima je vjerojatno prevožen mineral alunit. Brod je također prevezio sirovo staklo zelenkasto plave boje. Pronađena je i olovna prečka sidra s prikazom četiriju astragala, kosti zglobova ovaca i koza. Takve kosti su se koristile u igrama na sreću, a dobitna kombinacija bi bila kada bi svaka koštica pala na različitu stranu. Takvo najsretnije bacanje zvano je Venerino bacanje i ono je prikazano na samoj prečki. Nažalost, simbol za sreću koji je trebao osigurati mirnu plovidbu i uspješnu trgovinu na ovome brodu nije imao učinka.

Zapadno od mjesta Okuklje, na položaju Klačine 2000. godine pronađen je još jedan lokalitet. Riječ je o ostacima brodoloma s teretom amfora tipa Lamboglia 2 iz 1.st.pr.Kr.-1.st.po.Kr. Njegova važnost je u tome što je pronađen potpuno sačuvan, što je pak pružilo mogućnost njegove zaštite in situ, na morskome dnu. Lokalitet je prekriven željeznim kavezom i danas je jedini lokalitet u podmorju otoka Mljeta zaštićen na ovakav način.

Od 2007. godine podmorje otoka Mljeta bogatije je za još dva vrijedna arheološka nalazišta. Iste godine Odjel za podvodnu arheologiju, Hrvatskog restauratorskog zavoda, pokrenuo je podvodna arheološka istraživanja na oba lokaliteta.

Riječ o ostacima brodoloma s teretom dva različita tipa amfora. Prve pripadaju tipu Keay XXV/B i identične su onima pronađenim kod rta Pusti u blizini Sobre, dok je drugi tip amfora za sada potpuno nepoznat i nije pronađen do sad u podmorju. Ovo nalazište je zbog velike dubine na kojoj se nalazi i strme padine iznimno zahtjevno za istraživanje, no do sada su uspješno obavljene četiri kampanje i sigurno se u budućnosti planira nastaviti istraživanje.

Drugi pronađeni brodolom pripada novijim vremenima i riječ je o ostacima trgovačkog broda iz 16. stoljeća koji je nesretnim okolnostima skončao svoje putovanje na dnu mora Mljetskog arhipelaga. Svojevrsna jedinstvenost i velika vrijednost nalazišta je u tome što je samo nalazište pronađeno potpuno intaktno, što je danas prava rijetkost. Važnost ovog lokaliteta je u tome da arheolozi nakon dugog

Bizantska amfora iz IX - X stoljeća

Tipovi sjevernoafričkih amfora
pod morem

Amfora tipa Dressel 21-22

OTOK MLJET

PODVODNA ARHEOLOGIJA

niza godina imaju priliku istraživati potpuno sačuvani novovjekovni brodolom. Do danas su obavljene četiri kampanje istraživanja, s time da je posljednja u 2010. godini realizirana u suradnji s kolegama sa Sveučilišta u Veneciji, Università Ca' Foscari Venezia. Izvađeno je preko 300 pokretnih nalaza, a do sada je istraživano područje od pedesetak kvadratnih metara. Pronađeno je 8 brončanih topova, vrlo luksuzni tanjuri koji pripadaju Iznik keramici, renesansna keramika proizvedena u radionicama sjeverne Italije, dijelovi brodske konstrukcije i oprema broda, te svakako najvažniji pronalasci za dataciju porinuća broda, brončano brodsko zvono sa u reljefu istaknutom godinom 1567., te novac, arapski akči i njemački taliri iz 1559. godine. Rezultati ovih istraživanja upotpuniti će sliku života i materijalne kulture 16. stoljeća, te nam dati uvid u povezanost proizvodnih i trgovačkih centara Orijenta s onima na jugozapadu Europe.

Tijekom 2008. godine po dojavi djelatnika Nacionalnog parka koji je vidio nekoliko amfora u neposrednoj blizini ulaza u Veliko jezero, pregledano je područje između uvale Gonoturske i ulaza u Veliko jezero te je zaista pronađeno 14 amfora tipa Lamboglia 2. Ovdje je riječ o sidrištu, ostaci brodoloma nisu uočeni, a svih 14 amfora je imalo manja i po lomu vidljiva stara oštećenja. Kako je riječ o sidrištu, vrlo vjerojatno se ovdje brod sklonio za vrijeme bure i odbacio dio oštećenog tereta u more. Žalostno je kako je nekoliko amfora bilo pripremljeno za ilegalno vađenje, što samo govori kako beskrupulozni devastatori i danas pljačkaju mljetsko podmorje. U ovom slučaju pljačka je zaustavljena i amfore nakon restauracije i znanstvene obrade biti će vraćene na Mljet.

Podmorje otoka Mljeta zaista krije pravo bogatstvo kulturne baštine. Dugi kontinuitet naseljavanja, važnost na plovidbenom putu, jaka bura sa sjevera, jako jugo s juga, hridi i pličine, sve su to čimbenici koji su kroz duži vremenski period uvjetovali ovako veliki broj pomorskih udesa. Većina njih nalazi se na području Nacionalnog parka Mljet, tako upotpunjujući njegove prirodne ljepote s elementima tradicije i kulture. Za buduća vremena i mlađe naraštaje istraživača ostaju druga neistražena područja, jer podmorje otoka Mljeta je istraženo samo manjim dijelom. Svi mi koji volimo naše more, savjesnim ponašanjem, prijavom novih nalazišta, suradnjom s nadležnim institucijama i poštujući naslijeđeno, ostavljamo bogatstvo podmorske kulturne baštine našoj djeci i svijetu.

Igor Miholjek
Voditelj Odjela za podvodnu arheologiju
Hrvatski restauratorski zavod

Sidro s astragalima

Brončano brodsko zvono iz 1567. godine

Ostaci tipa broda kojim je plovio Sv. Pavao Apostol

OTOK MLJET

GEOLOŠKA GRAĐA OTOKA MLJETA S POLOŽAJEM UZORAKA STIJENA

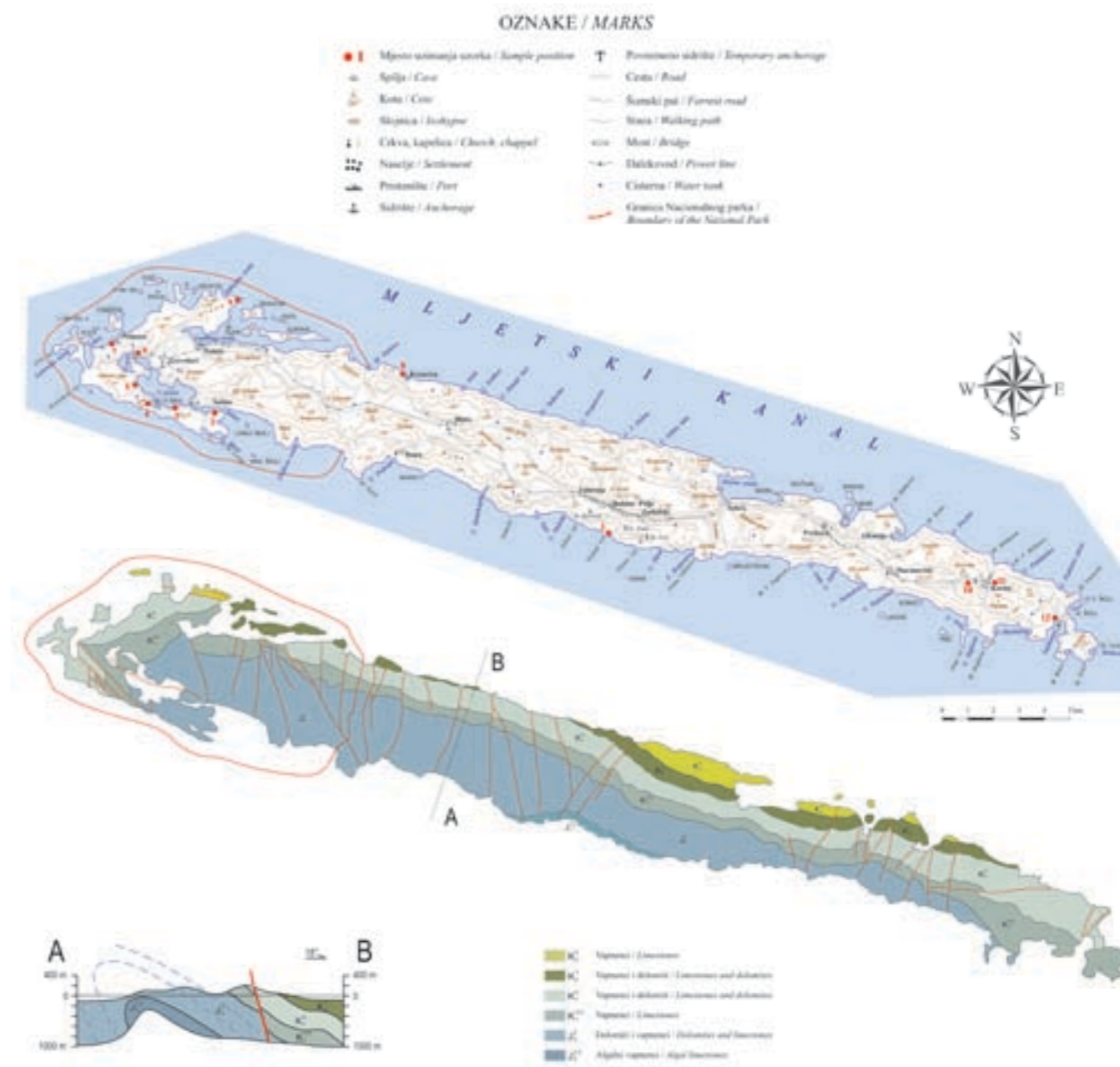
Stijene koje se vide na površini Zemlje prikazuju se na geološkim kartama. Karte se rade na topografskoj podlozi, a stijene različite starosti označavaju se, kao i u geološkom stupu, različitim bojama. Granice između stijena mogu biti normalne (mlađe taložene na starijima, bez poremećaja), neskladne ili diskordantne (ako je bilo prekida u taloženju) ili tektonske (ako su stijene došle u dodir uslijed pucanja i rasjedanja). Tektonske se granice u karti označavaju crvenom bojom, za razliku od normalnih granica, koje se označavaju crnim linijama.

Mljet, jedan od najljepših jadranskih otoka, pruža se smjerom ISI - ZJZ, paralelno Jadranskoj obali. Širok je 3 km, adugačak čak 37 km. Njegov sjeverozapadni dio, 1960. proglašen nacionalnim parkom, uz raznolik ekosustav obiluje i geološkim zanimljivostima, te raznolikim reljefnim oblicima, koji su rezultat djelovanja unutarnjih i vanjskih sila na karbonatnu geološku podlogu. Klifovi, hridine i brojni mali otočići osobito se lijepo vide iz središnjeg dijela otoka, s njegovih najviših vrhova Veliki Planjak (391 m) i Grabova glava (384 m). Uz obale otoka, a i u njegovoj unutrašnjosti, mogu se naći špilje, kaverne i urušene pećine „garme“. Jedna od špilja, u skladu s otočnom legendom, nosi Odisejevo ime. U središtu otoka smjestila su se kraška polja s naseljima, gdje se od davnina uzgajaju smokve, masline i vinova loza, a posebna su znamenitost mljetske „blatine“, bočata jezera koja povremeno presušuju. Veliko jezero površine 145 hektara i dubine do 46 metara i Malo jezero površine 24 hektara i dubine do 29 metara jedinstven su geološki i oceanografski fenomen u kršu. Nastala prije desetak tisuća godina, ova su jezera isprva bila slatkovodna, dok ih danas nastanjuju morski stanovnici, a u vrijeme izmjene morskih doba intenzivno komuniciraju s otvorenim morem.

Najveći dio NP Mljet izgrađuju karbonatne stijene jure (plavo) i krede (zeleno), vapnenci i dolomiti. Ove su stijene nastajale na Jadranskoj karbonatnoj platformi, u razdoblju između 150 milijuna godina i 80 milijuna godina prije današnjice. Jadranska je platforma tijekom paleozojske ere bila dio Afričke ploče, no kasnije se taj dio kontinentske ploče otkinuo i počeo putovati prema sjeveru. U periodu jure i početkom krede Jadranska se platforma nalazila približno na geografskoj širini današnje Turske. Sastojala od brojnih otoka i otočića, pličaka, plaža i laguna. Toplo i plitko more omogućilo je život brojnim organizmima, među kojima se ističu vapnenačke alge, stanovnici zaštićenih laguna i zaljeva, te izumrli školjkaši, rudisti, stanovnici izloženijih i jače uzburkanih podmorskih područja. Uz njih su ovdje živjeli i drugi morski organizmi, od jednostaničnih foraminifera, preko koralja, hidrozoa, puževa, mahovnjaka, ježinaca, sve do morskih kralježnjaka. Valovi su razarali karbonatne skelete uginulih biljaka i životinja, te je od njih nastajao pijesak i mulj. Taložni je sustav lagano tonuo, no bazen su zapunjavali novi karbonatni talozi. Tako je u vrijeme postojanja platforme na njoj istaložen 5 do 8 kilometara debeo slijed karbonatnih stijena.

Putovanje Afričke ploče prema sjeveru dovelo je do pritisaka i izdizanja velikih planinskih lanaca, od Alpa i Dinarida, sve do Himalaja. Tako je prije četrdesetak milijuna godina prestala postojati Jadranska karbonatna platforma, kolijevka naših Krških Dinarida. Tijekom razdoblja kvartara, u

GEOLOGIJA

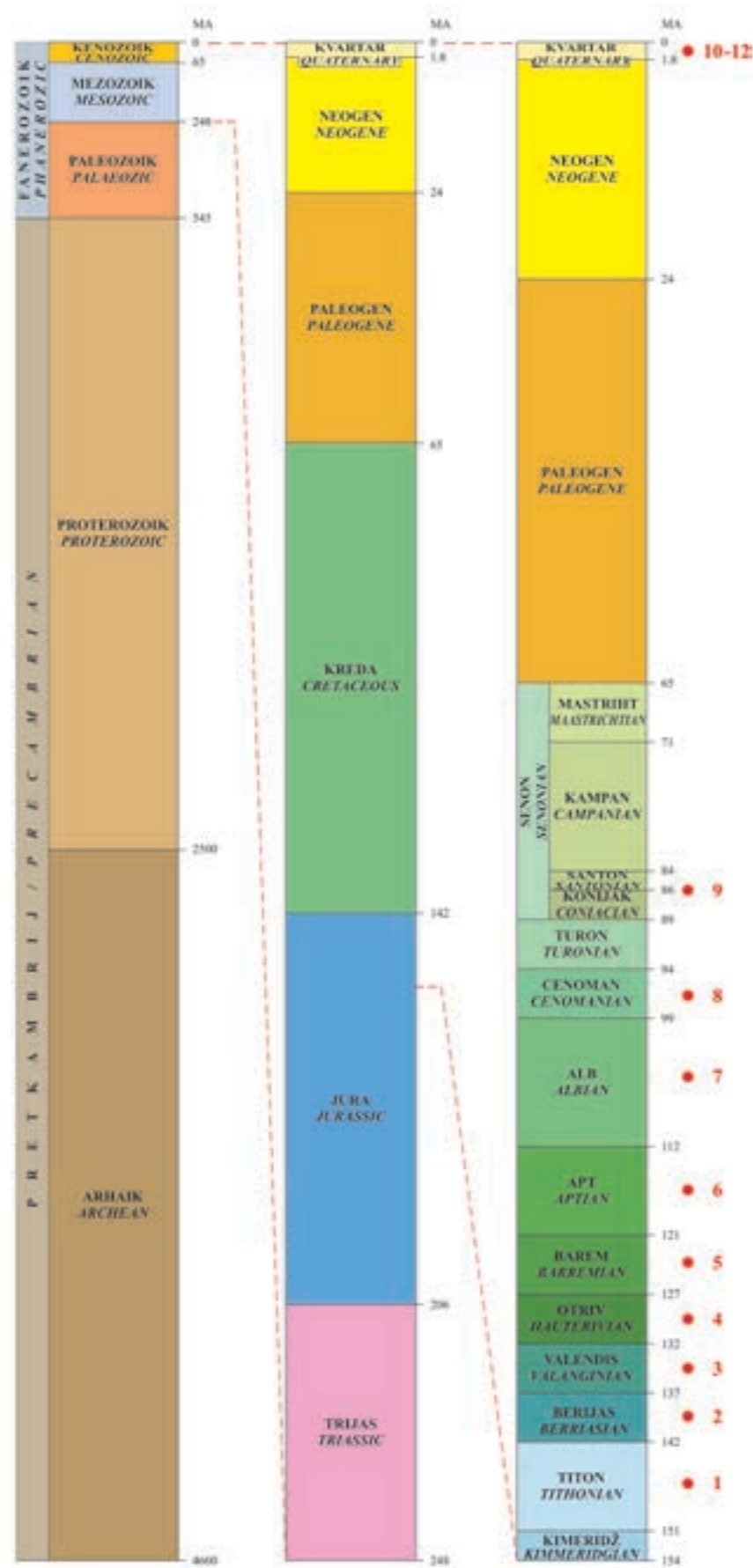

vrijeme velike oledbe, morska se razina snizila te je sjeverni dio Jadrana presušio. U to je vrijeme duž naše obale i otoka nastao niz špilja i jama, ali i riječne (fluvijalne) i riječno-ledenjačke (fluvio-glacijalne) taložine, od kojih neke možemo vidjeti i u Nacionalnom parku Mljet, te na istočnom rubu otoka.

Cijeli otok predstavlja boranu strukturu čija se os pruža paralelno obali, a ispresijecan je rasjedima (crvene linije na karti), među kojima su najbrojniji oni okomiti na pružanje otoka.

prof. dr. sc. Jasenka Sremac
Predstojnica Geološko-paleontološkog zavoda
Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

OTOK MLJET

GEOLOGIJA

Uzorak 1 - Jura (titon - 150 milijuna godina)

Ovaj uzorak predstavlja najstarije stijene otoka Mljeta. To su dobro uslojeni vapnenci, koji izgrađuju uski pojas na južnom rubu otoka, a sadrže fosilne ostatke vapnenačkih algi i nekih drugih mikroorganizama. Taloženi su u plitkom, mirnom, lagunarnom okolišu na karbonatnoj platformi.

Geološke strukture najbolje se vide uz obale otoka, uz usjeko cesta, te u kamenolomima. Jedna od osobina stijena koje promatramo je slojevitost. Stijene koje su nastale u uzburkanim uvjetima često su neuslojene, dok izražena slojevitost označava mirnije uvjete taloženja. Svaka slojna ploha paralelna je nekadašnjem dnu mora ili jezera u kojem je stijena nastala, te predstavlja neku promjenu u taložnom okolišu.

Uzorak 1 - Jura

Uzorak 2 - Prijelaz jura - donja kreda (berijas - 140 milijuna godina)

Masivni, deblje uslojeni, okršeni kasnodijagenetski dolomit, sive boje i samo ponekad laminirane građe. U ovim stijenama nisu nađeni fosili, ali se pod mikroskopom vide krupni kristali dolomita u obliku romboedara.

Na površini nekih slojnih ploha možemo vidjeti poligonalne strukture, veličine dlana ili krupnije, koje su ispunjene materijalom koji se ponešto razlikuje od ostatka stijene. To su okamenjene pukotine isušivanja, koje nam govore da su muljni talozi u pličacima Jadranske karbonatne platforme povremeno izranjali iz mora. Mulj se pod djelovanjem sunca osušio i nastale su pukotine kakve i danas možemo vidjeti uz plićake ili isušene lokve na kopnu.

Uzorak 2 - Prijelaz jura donja kreda

Uzorak 3 - Donja kreda (valendis - 135 milijuna godina)

Deblje slojeviti svijetlo-sivi vapnenac. Sastoji se od okamenjenih čestica finog mulja, rijetkih skeleta foraminifera, neobičnih račića ostrakoda i peleta. Ove su stijene taložene u plitkim lagunarnim okolišima, a korozivne šupljine govore o otapanju pod utjecajem slatke vode.

U normalnom, neporemećenom slijedu naslaga, slojevi su horizontalni te se mlađi slojevi nalaze iznad starijih. U prirodi često nalazimo kose, ponekad i vertikalne slojeve, koji su najčešće posljedica tektonskih procesa. Otok Mljet predstavlja boranu, antiklinalnu strukturu, izduženu paralelno obali, te su slojevi u krilima bore strmo nagnuti.

Uzorak 3 - Donja kreda

Uzorak 4 - Donja kreda (otriv - 130 milijuna godina)

Dobro uslojeni vapnenac taložen u plitkim i zaštićenim lagunarnim okolišima karbonatne platforme, s tragovima povremenog izronjavanja. Od fosila sadrži bentosne foraminifere, a povremeno i nagomilano kršje alga, školjkaša, puževa i ostrakoda.

Dobro izražena slojevitost i ovdje je indikator taloženja u mirnoj sredini. Ove stijene su ponekad šupljikave - kažemo da sadrže fenestre, koje su posljedica korozije uz utjecaj slatke vode. Sve te osobine, kao i vidljive erozijske površine između pojedinih slojeva, ukazuju na povremeno izranjanje.

Uzorak 4 - Donja kreda

OTOK MLJET

Uzorak 5 - Donja kreda

Uzorak 5 - Donja kreda*(barem - 125 milijuna godina)*

Uslojeni vapnenac s izraženim ciklusima opličavanja i tragovima povremenog izranjanja. Jasno se razlikuju proslojci s tragovima bušača i cijanobakterijski laminiti, česti u plimnoj zoni. Od fosila se nađe kršje vapnenačkih algi, foraminifera, puževa i ostrakoda.

Fosili su ostaci bića, biljaka, životinja ili ljudi iz geološke prošlosti. Često su to materijalni ostaci - ljušture, kučice, lubanje, kosti, zubi i slično. Ponekad nam ostaju samo tragovi neke životne aktivnosti koje nazivamo ihnofosili. To su najčešće tragovi stanovanja, kretanja, odmaranja, hranjenja i slično. U plimnoj zoni, gdje morsko dno izranja u vrijeme oseke, česti su tragovi stanovanja - duboke bušotine u kojima se organizmi štite od periodičnog isušivanja.

Uzorak 6 - Donja kreda

Uzorak 6 - Donja kreda*(apt - 115 milijuna godina)*

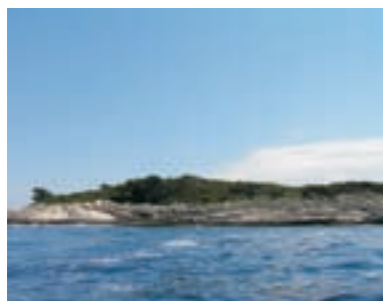
Deblje slojeviti vapnenac zrnaste građe s algalnim onkoidima i kršjem krupnih školjkaša. Uz vapnenačke alge od fosila sadrži i bentosne foraminifere. Taložen je u plićacima s povišenom energijom vode, a dijelom i na prijelazu u zaštićenije lagune.

Onkoidi su kuglaste do subsferične čestice koje su nastale djelovanjem cijanobakterija ili alga. Sluzave prevlake algi okružuju jezgru koju more kotrlja, te se na taj način stvaraju koncentrični slojevi.

Uzorak 7 - Donja kreda*(alb - 105 milijuna godina)*

Tanje slojeviti i pločasti vapnenac koji se sastoji od nepravilne izmjene muljnih i zrnastih varijeteta. Muljni su proslojci taloženi u mirnim plićacima, dok su zrnasti varijeteti indikator pokretljivije vode. U ovim se stijenama mogu naći fosili foraminifera, puževa i školjkaša, rjeđe vapnenačkih alga.

Na krajnjem zapadnom rubu otoka lijepo se vide borane strukture izgrađene od pločastih krednih vapnenaca. Cjelovita bora na fotografiji sastoji se od udubljene sinklinale i izbočene antiklinale.

Uzorak 7 - Donja kreda

Uzorak 8 - Gornja kreda*(cenoman - 95 milijuna godina)*

Laminirani i dobro uslojeni vapnenci, taloženi u plitkim, zaštićenim okolišima karbonatne platforme. Laminirani horizonti su nastali djelovanjem cijanobakterija, dok se u deblje uslojenim stijenama nađu foraminifere, peloidi, intraklasti i fragmenti rudistnih školjkaša.

Tijekom geološke prošlosti, slično kao i danas, tropska su područja bila izložena jakim olujama. Pri tom bi veliki valovi "zaorali" i dno, pokupili pijesak i mulj zajedno s morskim stanovnicima, te bi tako izmiješane, često i skršene skeletne ostatke, zajedno s muljem, istaložili nakon smirivanja oluje. Jedan takav olujni sloj (tempestit) možete vidjeti i na gornjoj fotografiji.

Uzorak 8 - Gornja kreda

GEOLOGIJA

Uzorak 9 - Gornja kreda*(santon - 85 milijuna godina)*

Svijetli vapnenac prepun kršja neobičnih izumrlih školjkaša - rudista. Uz rudiste u ovim se stijenama mogu naći brojne alge, a rjeđe bentosne foraminifere. Ovi su vapnenci taloženi u plitkim područjima karbonatne platforme s ograničenom cirkulacijom vode, ali uz djelovanje povremenih jakih oluja koje su donosile kršje rudista u mirniji okoliš.

Rudisti su izumrla skupina školjkaša koja je bila osobito važna za vršne dijelove jure, kao i za razdoblje krede, nakon čega su izumrli.

Razvili su se od heterodontnih školjkaša ekstremnim povećanjem dva zuba u bravi, te su u doba svog najvećeg procvata imali oblik obrnutog stošca s poklopcem, a mogli su narasti i više od metra u visinu. Živjeli su u uzburkanim, plitkim tropskim i subtropskim morskim okolišima i hranili se filtriranjem čestica iz suspenzije.

Uzorak 9 - Gornja kreda

Uzorak 10 - Kvartar*(1.8 milijuna godina do danas)*

Tijekom kvartara nastao je cijeli niz speleoloških objekata na otoku Mljetu. Neki od njih su sadržavali špiljski nakit, kakav i danas nastaje u krškim špiljama. Dio špilja ostao je sačuvan do danas, dok se pojedinicima urušio svod, pa danas nalazimo samo njihove ostatke.

Špiljski se objekti mogu vidjeti na više mjesta na otoku. Ima ih u unutrašnjosti, a osobito su lijepe neke od pećina koje se nalaze uz obalu. Urušene pećine nazivaju se ovdje "garme", a mogu se prepoznati po žučkastim ostacima sigovine koja ih prekriva. U središnjem dijelu južnog ruba otoka nalazi se Odisejeva špilja, do koje vodi planinarska staza. Lijepo je sačuvan ulaz u špilju, koji se vidi s morske strane, dok se svod špilje urušio.

Uzorak 10 - Kvartar

Uzorak 11 - Kvartar*(1.8 milijuna godina do danas)*

U periodu kvartara nastale su brojne breče, od kojih su neke posljedica zarušavanja špiljskih objekata, dok su druge nastale cementiranjem siparišnog kršja.

Breče ili kršnici pripadaju skupini klastičnih sedimentnih stijena, koje nastaju taloženjem česticu po česticu. Breče se sastoje od krupnih, nezaobljenih čestica, koje su međusobno čvrsto vezane.

Uzorak 11 - Kvartar

Uzorak 12 - Kvartar*(1.8 milijuna godina do danas)*

Pješčenjak koji sadrži pretežito nekarbonatna zrna siliciklastičnog podrijetla i različite veličine čestica, od nekoliko milimetara do decimatarskih dimenzija. Pretpostavlja se taloženje u vodenoj sredini, dok su čestice donesene vjetrom ili riječnim tokom.

Pjeskovite naslage izgrađuju najistočnije dijelove otoka. To se osobito dobro vidi u izgledu plaža (Saplunara, Blace).

Uzorak 12 - Kvartar

OTOK MLJET

BIOSPELEOLOGIJA

Arheološki nalazi u špiljama otoka Mljeta pokazuju nam da su ljudi još u brončano doba zalazili u podzemlje, prvenstveno u potrazi za vodom i sigurnim skloništem. Najstariji opisi speleoloških objekata na otoku Mljetu, prema dostupnim literaturnim podacima, potječu iz 1826. U knjizi Paula Partscha koja je objavljena u Beču, opisuju se osnovne karakteristike špilja Ostaševica, Movrice i Rikavice.

Zadnjih godina Hrvatsko biospeleološko društvo u suradnji s JUNP Mljet provodi intenzivna istraživanja speleoloških objekata na Mljetu. Tijekom istraživanja podzemlja otoka Mljeta u 2008. godini istraživana su 22 speleološka objekta čime se broj obrađivanih speleoloških objekata popeo na 28. Od 22 objekta, njih čak 12 nije bilo otprije poznato. Najvažniji su Jama na Brekalcima, koja je sa svojih 77 metara dubine najdublja jama Nacionalnog parka Mljet. Jama Međugrađen, duboka 102 metra, najdublja je jama na otoku. Rijetki sedreni stalaktiti, po prvi put utvrđeni u Hrvatskoj 2007. godine na Mljetu, pronađeni su u još jednom objektu, u Jaraču na ponti od Graca. S geološkog stajališta značajno je otkriće dva speleološka objekta (Žrnava garma i Jama za Sv. Ilijom) koji su formirani u brečama što je relativno rijetka pojava općenito. Također treba istaknuti impozantan podzemni prostor u Jami za Sv. Ilijom. Od istraženih speleoloških objekata arheološki nalazi su nađeni u špiljama: Galičnjak, Velika špilja, Mala špilja, Ostaševica, Špilja kod Solina i Špilja kod Vrha spile. Otkriveni su nepoznati špiljski prostori u već poznatim špiljama i jamama. U blizini Odisejeve špilje pronađeni su fosilni nalazi Ungulata pleistocenske starosti.

Fauna kopnenih puževa (Gastropoda) u speleološkim objektima na otoku vrlo je bogata. Od podzemnih vrsta svakako je najznačajniji puž špiljska mlječanka *Meledella weneri*, endem otoka, opisan iz špilje Ostaševica. Svakim novim istraživanjem postaje sve jasnije koliko je podzemna fauna

OTOK MLJET

BIOSPELEOLOGIJA

Mljeta neistražena. Nalazi novih svojiti za znanost, faunu Hrvatske ili otoka te nalazi izuzetno rijetkih endema učestala su pojava. Za početak je važno napomenuti da je 2008. godine izašao opis nove vrste kornjaša *Bryaxis krilei* otkrivene na Mljetu u 2007. godini. Vrsta je dobila ime po prof. Kristi Krileu iz Dubrovnika, jednom od pionira istraživanja speleoloških objekata na Mljetu. Osim već opisanog *Bryaxis krilei*, pronađene su nove vrste kornjaša iz čak tri roda: *Euconnus*, *Scydmorephes* i još jedan *Bryaxis* te novi rod iz skupine *Bythininae*. Najvjerojatnije nove svojite za znanost su i dvojenoge iz porodica *Polydesmidae* i *Julidae* te skokuni iz porodice *Onychiuridae* i rodova *Arrhopalites* i *Bilobella*. Za faunu Hrvatske po prvi put je utvrđen rod i vrsta *Disparrhopalites patrizii*. Za faunu Mljeta prvi put su zabilježeni: puž iz roda *Aegopis*, jednakonožni rak *Haplophthalmus danicus* kojem je ovo samo četvrti nalaz za Hrvatsku, dvojenoga *Apfelbeckia hessei*, pauk *Tegenaria* sp. i pauk *Nemesia* sp. iz podreda koji nije do sad zabilježen na Mljetu, lažipauk roda *Dicranolasoma* i kornjaš *Bathyscidius tristiculus*. Potencijalno su i neke od ovih životinje nepoznate za znanost, ali je u većini slučajeva potrebno sakupiti još primjeraka za detaljniju obradu. Isto vrijedi i za pauka iz roda *Sulcia* koji ima puno troglomorfija obilježja od vrste *Sulcia nocturna*, koja je endem otoka. Značajan je i prvi nalaz vrste *Troglocyphoniscus absoloni* od opisa iz Movrice 1939.

Potrebno je pronaći i preostale objekte na otoku za koje znamo da postoje, ali ih zbog guste vegetacije nije lako locirati. Detaljnija arheološka istraživanja pojedinih špilja su također nužna jer svjedoče o povijesti života na ovom otoku. Sudeći po dosadašnjim rezultatima istraživanja, jedno je sigurno: otok Mljet skriva još mnogo tajni koje iščekuju svjetlo biospeleologa.

Istraživači hrvatskog Biospeleološkog društva: Helena Bilandžija, Branko Jalžić, Jana Bedek, Tvrtko Dražina, Marko Lukić, Kazimir Miculinić, Martina Pavlek, Domagoj Perkić

Autori fotografija: Helena Bilandžija, Hrvoje Cvitanović, Branko Jalžić,

Priredio: Osvin Pečar, dipl. ing. biol.

OTOK MLJET

PRAPOVIJESNI ARHEOLOŠKI LOKALITETI NA
ŠIREM PODRUČJU BABINOŠ POLJA

S obzirom na izuzetno vrijedne, te za sada jedino poznate i obrađene arheološke nalaze iz Male gomile, zapadno od Babinoš polja, nastojat će se prikazati prapovijesni arheološki lokaliteti u jednom ograničenom arheološkom kontekstu na središnjem dijelu otoka Mljeta: između današnjeg naselja Sobra i brdskog lanca na potezu Blijed – Crna Klada.

U ovom slučaju, pod prapovijesnim lokalitetima podrazumijeva se šire razdoblje brončanog doba, te prijelaz i sami počeci željeznog doba. Izraženo u apsolutnoj dataciji, to bi bilo vrijeme oko 2300. – 800. pr. Kr.

Razdoblje brončanog doba na ovom prostoru, pored spomenutih nalaza iz Male gomile, uglavnom je poznato na temelju arheoloških lokaliteta, prije svega gradina, gomila i špilja. Što se tiče gradina i gomila one su uglavnom poznate iz radova Iva Dabelića, s tim da je većina lokaliteta gdje su se nalazile gomile poznata samo na osnovu usmenog kazivanja lokalnog stanovništva, a koje su uništene kroz obradu i krčenje zemlje za vinovu lozu i masline. Špilje kao arheološki lokaliteti uglavnom su definirani kao takvi kroz rekognosciranje i prikupljanje površinskih nalaza tijekom istraživanja i dokumentiranja špilja Hrvatskog biospeleološkog društva 2007.

U prapovijesnim razdobljima osnova gospodarstva i općenito života bili su poljoprivreda, stočarstvo, te u manjoj mjeri lov i ribolov. Stoga je razumljivo što, već od prapovijesti, otok Mljet te posebice plodno i vodom bogato šire područje Babina polja s brojnim manjim poljima i lokvama privlači za naseljavanje i obiluje arheološkim lokalitetima. U takvim ranim brončanodobnim razdobljima more nije bilo od ključne važnosti za egzistenciju neke zajednice pa ni lokaliteti nisu položeni uz morsku obalu. Tek kroz mlađe željezno doba (od 5. i 4. st. i dalje), a paralelno s razvojem pomorske trgovine i grčke kolonizacije naše obale, gradine i gomile su više položene uz obalu.

Pored prirodnih resursa kao osnove gospodarstva i života zajednica u prošlosti (blizina vode, obradivih površina, pašnjaka, mora i sl.) komunikacije su jedan od osnovnih čimbenika za naseljavanje i kontinuitet života na nekom području. Dakako, tu se u prvom redu podrazumijevaju prirodne komunikacije koje su sve do nedavnih razdoblja bile i prapovijesne i antičke i srednjovjekovne ceste, s vrlo malim intervencijama u prostoru. Koliki je bio značaj komunikacija kroz prošlost možda najbolje karakterizira činjenica da su se u ranijim razdobljima razni oblici groblja, a u kasnijim i groblja i crkve podizale u njihovoj neposrednoj blizini.

Centralna komunikacija kroz otok Mljet na širem području Babina polja, u smjeru istok – zapad, tekla je od Sobre, preko podnožja brda Straževac na istočni rub Babina polja na vodu Vodice, odnosno ispod Gradca od Vodica, zatim uz južne rubove Babina polja pored polja od Moče na Propade prema Čepca dolcu, zatim uz južne rubove polja kod Sutmiha na Njivice i dalje prema Blatu i Blatskom polju. Upravo uz navedenu komunikaciju se i nalazi najveći broj prapovijesnih gradinskih naselja i gomila, ali i kasnijih antičkih villa rustica, predromaničkih i kasnosrednjovjekovnih crkava. No, s obzirom na predmetnu temu za sada ćemo se zadržati samo na prapovijesnim lokalitetima.

Smještaj prapovijesnih gradinskih naselja uvjetovan je osim navedenom blazinom komunikacije i konfiguracijom terena, strateško-fortifikacijskim položajem, te prirodnim bogatstvima kao podlogom gospodarstva. To bi značilo da se naselja osnivaju na izrazitim brdskim položajima koji su lako branjivi,

ARHEOLOGIJA

s dobrom preglednošću nad okolnim prostorom, zaklonjeni od vjetrova, na osunčanim stranama, u blizini polja, pašnjaka i izvora vode te da su u blizini komunikacija u smislu nadzora i pristupačnosti. Pritom se razlikuju stalna naseobinska, sezonska i fortifikacijska (utvrde, osmatračnice i refugiji). Stalna naseobinska, kako im i sam naziv govori, su naselja gdje se život odvija kontinuirano kroz duže vremenske razdoblje. Sezonska su povremena i uglavnom vezana uz način života, odnosno trenutno dominantno gospodarstvo (npr. sezonski pašnjaci i sl.). Fortifikacijska obuhvaćaju utvrde, osmatračnice i refugije (zbjeg u slučaju opasnosti).

Kamene gomile se nalaze u arheološkom kontekstu kao grobni spomenici (s grobovima ili kao kenotafi – simbolični grobovi) te kao dio fortifikacijskog sistema bedemima utvrđenih naselja i ritualnih prostora. Gomile su podizane u blizini gradinskih lokaliteta, uz komunikaciju, iznad polja, na vrhovima ili sljemenima brda. Takav položaj značio je kultnu zaštitu komunikacije (duše pokojnika čuvaju i nadziru komunikacije i ulaz na gradine), a smještaj iznad polja mogao je značiti zaštitu polja, označavanje zaposjednutog teritorija, simboličko prisvajanje prirode i sl. Gomile iznad plodnih polja su i posljedica vjerovanja u pretke i ritual plodnosti, što je logično u jednoj poljodjelskoj zajednici.

Špilje su kroz razvoj čovjeka i ljudske civilizacije predstavljale važan segment života. U ranijim, prapovijesnim razdobljima njihov značaj bio je znatno veći, pa su i nalazišta u špiljama glavni izvor spoznaja o čovjeku tog vremena. To se u prvom redu odnosi na paleolitička razdoblja iz kojih su nalazi ili nalazišta na otvorenom prisutni, ali veoma rijetki. Tada se oko špilja odvijao veći dio ljudskog života i smrti. Kasnijim razvojem njihov značaj djelomično opada i vrši se diferencijacija u načinu i smislu korištenja. Kao stalna staništa koriste se rjeđe, dok su kao sezonska (zbog vremenskih prilika, gospodarstveni razlozi) vrlo česta. Špilje kao mjesto zbjega u nemirnim vremenima jedna je od rijetkih konstanti kroz sva razdoblja. Pored navedenog korištene su i kao lovno mjesto, kultno mjesto, kao ostava ili nekropola. Prijelazom iz prapovijesnih u povijesna razdoblja, odnosno pojavom i razvojem antike njihova upotreba svodi se na rijetka sezonska staništa, mjesta zbjega - skrovište, spremišta hrane, kultnog mjesta ili strateško-fortifikacijskog položaja. U srednjem vijeku to su uglavnom samo mjesta zbijega, a u suvremenom vremenu privlače pažnju istraživača, znanstvenika i turista, odnosno svih zaljubljenika u lijepo i nepoznato. Primjetno je kako kod većine špilja, u cijelom priobalnom području i njegovoj široj unutrašnjosti, površinske nalaze predstavljaju (pored eventualno mlađih antičkih i srednjovjekovnih nalaza) nalazi iz ranog i dijela srednjeg brončanog doba. To nas upućuje na zaključak kako su se upravo do tog vremena špilje intenzivno koristile u razne svrhe, a nakon toga njihovo korištenje opada, ali ne i nestaje. Takva situacija primjetna je i kod pregledanih špilja na otoku Mljetu gdje je većina nalaza upravo iz ranog brončanog i srednjeg razdoblja. Za pretpostaviti je kada bi se zakopalo dublje u kulturne slojeve kako bi naišli i na starija razdoblja, zbog čega je neophodno provesti barem probna arheološka istraživanja kako bi dobili nove spoznaje o najranijim razdobljima života na Mljetu.

Ako gledamo od zapada prema istoku, odnosno od poteza Blijed – Crna klada što predstavlja i prirodnu prepreku prema zapadu i današnjem nacionalnom parku nalazimo sljedeće prapovijesne lokaliteta, s tim da ih je dobar dio nažalost davno prije uništen i nestao:

Domagoj Perkić, arheolog

OTOK MLJET

1. Ivanje polje, 5 gomila – oko 3 km zapadno od Blata

Na rubovima Ivanjeg polja nalazilo se 5 kamenih gomila koje su uništene krčenjem terena za obradu zemlje i sadnje vinove loze. U svima je bilo ljudskih kostiju i brojnih nalaza koji su nažalost izgubljeni. Ovakav položaj gomila iznad polja, u blizini gradine, je uobičajen i za pretpostaviti je kako su tu bili sahranjivani odličnici naselja s obližnjeg Blijeda.

Na području Ivanjeg polja nalazeni su i ulomci tegula (rimskih opeka), što nam svjedoči i o izvjesnim oblicima nalazišta iz antičkih razdoblja.

2. Gradina Blijed – iznad Ivanjeg polja, kota 333, nešto manje od 3 km zapadno od Blata

Na brdu se nalaze ostatci ovećeg gradca, a nalazeni su i ulomci žara. Gradina Blijed predstavlja jednu od centralnih fortifikacijskih gradinskih naselja koja je ujedno i prirodna prepreka prema zapadnom dijelu otoka Mljeta. Zbog svoje konfiguracije i položaja u zemljopisnom kontekstu za pretpostaviti je i kasnije oblike fortifikacija na istom položaju. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 35 725, E = 64 55 350.

3. Crna Klada, gomile – između Nerezini dola i Dugog polja, kota 229, oko 3 km zapadno od Blata

Zajedno s brdom Blijed i pripadajućom gradinom predstavlja jedinstveni brdski lanac i prirodnu prepreku prema zapadnom dijelu otoka. Po hrptu brda nalazi se više kamenih gomila koje možemo promatrati u smislu zaštite obližnjih polja ali i komunikacije prema zapadu.

4. Blato, Blatina, 1 gomila – u dnu polja blizu Blatine nekada se nalazila gomila.**5. Mala špilja iznad Blatskog polja**

U neposrednoj blizini Velike špilje iznad Blatskog polja, ispod ceste prema Kozarici nalazi se i Mala špilja. Na površini špilje prikupljeno je više ulomaka keramičkih posuda iz srednjeg brončanog doba. Većina nalaza nađena je

ARHEOLOGIJA

oko 20 – 25 m od ulaza, uz sjeverne rubove špilje, što je možda posljedica urušavanja slojeva od ulaza. Manji ulaz u špilju, okrenut prema zapadu, također govori u prilog pretpostavci kako špilja nije pogodna za stalno stanište, nego eventualno kao sezonsko ili sklonište. Koordinate položaja ulaza u špilju su: N = 47 35 722, E = 64 57 116

6. Velika špilja iznad Blatskog polja

Neposredno iznad Blatskog polja, uz današnju cestu od blata prema Kozarici, nalazi se Velika špilja. Sudeći prema rijetkim, ali ipak prisutnim površinskim nalazima ulomaka keramičkih posuda, možemo pretpostaviti njenu upotrebu u brončanom razdoblju. Koordinate položaja ulaza u špilju su: N = 47 35 714, E = 64 57 179.

7. Blato, Blatsko polje, 1 gomila – neposredno ispod današnjeg sela Blato nekada se nalazila gomila.**8. Njivice**, 1 gomila - na prijevoju između Sutmihajla i Blata

Gomila se nekada nalazila uz centralnu komunikaciju prema Blatu, ali je davno prije uništena. Položaj gomile sugerira simboličku zaštitu komunikacije, ali i obližnjeg sutmiholjskog polja. Okvirne koordinate nekadašnjeg položaja su: N = 47 34 317, E = 64 59 149.

9. Gradina na brdu Brdo (Velika brda, kota 297) – neposredno iznad (sjeverno) Sutmiholjskog polja.

Na istaknutom gradinskom položaju vidljivi su ostatci suhozida (bedema) visine 1 m i širine oko 2 m, elipsastog oblika promjera 40-ak metara i ukupne duljine preko 100 m. Unutar suhozida nalazi se znatno manji suhozid visine i širine kao i veći zid koji ga opasuje. Vjerojatno je riječ o ostacima od dva prstena bedema. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 34 490, E = 64 59 670.

10. Na Vrh Krsta, 1 gomila – na brdskom sedlu između Čepca dolca i Sutmiholja

Neposredno iznad jugoistočnog ruba sutmiholjskog polja, na položaju Na vrh krsta se nalazila jedna gomila, ali je uništena krčenjem zemlje. Navodno su u njoj bila tri groba. Zbog položaja gomile iznad polja (Sutmiholjsko i Čepca dolca) može se pretpostaviti izbor položaja u smislu zaštite polja ili simboličkog prisvajanja polja. Okvirne koordinate nekadašnjeg položaja su: N = 47 33 925, E = 64 60 030.

11. Vukov brijeg, 1 gomila – na vrhu brda, južno od gomile Na vrh Krsta

Gomila se nekada nalazila neposredno iznad centralne komunikacije između Babina polja i Sutmiholja, no davno prije je uništena. Okvirne koordinate nekadašnjeg položaja su: N = 47 33 850, E = 64 59 940.

12. Mala gomila, 1 gomila – u podnožju brda (kota 245)

Neposredno uz centralnu i današnju komunikaciju od Babina polja prema Sutmiholju i Blatu nalazila se gomila koja je uništena gradnjom glavne mljetske prometnice 1960. Tom prilikom za potrebe cestovne podloge samljevena je cijela gomila iako sama gomila nije bila na trasi ceste. Nalazi nađeni u gomili su obrađeni od strane I. Marovića i stalno pohranjeni u Arheološkom muzeju u Splitu. Svi nalazi nisu nađeni in situ nego su bili prikupljeni od strane radnika. Nađeno je nekoliko ulomaka keramike, jedan cjeloviti lonac, jedan ulomak i jedan cjeloviti spiralni naočarasti privjesak od brončane žice, zatim razna brončana puceta (sveukupno 30 komada), brončani prstenovi romboidnog presjeka i raznih debljina (11 komada), te perlice bikoničnog oblika, perforirane i uglavnom plave boje (16 komada). Svi nalazi kao i cijela gomila se okvirno mogu datirati u kraj kasnog brončanog doba, odnosno na prijelaz 9. u 8. st. pr. Kr. Danas je od cijele gomile sačuvana samo jedna kamena ploča – obložnica od groba, na izvornom položaju. Koordinate položaja nekadašnje gomile su: N = 47 33 596, E = 64 60 098.

13. Brdo Gaj, lokacija Dočine (južna polja brda Gaj), između polja Propadi i uvale Sutmiholjska

Na padinama brda (M. Vrh) nađeni su grobovi u zemlji, od kojih je jedan bio ograđen i pokriven kamenim pločama. S obzirom na nedostatak nalaza (barem nisu poznati) moguća je datacija od prapovijesti do kasnog srednjeg vijeka.

14. Polje Propadi, dvije gomile – južno od ceste, ispod V. Sutlije

U omanjem polju Propadi, zapadno od Babinog polja, kuda je prolazila i stara komunikacija između Babina polja i Sutmiholja nekada su se nalazile dvije gomile koje su nažalost krčenjem zemlje u potpunosti uništene.

15. Potencijalna arheološka zona u Sutuliji, između Babina polja i Blata.

Toponimi s latinskim pridjevom sanctus tj. prefiksom su- ili sut- nesumnjivo su antičkoga podrijetla, i redovito se vežu uz kasnoantičke crkve, a vrlo se često istim imenom naziva i sam položaj, crkveni posjed, naselje i sl. Slije-

OTOK MLJET

dom toga može se pretpostaviti postojanje izvjesnog arheološkog lokaliteta.

16. Velika gomila, 1 gomila – oko 900 m istočno od Male gomile

Kao i Mala gomila i ova je gomila u potpunosti uništena za potrebe cestovne podloge pri gradnji glavne mljetske prometnice 1960. Navodno je bila veličine 15 x 15 m, visine do 2,5 m. Nalazila se neposredno uz centralnu komunikaciju, između polja od Moča i polja u Propadima. Ni ona nije bila direktno na trasi, ali je poslužila kao sirovinski materijal, nažalost, kao i brojne druge gomile na širem dalmatinskom području. Prema podacima dobivenim od radnika u gomili nije nađen nikakav grob ni nalazi. Međutim, s obzirom na mikroarheološki kontekst te blizinu komunikacije s pravom se može pretpostaviti njen prapovijesni karakter. Da li je zaista gomila bila bez groba u smislu kenotafa ili kod uništavanja nalazi nisu uočeni, sada je teško reći. Koordinate položaja nekadašnje gomile su: N = 47 33 312, E = 64 60 929.

17. Sudurađ, 1 gomila – oko 3 km sjeverozapadno od Babinog polja

Na području polja Sudurađ nekada se nalazila jedna gomila koje je krčenjem zemlje u potpunosti uništena.

18. Sudurađ, gradina Gradac (kota 239) – oko 3 km sjeverozapadno od Babinog polja

Neposredno iznad polja Sudurađ i ostataka crkve sv. Đurđa izdiže se brda Gradac. Vjerojatno je riječ o ostacima prapovijesnog gradinskog naselja na što upućuje sam toponim, ali i položaj u okolnoj konfiguraciji terena. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 35 380, E = 64 60 830

19. Polje od Lokava, Gradina i gomile - sjeverno do sjeverozapadno od Babinog polja

Na uskom puteljku koji vijuga od Babina polja prema uvali Suđurska nalazi se malo polje od Lokava. Iznad polja nalazi se gradina Gradac od Lokava, a oko polja je bilo više gomila koje su u potpunosti uništene krčenjem zemlje.

20. U Dolu, 1 gomila – sjeverozapadno od Babinog polja

U polju Do nekada se nalazila jedna gomila koje je krčenjem zemlje u potpunosti uništena.

21. Polje Kruševac, 3 gomile - sjeverno do sjeverozapadno od Babinog polja

U manjem polju nekada su postojale tri gomile, no sve su krčenjem zemlje u potpunosti uništene.

22. Špilja Ostaševica iznad Babinog polja

Nalazi se u brdovitoj unutrašnjosti Mljeta, iznad Babinog polja. Unutar špilje nađen je samo jedan ulomak trbuha antičke amfore na osnovu kojeg nije moguće uže kronološko određenje osim antika u širem smislu, a to za područje Mljeta obuhvaća 1. st. pr. Kr. do 7. st. posl. Kr. S obzirom da u špilji ima vodeni sifon za pretpostaviti je kako je upravo to i razlog nalaska ulomka amfore i korištenja špilje. Iz istog razloga može se pretpostaviti upotreba špilje i u ranijim prapovijesnim razdobljima. Koordinate položaja ulaza u špilju su: N = 47 33 961, E = 64 63 110

23. Zaseok Matanovići, 4 gomile – ispod istočnog dijela Zabrežja

Na padinama, iznad Babinog polja, nekada su se nalazile 4 gomile, no danas ih više nema, odnosno uništene su obradom zemlje.

24. Zaseok Sršenovići, 3 gomile – središnji dio Babinog polja

Ispod zaselka su nekada bile 3 gomile, no danas ih više nema, odnosno uništene su obradom zemlje.

25. Veliki i Mali Gradac, gradine, iznad Babinog polja

U brdskom lancu iznad Babinog polja izdvajaju se dva vrha koji se nazivaju Veliki i Mali Grad(ac). Sudeći po toponimima moguće je da predstavljaju prapovijesna gradinska naselja, međutim, ne postoje nikakvi materijalni dokazi za navedeno. Naime, nije utvrđeno postojanje bilo kakvih bedema, površinskih nalaza i sl.

26. Zirine, kota 485 – na istočnom rubu Babina polja (iznad sv. Andrije)

Vjerojatno je riječ o gradini – osmatračnici s izuzetnom preglednošću nad okolnim područjem. Sam toponim upućuje na potencijalni arheološki lokalitet. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 32 470, E = 64 65 345

27. Obod, 3 gomile – jugoistočni rubovi Babina polja

Na širem području Oboda, neposredno iznad uvale Obod, uz nekadašnju centralnu komunikaciju koja je iz Sobre išla južnim rubovima Babina polja prema Sutmiholju, nekada su se nalazile 3 gomile, no danas ih više nema, odnosno uništene su obradom zemlje.

28. Gradac od Vodica, gradina – na istočnom rubu Babina polja

ARHEOLOGIJA

Neposredno iznad izvora Vodice uzdiže se prapovijesno gradinsko naselje od kojeg su preostali ostatci bedema kružnog oblika, širine oko 2 m, visine 1,5 m, promjera oko 20 m. Vanjski i unutrašnji zid gradine je bio sagrađen od kamenja srednje veličine, a unutrašnjost je bila ispunjena sitnijim kamenjem. Gradina je smještena na izuzetno povoljnom i važnom strateškom položaju na ulazu u Babino polje, neposredno uz komunikaciju koja se iz Sobre diže prema i kroz Babino polje. Gradina je djelomično devastirana vojnim (JNA) zakloništem. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 31 725, E = 64 65 940

29. Straževac (kota 369) – zapadno od Sobre, sjeveroistočno od Babinog polja

Vjerojatno je riječ o gradini – osmatračnici s izuzetnom preglednošću nad Sobrom. Gradina je polukružnog oblika, duljine oko 70 m. S južne strane brda se nalazi manji suhozid dužine oko 20 m. Koordinate centralnog položaja gradine su: N = 47 32 360, E = 64 66 800

30. Gradina Gradac nad Bodinim docem, zapadno od Sobre, sjeveroistočno od Babinog polja

Neposredno ispod brda Straževac nalazi se sljedeći vrh zvan Gradac. I za njega se tek može pretpostaviti kako je riječ o prapovijesnom gradinskom naselju.

LITERATURA

Dabelić I., *Mljet, Povijest otoka od najstarijeg vremena do 15. st.*, Dubrovnik, 1987.

Krile K., *Otok Mljet, Topografsko – folklorističke bilješke*, Dubrovnik, 1913.

Marović I., *Nekoliko nalaza iz halstatskog perioda u Dalmaciji, VAHD LXIII – LXIV, Split, 1961 – 1962., str. 5 – 22.*

Macan T., *Sa staroga Mljeta*, Dubrovnik, 2002.

Perkić D., *Arheološki nalazi u špiljama na Mljetu, u deplijanu izložbe: Podzemni svijet otoka Mljeta, , Kastav, 2008.*

Slukan-Altić, M., *Kartografski izvori otoka Mljeta. [Cartographic sources of the island of Mljet]. Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 17, Split, 2001, 299–325.*

OTOK MLJET

P3267051

P3267051

- spiralni naočarasti privjesak formiran od brončane žice kojem je središnji navoj što spaja pokrajne dis kose učinjen tako da se s obje strane suzuje prema sredini
- 3 komada
- veličina: 8,9 – 9,2 cm dužina, dijametar srednjeg navoja 3,7 – 4,0 cm
- inv. br. N 4467/1-3
- datacija: 10. - 8. st. pr. Kr.

P3267054

P3267054

- brončane puce poluloptastog oblika s ušicom za prišivanje
- 7 komada
- veličina: dijametar 2,2 – 3,1 cm, visina 0,7 - 0,9 cm
- inv. br. N 4469
- datacija: 13. - 11. st. pr. Kr.

P3267056

P3267056

- brončani prstenovi romboidnog presjeka, razne debljine
- 11 komada
- veličina: dijametar 2,4 – 2,6 cm
- inv. br. N 4471
- datacija: 13. st. pr. Kr.

P3267058

P3267058

- perlice, perforirane, pretežno bikoničnog oblika, plave boje, staklastog izgleda
- 16 komada
- veličina: dijametar 0,5 – 0,7 cm
- inv. br. N 4468
- datacija: 13. - 6. st. pr. Kr.

Fotografije: Tonči Seser, Ika Prpa - Stojanac konzervator, viši kustos Damir Kliškić

ARHEOLOGIJA

P3267061

- ulomci posuda neodređenog oblika s ručkom koja se nešto izdizala iznad oboda posude, odnosno oboda ispod kojeg se nalazi ovalno pločasto ispupčenje
- 2 komada
- veličina – lijevo: 6,2 x 4,5 cm
- veličina – desno: 3,9 x 3,5 cm
- inv. br. 4473/1 i 4473/3
- datacija: 10. - 8. st. pr. Kr.

P3267061

P3267062

- brončane puce poluloptastog oblika s ušicom za prišivanje
- 23 komada
- veličina: dijametar 1,1 cm, visina 0,4 cm
- inv. br. N 4470
- datacija: 15. - 4. st. pr. Kr.

P3267062

P3267065

- veći ulomak brončanog naočarastog privjeska kojem je središnji dio formiran u vidu cijevi od većeg broja navoja
- 1 komad
- veličina: 4,5 cm dužina
- inv. br. N 4472
- datacija: 13. st. pr. Kr.

P3267065

P3267068

- lonac s ovalnim pločastim dnom, blago ispupčenim trbuhom, ručkom koja se možda spuštala iz ustiju do ramena(?) i dva (tri ?) ovalna plastična ispupčenja u visini ručke. Glina je tamnosmeđe boje, površina uglačana, dosta oštećena, ali restaurirana
- veličina: visina 13,6 cm, širina ustiju 12,3 cm
- inv. br. N 4466
- datacija: 10. - 8. st. pr. Kr.

P3267068

NACIONALNI PARK "MLJET"

NEKE PRIRODNE ZNAČAJKE NP MLJET

Otok Mljet ili „zeleni otok“, kako ga od milja zovu, zbilja zaslužuje taj epitet. Teško je pronaći na Mediteranu tako lijepo razvijene šume alepskog bora ili hrasta crnike, a pogotovo na otocima. Područje Nacionalnog parka Mljet posebno se ističe u tom segmentu zahvaljujući aktivnoj zaštiti koja se provodi zadnjih pedeset godina. U tom smislu možda je najbolje istaknuti Posebni rezervat šumske vegetacije „Velika dolina“ koji se smjestio u samom srcu nacionalnog parka, a predstavlja zajednicu hrasta crnike i crnog jasena, najprošireniju klimatogenu zajednicu eumediteranske zone litoralno-mediteranskog vegetacijskog pojasa, nekada dominirajuću zajednicu koja je činila mediteranske prašume u prošlosti.

Na dobro osunčanim obroncima parka dominantne su zajednice alepskog bora s tršljom ili sominom, dok na nešto zasjenjenijim mjestima pod borovima nalazimo hrast crniku. Unutrašnjost parka kao i sjeverne padine obrasle su makijom čiji sastav varira, a tvore je hrast crnika, zelenika, lemprika, tršlja, divlja maslina, planika, somina i dr.

Uz putove, prosjeke, rubove šuma i polja, nalazimo preko 22 vrste orhideja od kojih su neke izuzetno dobro rasprostranjene i česte, dok su druge rijetke (pronađeno samo nekoliko jedinki).

Na okomitim liticama izloženim jakom jugu i velikim valovima nalazimo specifične primjerke flore koja dobro podnosi ekstremne uvjete, kao što su dubrovačka zečina te jupiterova brada.

Zbog dominantno šumskih staništa flora i fauna u nekim segmentima nije tipična za naše otoke. Šumska sova i škanjac osuš predstavnici su ornitofaune koji se gnijezde na području parka što je za naše otoke rijetkost. S obzirom da se Mljet nalazi na jednom od glavnih migracijskih putova ptica selica, predstavlja važnu točku kao odmorište i hranilište za mnogobrojne vrste. Od morskih vrsta najznačajnije su sredozemni galeb i morski vranac koje su stalno prisutne na području parka gdje se i gnijezde te su obuhvaćene redovitim monitoringom.

NACIONALNI PARK "MLJET"

NEKE PRIRODNE ZNAČAJKE NP MLJET

Do prije 35 godina sredozemna medvjedica bila je stalni stanovnik ovog područja, ali je zbog nerazumijevanja ljudi istrijebljena. Danas se često mogu vidjeti dupini koji vraćaju u potrazi za hranom kao i morske kornjače. Veliko i malo jezero su, osim po raznim vrstama ribe, poznati i po školjkašima. Pri tome se posebno ističe plemenita periska čija je populacija u Malom jezeru jedna od najbrojnijih na Jadranu. U Velikom jezeru nalazi se najveća formacija busenastog koralja na Sredozemlju te predstavlja središte bioraznolikosti ribljih vrsta na ovom području.

Na žalost, nisu svi predstavnici flore i faune u parku autohtoni. Za neke je teško utvrditi od kada su prisutni na otoku, ali za neke pouzdano znamo tko ih je i kada donio. Najpoznatiji predstavnik alohtone faune je mali indijski mungos unesen prije točno sto godina kako bi uništio populaciju poskoka koja je u to vrijeme bila vrlo brojna. Danas na otoku više nema otrovnica, ali su znatno smanjene i populacije drugih vrsta zmija, a porasla je brojnost štakora. Mungos usto ugrožava sve ptice koje se gnijezde u blizini tla hraneći se njihovim jajima. Unatoč njegovom negativnom utjecaju u parku se održalo pet vrsta zmija i četiri vrste guštera od kojih je najbrojnija oštroglava gušterica, istočnojadranski endem. Divlja svinja također spada u vrste koje su unesene na otok, a radi velike štete na poljoprivrednim kulturama, mnogobrojnim orhidejama, te uništava čančare (kopnene kornjače). Ostale recentno unesene vrste kao što su zec, muflon, jelen nisu dovele do neke ozbiljnije neravnoteže u ekosustavu. U akvatoriju nacionalnog parka nalazi se sveprisutna kaulerpa, strana invazivna zelena alga koja se dobro prilagodila na uvjete u Jadranu i postala prijatna mnogim vrstama.

Osvin Pečar, dipl. ing. biol.

OTOK - NACIONALNI PARK "MLJET"

OPĆE KLIMATSKE ZNAČAJKE OTOKA MLJETA

Opće klimatske značajke otoka Mljeta određene su na temelju podataka s klimatološke postaje Goveđari iz razdoblja 1961. – 2007. Otok Mljet je u cirkulacijskom području umjerenih širina i jedan od najvažnijih čimbenika klime na ovom području je Jadransko more.

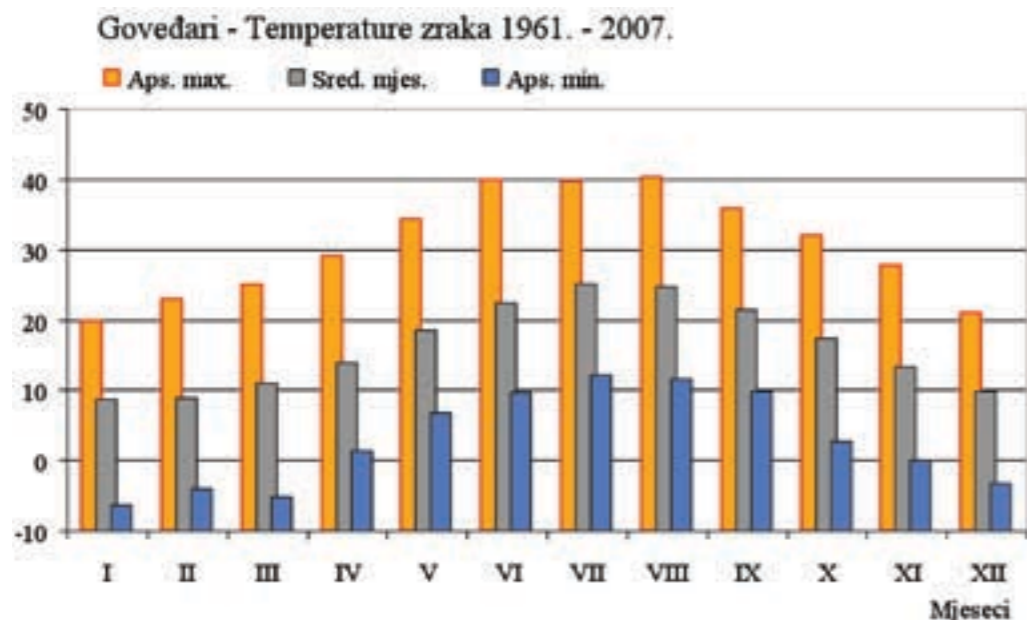
Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, koja uvažava bitne odlike srednjeg godišnjeg hoda temperature zraka i oborine, otok Mljet ima tip umjereno toplu kišnu klimu kakva vlada u velikom dijelu umjerenih širina (oznaka C) i kojoj odgovara srednja temperatura najhladnijeg mjeseca viša od -3°C i niža od 18°C. Suho razdoblje je u toplom dijelu godine, najsuši mjesec ima manje od 40 mm oborine i manje od trećine najkišovitijeg mjeseca u hladnom dijelu godine (oznaka s). Ljeta su vruća sa srednjom temperaturom najtoplijeg mjeseca višom od 22°C i s više od četiri mjeseca u godini sa srednjom mjesečnom temperaturom višom od 10°C (oznaka a).

TEMPERATURA ZRAKA

Temperaturne prilike na Mljetu analizirane su na temelju srednjih mjesečnih i godišnje vrijednosti, te apsolutnih maksimalnih i minimalnih temperatura zraka (Tab. 1). Srednja godišnja temperatura zraka za promatrano razdoblje iznosi 16,1 °C.

Tablica 1. Goveđari - Temperature zraka (°C) za razdoblje 1961 - 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	God.
Sred. mjes.	8,7	8,9	11,0	14,0	18,6	22,3	25,2	24,8	21,4	17,5	13,3	9,9	16,1
Aps. max.	20,0	23,0	25,2	29,1	34,3	40,0	39,7	40,4	35,9	32,1	27,8	21,1	40,4
Aps. min.	-6,3	-4,0	-5,2	1,4	6,7	9,6	12,2	11,6	9,8	2,7	0,0	-3,2	-6,3

Slika 1. Srednje mjesečne, apsolutne maksimalne i minimalne temperature zraka

METEOROLOGIJA

Godišnji hod temperature zraka izražen je nizom od 12 srednjih mjesečnih vrijednosti dobivenih na temelju mjerenja u tri klimatološka termina mjerenja (u 7, 14 i 21 sat), i prikazan je na Sl.1. U prosjeku najtopliji mjesec u godini je srpanj sa srednjom mjesečnom temperaturom od 25,2°C, a najhladniji siječanj s 8,7°C.

Apsolutno najviša temperatura izmjerena na Mljet je 40,4°C, a izmjerena je 3. kolovoza 1998. godine. Apsolutno najniža temperatura iznosila je -6,3°C i izmjerena je u siječnju 1968. godine.

OBORINA

Oborina je jedan od prostorno i vremenski najpromjenjivijih meteoroloških elemenata, i zato je za mjerenje oborine potrebna gušća mreže meteoroloških postaja nego za temperaturu zraka. Oborinske prilike na Mljetu analizirane su ne temelju podataka klimatološke postaje u Goveđarima i kišomjernih postaja u Babinom Polju i Maranovićima, za razdoblje 1961. – 2007. godine. Analizirane su srednje mjesečne, godišnje i najveće dnevne količine oborine (Tab. 2.). Prosječne godišnje količine oborine izmjerene na Mljetu kreću se od 837,4 mm u Goveđarima do 1041,6 mm u Maranovićima.

Tablica 2. Srednje mjesečne i najveće dnevne količine oborine (mm) za razdoblje 1961. - 2007.

Srednje mjesečne količine oborine (mm) 1961. - 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	God.
Maranovići	108,4	96,9	101,4	84,1	55,2	44,9	28,5	69,1	85,5	118,4	139,1	123,6	1041,6
Babino Polje	101,1	95,8	98,5	82,6	53,1	43,4	24,7	61,6	82,9	114,9	127,1	121,1	979,4
Goveđari	90,5	86,3	79,7	64,9	46,6	42,2	21,9	49,4	75,4	97,8	102,9	115,0	837,4

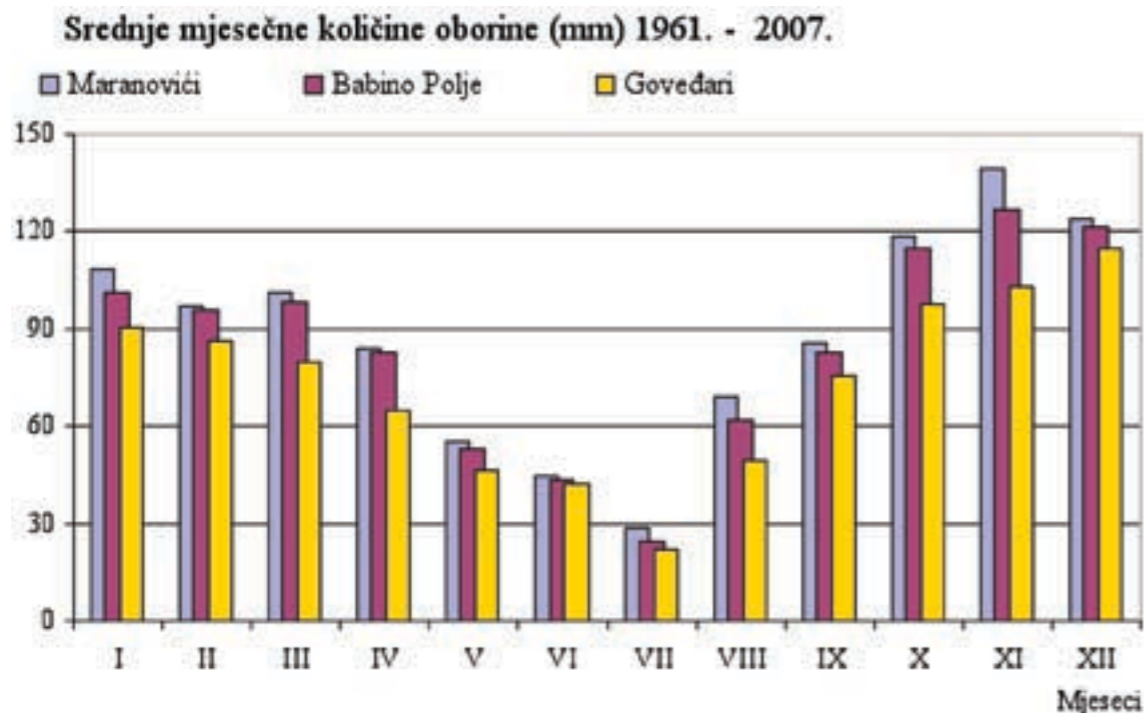
Najveće dnevne količine oborine (mm) 1961 - 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	God.
Maranovići	120,5	92,8	90,1	84,3	67,5	51,4	120,7	96,4	94,6	97,4	124,6	93,4	124,6
Babino Polje	80,2	97,0	93,5	97,0	85,1	62,4	56,5	115,0	130,7	164,3	110,0	78,9	164,3
Goveđari	88,0	116,1	77,0	100,0	63,9	77,2	154,7	141,2	168,5	127,2	83,3	110,8	168,5

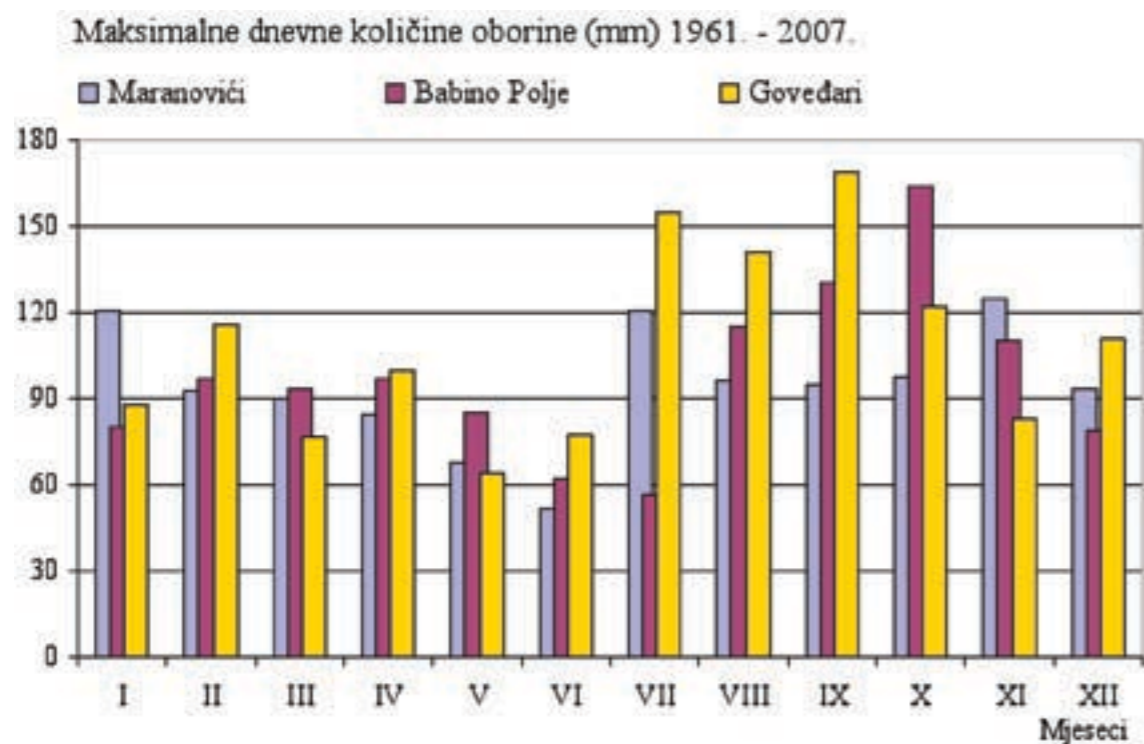
Godišnji hod, odnosno promjene iz mjeseca u mjesec, srednjih mjesečnih količina oborine prikazane su u Tab. 2. i na Sl. 2. Iz podataka je vidljivo da se maksimum oborine javlja krajem jeseni i početkom zime. U prosjeku mjesec s najviše oborine je studeni (Maranovići i Babino Polje), odnosno prosinac u Goveđarima. Najsušniji mjesec u godini u prosjeku je srpanj na sve tri postaje, kad se izmjeri manje od 30 mm oborine mjesečno.

Najveće dnevne količine oborine prikazane su u Tab. 2 i na Sl. 3. Najveća izmjerena dnevna količina oborine iznosila je 168,5 mm i zabilježene je u rujnu 1963. godine u Goveđarima. Najveća dnevna količina u Babinom Polju iznosi 164,3 mm, listopad 1989., a u Maranovićima 124,6 mm u studenom 1995. Vidljivo je da maksimalne dnevne količine oborine premašuju srednje mjesečne vrijednosti oborine za dotične mjesece.

OTOK - NACIONALNI PARK "MLJET"

Slika 2. Srednje mjesečne količine oborine (mm) za razdoblje 1961. – 2007.

Slika 3. Najveće dnevne količine oborine (mm) za razdoblje 1961. – 2007.

METEOROLOGIJA

NAOBLAKA

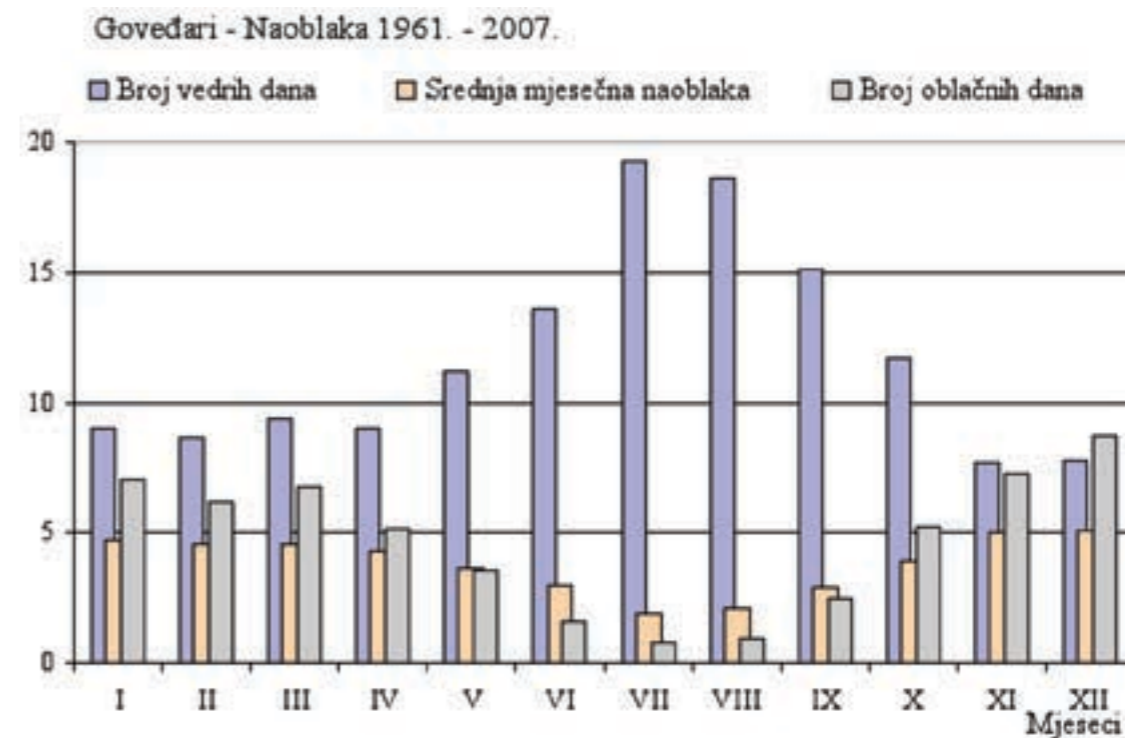
Podaci o srednjoj mjesečnoj naoblaci te broju vedrih i oblačnih dana u Goveđarima za razdoblje 1961. – 2007. prikazani su u Tab.3.

Tablica 3. Srednja mjesečna naoblaka i broj vedrih i oblačnih dana za razdoblje 1961. - 2007.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	God.
Srednja mjesečna naoblaka	4,7	4,6	4,6	5,1	3,6	3,0	1,9	2,1	2,9	3,9	5,0	5,1	3,8
Broj vedrih dana	9,0	8,7	9,4	9,0	11,2	13,6	19,3	18,7	13,1	11,7	7,7	7,8	139,1
Broj oblačnih dana	7,1	6,2	6,8	5,1	3,6	1,6	0,8	0,9	2,3	5,5	7,3	8,7	54,2

Naoblaka se izražava u desetinama neba pokrivenog oblacima. Vedri dan je dan kad je srednja dnevna naoblaka manja od 2/10, a oblačan dan je dan kad je srednja dnevna naoblaka veća od 8/10.

Srednja godišnja naoblaka je 3,8, s tim da je najoblačniji mjesec u prosjeku prosinac sa srednjom mjesečnom vrijednošću od 5,1. Mjesec s najmanjom naoblakom u prosjeku je srpanj, s prosječnom naoblakom 1,9.

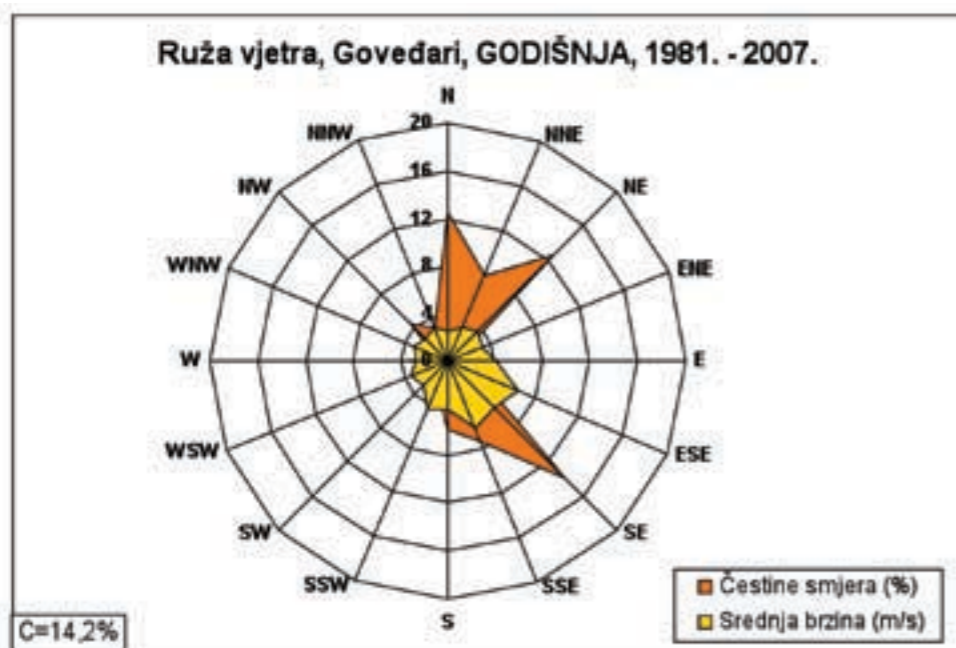
Slika 4. Srednja mjesečna naoblaka, broj vedrih i oblačnih dana za razdoblje 1961. – 2007.

Prosječni broj vedrih dana u godini iznosi 139, 1. Mjesec s prosječno najvećim brojem vedrih dana u godini je srpanj sa 19,3 vedra dana. Studeni je pak mjesec s najmanjim brojem vedrih dana samo 7,7. Godišnje u prosjeku ima 54,2 oblačna dana. Najviše oblačnih dana ima u prosjeku u prosincu, u prosjeku 8,7 takvih dana, a najmanje ih je u srpnju, svega 0,8 oblačnih dana

OTOK - NACIONALNI PARK "MLJET"

VJETAR

Vjetar je horizontalno strujanje zraka određen smjerom i brzinom ili jačinom. Smjer vjetra definira se kao strana svijeta iz koje vjetar puše. Instrumentalno se smjer i brzina vjetra određuju na malom broju postaja. Ukoliko ne postoji instrument za mjerenje brzine vjetra, određuje se njegova jačina prema Beaufortovoj ljestvici. Jačina vjetra procjenjuje se prema učinku vjetra na predmete u prirodi u tri klimatološka termina motrenja (7, 14 i 21 sat). Beaufortova ljestvica sadrži 12 stupnjeva kojima su pridružene odgovarajuće srednje brzine vjetra. U analiziranom razdoblju, 1981. – 2007., tako su određivani i podaci o vjetru na klimatološkoj postaji u Goveđarima.

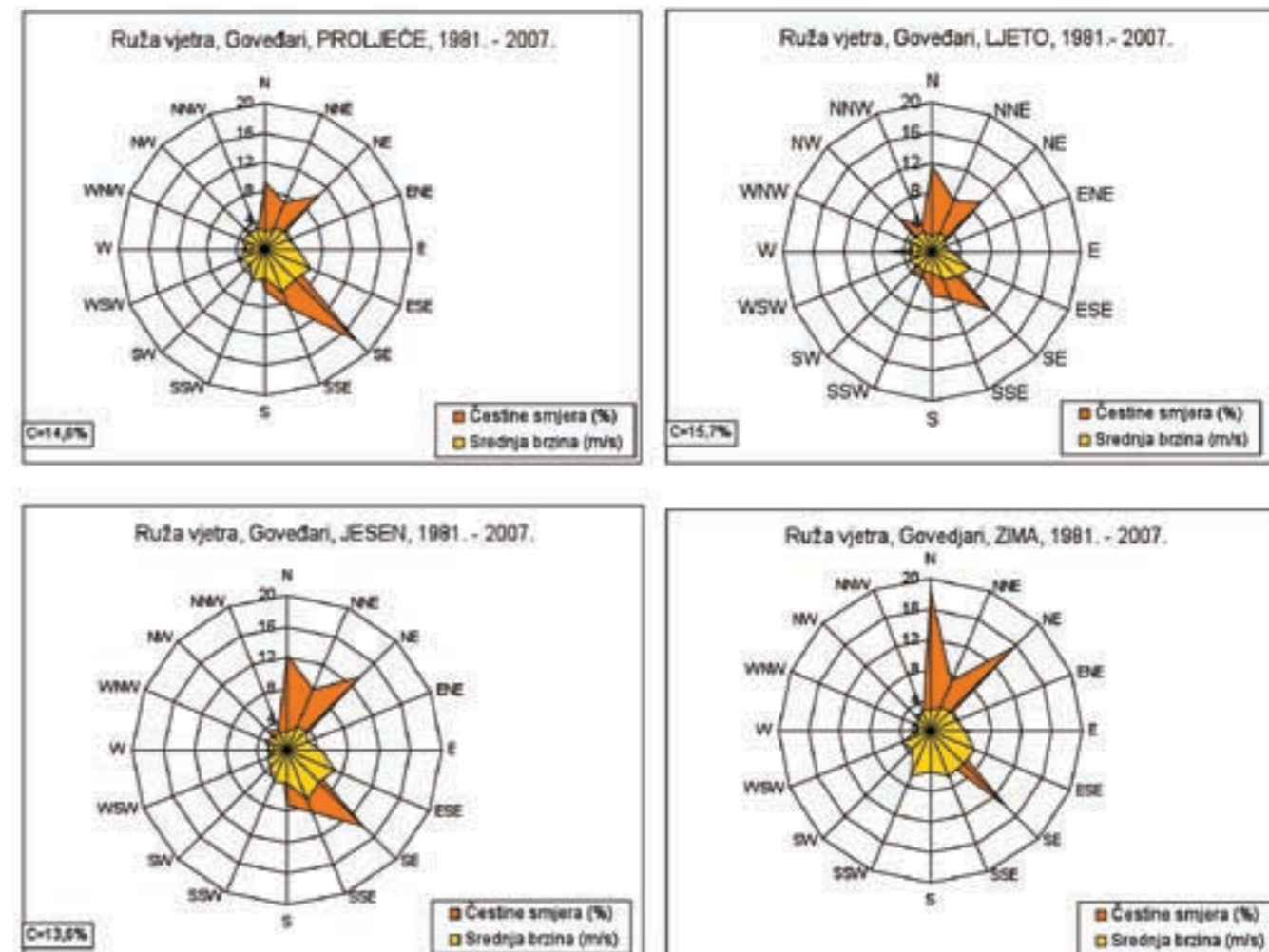
Slika 5. Godišnja ruža vjetra, Goveđari, za razdoblje 1981. -2007.

Na godišnjoj ruži vjetra (Sl. 5.) uočava se da je najčešći vjetar koji se javlja na postaji Goveđari SE smjera u 13.9 % slučajeva, a zatim NE u 12.7 % te N u 12.4 % slučajeva. Sezonske ruže vjetra i godišnja ruža su vrlo slične, ali s uočljivim sezonskim promjenama karakterističnim za pojedinu sezonu. Na godišnjoj razini tišina se javlja u 14,2% slučajeva. Ako se promatraju srednje brzine vjetra, uočava se da su najveće brzine vjetrova iz ESE smjera (6,4 m/s), zatim slijede SSE (6,1 m/s)) i SE smjera (5,7 m/s).

U proljeće (Sl. 6.) dominantan je vjetar SE smjera u 17.8 % slučajeva, a za njim NE smjera u 10.3 % slučajeva. Ostali smjerovi su znatno manje zastupljeni, ispod 10%. Tišina se javlja u 14.6 % slučajeva. Prema srednjim brzinama najjači vjetrovi pušu iz ESE smjera (6,8 m/s), zatim slijede smjerovi SSE (6,2 m/s) i SE smjera (5,9 m/s).

Tijekom ljeta (Sl. 6.) najzastupljeniji je vjetar N smjera sa 11.7% slučajeva te vjetar SE smjera sa 10.9 % slučajeva. Tišina se javlja 15.7% slučajeva. S obzirom na srednje brzine, najjači vjetrovi pušu iz ESE smjera (5,5 m/s) i zatim iz SE smjera (4,7 m/s).

METEOROLOGIJA

Slika 6. Sezonske ruže vjetra, Goveđari, 1981. – 2007.

U jesen je najzastupljeniji vjetar SE smjera sa 13.9 % slučajeva te vjetar NE smjera u 13.5% slučajeva i vjetar N smjera u 10.8 % slučajeva. Ostali smjerovi su slabije zastupljeni. Tišina se javlja u 12.3% slučajeva. Najveće srednje brzine javljaju se iz smjerova SSE (6,9 m/s), ESE (6,8 m/s) te smjera SE (5,8 m/s).

Zimi dominira strujanje iz N smjera (18,6%). Značajnije se javlja vjetar NE smjera (15,7%) i SE smjera (13,8%) dok su vjetrovi iz ostalih smjerova rijetki. Tišine se javljaju u 14.7% slučajeva. Najveće srednje brzine javljaju se iz smjerova SSE i SSW (6,6 m/s), ESE (6,3 m/s) te smjera SE (6,1 m/s).

Mr. sc. Janja Milković

Načelnica Odjela za obradu, kontrolu i praćenje klime
Državni hidrometeorološki zavod

OTOK MLJET

ŽIVOT OTOČKE ŽENE

Kada govorimo o Mljetu, u mislima nam je, najčešće, pučinski otok do kojeg se danas ipak nešto lakše dolazi, jer je trajektom povezan s kopnom a vožnja traje samo pola sata. Međutim, ne tako davno, Mljet je bio povezan s Dubrovnikom samo jednom dnevno, te se vrlo često događalo da otok ostane nedostupan više dana, zbog oluja i nevremena.

Sjećanja na moje djetinjstvo, koje sam provela na Mljetu, svjedoče o tome kako su ljudi bili upućeni sami na sebe, jer komunikacija s kopnom nije bila sigurna. Promatrajući u tom kontekstu otočke žene, uvidamo kako za njih to nije predstavljalo poteškoće. Žena na otoku je bila samodostatna i zaista upućena na samu sebe (preteče samopomoći ☺). Konkretno: žene su radile sve poslove, bile su ratarice, ribarice, vodile brigu o obitelji, brinule se o stoci, šivale odjeću, vezle, tkale, a bile su i vješte primalje kad se za to ukazala potreba te liječile svoje ukućane, rođake i susjede ljekovitim travama koje su brižljivo skupljale u točno određeno vrijeme godine, mjeseca i dana. U mom sjećanju mljetske su žene uvijek bile u preši, brzo su hodale i nosile vodu, prale robu, mjesile kruh, plele čarape, dok bi gonile magarce u polje ili na pašu za pasom su imale kudjelju i prele su vunu. Njihove su ruke bile stalno zaposlene. Ne pamtim da su žene mog otoka ikada imale slobodnog vremena, pa tako ni onog koje bi posvetile sebi.

U nedjelju ili za blagdan žene su oblačile starinsko ruho, duge plisirane barhane na bijelu rekamanu košulju ili vrlo rijetko, za poneko vjenčanje, crvene gunje s prsima, škufijom i krpom. Crveni gunj s kordunarijom oblačila je samo mlada i onda bi pomno spremila svoje vjenčano ruho u skrinju, te ga iznosila u rijetkim prilikama na sunce i zrak, jer je, u isto vrijeme, to bilo i njezino ruho za ukopa.

Posebno je bilo dirljivo gledati žene u dugim plisiranim crnim barhanima i bijelim košuljama kako tiho hodaju za procesije uz strmi puteljak do crkve moleći Gospu za zdravlje svoje obitelji. Hodale su dostojanstveno, kosa upletenih u pletenice, pokrivenih glava sa škufijama preko kojih su bile krpe ili faculeti od kašmira. Između njih bilo je i nekoliko žena raspuštenih pletenica, koje su taj strmi kameniti puteljak prelazile bose, a neke i po koljenima. To su bili posebni zavjeti, zavjeti za zdravlje, za povratak nekoga tko je na moru ili u tuđem svijetu, za milijun stvari o kojima su brinule žene s otoka. Ne sjećam se da sam ikada vidjela nekog muškarca kako bos hoda uz brdo moleći se.

Svakodnevni život žene bio je izuzetno težak. Međutim, one su to prihvaćale bez protivljenja, prirodno i mirno, kao svoju zadaću, kao dio svog postojanja, te su se, pored svih fizičkih poslova u polju ili gori, vrlo često čule i posebne starinske pjesme iz „poja“ ili „gore“. To su bili otočki napjevi koji su se sačuvali do naših dana, a sačuvale su ih i prenijele nam upravo žene. Pjesme su govorile o njihovoj sudbini, o ljubavi koja je vrlo često tragično završila, o načinu života, socijalnom statusu, nepravdi, pravdi i nadi.

Zanimljivo je da je život i rad bio organiziran gotovo savršeno. Najvažnije je bilo da je svatko trebao raditi, pridonositi, svatko je imao svoj zadatak kako bi na otoku mogao opstati.

Posebno je važno napomenuti kako i na koji način otočke žene izrađivale svoje ruho, svečano, ili za svaki dan, zimsko ili ljetno.

Osim teških fizičkih radova, svaka žena na otoku je znala presti vunu, prepredati, plesti bječve, pasove za novorođenčad, šiti, rekamavati... Vuna je bila osnovni materijal za izradu odjeće, i muške i ženske. Same su uzgajale ovce od kojih su dobivale vunu, prale su je, sušile, češljale kako bi je zatim

ETNOLOGIJA

oprele, te dobivenim koncem (vunenom predom) tkale i plele.

Žene bi oprele kilometre dugih niti, ljeti bi se sve to motalo u klupka kako bi se moglo od vunene pređe (tega) izatkati sukno koje su na Mljetu zvali „natra“. Od natre se izrađivala nošnja, gunji za zimu, brezukamnice, jakete i također muška nošnja, hlače i jaketa.

Postojalo je svojevršno pravilo: one žene koje nisu bile fizički jake za težak rad i život na otoku, bavile su se ručnim radom i na taj način privređivale te bile samostalne u poslu.

Stoga, i danas imamo sačuvano nekoliko tkalačkih stanova u Babinom Polju, gdje je većina žena iz samog mjesta i sa zapadne strane otoka donosila vunenu pređu za tkanje natre. Iz gornjih sela - Korita, Maranovića i Prožure - žene su nosile pređu na Lopud, gdje je bila poznata tkalja za Elafite i dio Mljeta.

Zanimljivo je napomenuti da su na Mljetu postojale i svilarice, žene koje su uzgajale dudov svilac, proizvodile sirovu svilu koju su prodavale za vez na škufiji i na prsima ili tkanje poznatog mljetskog svilenog pasa.

Postojale su i vezilje na otoku. Najvještije su bile u Babinom Polju.

Nakon svega nabrojenog, jasno je da su mljetske žene bile osobite čuvarice ljepote života u najtežim uvjetima. I zato, drago mi je da je i moj život dio te i takve priče, zbog čega i danas često crpim snagu upravo iz tih otočkih gena koje su nam naše babe namrijele, i ponosna sam što i sama pripadam hrabrim otočkim ženama, koje znaju spjevati pjesmu i kada ih život pritišće težinom ko pusta pučina otok, sa svih strana.

Jany Hansal rođ. Franić

OTOK MLJET

STARINSKO RUHO OTOKA MLJETA

Živimo u vremenu u kojemu je očigledno narodna nošnja dio tradicije koju zanemarujemo: rijetko je odijevamo i javno pokazujemo. Nekada se njome isticao socijalni status osobe koja ju je nosila - prikladno dobi, godišnjem dobu ili određenoj prigodi. Također, nošnja je točno određivala odakle osoba potječe.

Narodna nošnja otoka Mljeta ima osobitosti nošnje mediteranskog područja, ali i svoje osobite prepoznatljivosti u dubrovačkoj okolici. To je žarko crvena boja gunja, koja uranja u bijelinu ženske košulje, te crvena muška kapa frigijskog tipa. Kako je izgledala muška nošnja otoka Mljeta poznato nam je iz zapisa Branka Gušića iz 1930, i to prema sjećanju kazivača, te prema ponekim dijelovima koje su tada još mogli naći u škrinjama.

Proces istiskivanja narodne nošnje iz uobičajene upotrebe zbivao se u Hrvatskoj postupno i nejednoliko, od sredine 19. sve do druge polovice 20. stoljeća. U istom se razdoblju za nju počelo zanimati građanstvo, smatrajući je ne samo kulturnim dobrom već i jednim od sredstava za iskazivanje nacionalne pripadnosti, a seljačko tekstilno umijeće i mogućim gospodarskim resursom.

Nakon Domovinskog rata za revitalizaciju tradicionalnog ruha interes pokazuju razne nevladine organizacije. Jedna od njih - ujedno i među najuspješnijima u Hrvatskoj - udruga Deša iz Dubrovnika, 1993. godine povratila je uzgoj dudovog svilca u Konavle i time pomogla u obnavljanju konavoske nošnje, a danas se bavi obnovom i revitalizacijom mljetskog veza.

Mljetsko starinsko ruho

Vrlo malo autora pisalo je o starinskom ruhu otoka Mljeta, kako je izgledala muška nošnja otoka Mljeta poznato nam je iz zapisa Branimira Gušića i to prema sjećanju kazivača, te prema ponekim dijelovima koje su tada još mogli naći u škrinjama (Gušić 1930:66), Marijana Gušić u Tumaču građe opisuje primjerak ženskog ruha, nabavljen za Etnografski muzej 1928. godine, kada su ga u Govedarima još samo starije žene nosile, a već 1955. koristi se samo kao svadbeno ruho, tj. samo u najsvečanijim prilikama, pri čemu se poziva na Branimira Gušića i njegov rad «Starinsko ruho na otoku Mljetu», objavljeno u Jadranskim studijama. napominje da se ovakvo žensko ruho moglo tada naći samo u selima na Vrhju Mljeta. Smatra da je tomu tako zbog nerazvijenosti tih sela nakon što su bila poharana kugom i gusarima. Kao potvrda tomu spominje selo Govedari koje je po svom nastanku najmlađe i upravo se u tom selu nošnja počinje najranije gubiti.

Mljetsko starinsko žensko ruho jedno je od najljepših nošnji južnog Jadrana. Sastavljeno je od dva dijela: crvenog gunja koji se nosi preko bijele košulje.

Košulja je renesansnog tipa sa širokim ovalnim izrezom oko vrata, koji je obrubljen ukrasnim steganjem, a rukavi košulje obično su u zapešću stegnuti, završavaju ošvicom ili napuštenim volanom.

Ovo je tip nošnje s poramenicama, gdje je suknja pričvršćena na poramenice. Ovakav tip nošnje prostire se cijelim jadranskim područjem, od Suska, Oliba i Zlarina preko Lastova pa sve do Mljeta, a na kopnu na području Primoštena, zapadno od Šibenika do Kaštela kraj Splita (Radauš Ribarić, 1975).

Suknja, tj. gunj, bojala se broćom da bi se dobila ta zagasito crvena boja. Podijeljena je na prednju i stražnju polovicu, s karakterističnim otvorima na bokovima u obliku slova V. Izrađena je od domaćeg sukna, crvenosmeđe boje za mlade, te crne za starije žene. Na prsima i leđima nalazi se kvadratni

ETNOLOGIJA

komadić od pana, prsi na koje su pričvršćene poramenice (Radauš Ribarić, 1975). Ovaj tip suknje pripada vrsti nekrojenog ruha zbog čega Radauš Ribarić pretpostavlja da se taj tip javlja na ovom području među prvima kao gornji sloj, tj. prekriva srednjovjekovnu samostalnu dugu košulju. No ne može utvrditi sa sigurnošću kada se to dogodilo (Radauš Ribarić, 1975).

Na temelju oblika nošnje M. Gušić smatra da je čitava nošnja oblikovana u doba usvajanja kasnogotičkih oblika u doba rane renesanse, uspoređujući razvojni zakon nošnje s dubrovačkom arhitekturom (Gušić, 1955: 129).

Ovakva nošnja osobito osobito svojim kontrastom - bijelom košuljom – koja zbog bjeline simbolizira čistoću, jednostavnost, čednost i suzdržanost, te crvenim gunjem koji bojom simbolizira plodnost, mladost i strast - naglašava erotsko.

To je dodatno vidljivo kad žena obuče ruho te pasom istkanim na tkanici stegne gunj čime dodatno naglasi struk zbog čega plisirani gunj, k tomu još otvorenih bokova, još više naglasi ženske atribute i njenom liku poda onaj toliko žudeni oblik pješčanog sata.

Istaknutog poprsja i istaknutih širokih bokova - isticale su plodnost i zamamnost svakim pokretom tako pažljivo i s predumišljajem skrojenom odjećom. Zato i ne čudi što se nevoljni Marunko toliko pomamio za mladom Pavicom.

Iz teorije komunikacije i informacije poznato je da je informativnije ono što je manje poznato, skrivenije, ono što ti može zagolicati maštu, a treba li više od pogleda na opisanu raskoš za najskrivenija golicanja.

Crvenkapa = Pozielica/počelica = škufija ?

Prema Marteccievom akvarelu iz Dubrovačkog arhiva članice DEŠE rekonstruirale su i djevojačku

OTOK MLJET

kapu, naziva crvenkapa ili počelica, koja je također navezena. Spominju je svi autori koji su pisali o starinskom ruhu otoka mljeta, ipak zraku sunca u tok misli starijih autora unosi rad Iva Dabelića u kojem nam izlaže arhivsku građu otoka Mljeta, onu istu kojim se koristio B. Gušić u opisivanju dijelova nošnje i navođenju njihovih naziva. Pa iako ih Dabelić ne navodi u njihovom izvornom obliku, donosi nam neka drugačija shvaćanja pojedinih termina, konkretniji termin počelica, počelica, pozielica, kako se sve navodi u tekstu i na njegovo značenje koje kod svih autora nije isto.

B.Gušić smatra da je to stariji slavenski termin za škufiju, kapu koju nose udane žene. I oprezno se pita čitajući dokumente Mljetske kancelarije, je li ta pozielica bila jednaka današnjoj škufiji. Marijana Gušić u «Tumaču građe» jednostavno prihvaća ideju da su škufija i pozielica jedno te isto, samo različiti termini, te je po ukrasu i njegovom rasporedu, a i nazivu, smješta u onu skupinu ženskih kapa kakve se mogu naći u zaleđu Jadranskog primorja, na kraškim poljima Livna i Kupresa.

Osvrnula bi se na ugovor kojim se poslužio Branimir Gušić iz 18. stoljeća, a sklopljen je 11. svibnja 1738. tim ugovorom Andrija i Pavlica Simogni obvezuju se dati svojem budućem zetu Marku na ime miraza za kćer Katu između ostalog kako je spomenuo i Branimir Gušić «šest navezenih pozielica». I Škufija je navezena, pa bismo mogli i prihvatiti ideju da su pozielica i škufija samo dva različita termina za pokrivalo glave udane žene. Međutim, u isto vrijeme udavala se i Vica druga kćer Andrije i Pavlice Simogni, te su oni također 11. svibnja 1738, pred knezom Nikolom de Sorgom sklopili zaručničko ženidbeni ugovor s Lukom, gdje mu se obvezuju na ime miraza dati, opet između ostalog, šest omašćenih pozielica-

Znači pozielica je bila omašćena i navezena, škufija je koliko znamo navezena, međutim nikad se nije mastila, pa čak je ne maste ni udovice, već su izrađivale nove, sa tamnijim bojama konca (crni, zeleni ili plavi). Te zbog toga i vjerujem da pozielica i škufija nisu samo dva različita termina za jedan odjevni predmet. U svakom slučaju sigurni smo da je postojala pozielica, i da nije isto što i škufija, je li počelica zapravo kapa neudanih djevojaka kako tvrdi Dabelić, crvenkapa, kakvu vidimo na akvarelima Kosića i njegova učitelja Martecchia, a spomenula ju je Marijana Gušić u svom Tumaču građe, slavenski naziv za škufiju, drugi naziv za crvenkapa, a možda i neka posebna kapa koju su nosile djevojke ili mlade žene.

Mljetski vez - grana života

Mljetski vez osnovni je dekorativni element ženske nošnje koji se vezao na oglavlju, škufiji žene, djevojačkoj počelici, a prema Novak-Franić i na samome gunju. Oglavlja su vrlo značajan dio ženske nošnje, bogata ne samo ukrasima nego i značenjima koje nose. Vezana su uz dob, status, namjenu (radna ili svečana), te stoga na vrlo uočljiv način govore o statusu žene, prigodi za koju se nose, ali i o ženinoj umješnosti vezenja. Iako se vez nalazi samo na oglavlju pridonosi kreativnom nadopunjavanju i isticanju posebnosti mljetskog ruha.

Karakterističan i jedinstven vez škufije izvezen je svilom dobivenom od dudovih svilaca koje su žene na otoku, kao i u Konavlima, same uzgajale i proizvodile.

Kada je DEŠA krenula u potragu za vezom na otoku Mljetu, i kada je konačno pronađen, bilo ga je gotovo nemoguće rekonstruirati. Naime, svaka ga je žena vezla po vlastitom predlošku, pa je svaka škufijica bila različita, no motivi su uvijek bili floralni ili zoomorfni. Na temelju stare škufije pronađene u jednoj od zaboravljenih mljetskih škrinja, članice DEŠE izradile su istovjetna pokrivala za glavu.

ETNOLOGIJA

Specifičnost mljetskog veza je u tome što je čitav vez popunjen, te nema praznih ploha. Prevladava samo jedan motiv kod kojeg je vrlo važan raspored grana s cvijetom, žabica, poma i listića. Podloga se veze uglavnom crvenom, a motivi na njoj žutom i zelenom bojom.

Očito je da je plodnost, tj. briga za potomstvo, bila bitna u mljetskom životu jer ne bi ni vez na samoj škufiji tako izgledao. Naime, on predstavlja granu života - grana na kojoj su listići, cvjetići, pomice i žabice ima svoju jasnu simboliku: listići, cvjetići i pomice asociraju na plodnost, bujanje prirode, dok je žabica simbol maternice. Pored toga, svi su motivi skriveni nitima crvene svile. Ovdje se ponovo vraćamo na crvenu boju koja nije samo simbol plodnosti već ima i apotropejsku simboliku: štiti ženu, buduću majku, od zlih pogleda i zlih sila.

Romana Hansal

NACIONALNI PARK "MLJET"

OCEANOLOGIJA

Iznimne prirodne ljepote NP „Mljet“ dobro su poznate širom svijeta, a jedinstveni biser ovog područja predstavljaju Mljetska jezera. Otok Mljet je položajem izložen izravnom utjecaju ulazećih vodenih masa iz Jonskog mora. Zbog ograničene, samo površinske komunikacije, tijekom se ljeta u oba jezera stvara jako izražena stratifikacija hidrografskih parametara na dubini između 17 i 20 m. U dubljem sloju, gdje su tijekom cijele godine temperature u granicama najnižih vrijednosti dubokog Sredozemlja, nađene su stalno povišene vrijednosti hranjivih soli, klorofila, fitoplanktona i zooplanktonskih vrsta koje nikad ili vrlo rijetko (zimi) dolaze u površinski vodeni stupac. Slična pojava bilježi se jedino u dubokim brazdama Sredozemnog mora. Stoga, Mljetska se jezera znatno razlikuju od drugih zaštićenih akvatorija Jadranskog i Sredozemnog mora.

Specifičnost Mljetskih jezera odražava se na pridneni i planktonski život. U Velikom jezeru granica na 20 m dubine podijelila je stanište mnogih vrsta. Tako pokretni školjkaš jakopska kapica, *Pecten jacobaeus*, tijekom ljeta obitava isključivo u dubljem sloju jer je osjetljiv na temperature veće od 17°C. Populacije ove vrste u Velikom jezeru su najveće poznate u Jadranskom moru s najstarijim poznatim primjercima starosne dobi (17 godina). Osobito interesantno stanište školjkaša predstavlja Malo jezero gdje je nađeno preko 40 vrsta. Među njima posebno je značajna velika gustoća zakonom zaštićene periske (palasture) koja je znatno viša u usporedbi s drugim dijelovima Sredozemlja. Zanimljivo je napomenuti da ova školjka uobičajeno nastanjuje morska dna do 60 m dubine, a u Malom jezeru nije zabilježen primjerak ispod 15 m dubine, što se objašnjava specifičnim svojstvima hidrografskih uvjeta jezera i raspodjelom tipova sedimenata. Značajna osobitost pridnene faune su kolonije kamenog koralja, *Cladocora cespitosa*, koja se u VJ rasprostire na površini od 800 m² na dubini između 4 i 18 m i predstavlja do sada najveći otkriveni koraljni greben u Sredozemnom moru.

Na najdubljim dijelovima Velikog i Malog jezera nađen je jedinstveni primjerak na svijetu malog planktonskog račića veslonošca koji ujedno pripada vrlo rijetkoj porodici s nekoliko poznatih vrsta. Među velikim

NACIONALNI PARK "MLJET"

OCEANOLOGIJA

brojem organizama koji su zauzeli različite ekološke niše u Mljetskim jezerima posebno se ističe meduza *Aurelia* sp 5. Ova vrsta je, prema preliminarnim podacima, različita od svih do sada poznatih u svjetskoj literaturi, i zato se pretpostavlja da je riječ o potpuno novoj vrsti roda *Aurelia*. Akustičnim analizama procijenjeno je da u Velikom jezeru obitava 4 238 602 jedinki prosječne težine od 568 tona, a svojim ponašanjem i veličinom razlikuju se od uobičajenih vrsta ovog roda.

Svojom konfiguracijom, modelskim oblikom zatvorenih svjetskih mora, te pogodnim položajem i visokim stupnjem zaštite prirode, jezera su primjer idealnog objekta za proučavanje morske ekologije. Stoga, zainteresiranost znanstvenika-prirodoslovaca za proučavanje ovog jedinstvenog područja nije slučajna, o čemu svjedoči više od 50 radova objavljenih u domaćim i stranim znanstvenim publikacijama. Prema najpopularnijem svjetskom pregledniku znanstvene aktivnosti „ISI Web of Knowledge“ (<http://pcs.isiknowledge.com>) rezultati prirodoslovnih istraživanja Mljetskih jezera prikazani su kroz 25 radova. Osobito veliki broj otkrića i objavljenih znanstvenih radova ostvaren je od 1997. godine kao rezultat zajedničkih istraživanja Hrvatskih, Američkih, Slovenskih i Argentinskih znanstvenika. Rezultati istraživanja mogu se primijeniti za objašnjavanje i predviđanje evolucije ekosustava u drugim svjetskim morima. Poradi toga treba nastaviti produbljivanje postignutih spoznaja, te sve okolnosti i podatke iskoristiti za zaštitu akvatorija Mljetskih jezera jer se u pojedinačnim podacima kriju mogući odgovori za mnoge lokalne i globalne promjene morskih ekosustava.

*dr. sc. Davor Lučić, viši znanstveni suradnik, izvanredni profesor
Sveučilište u Dubrovniku, Institut za more i priobalje*

NACIONALNI PARK "MLJET"

JAVNA USTANOVA NP "MLJET"

Bodulska balada

*Živi se od mora, od mriža i uza
Brojidu se žuji od vesla, mašklina
Crljene su oči od noći i suza
Žujave nan ruke su tvrde ka stina*

*I tučedu nas nevere i kiše
I svaki dan smo zgrbljeni sve više
Ipak više od sveg i od svih lipota
Cilega života mi volimo more*

*More naše plavo, sve nam želje znaš
Ti si snaga, srića, cili život naš*

*Brojimo sva jidra i bile vapore
Prolazidu dani uz bure i juga
Škrta zemja daje sve ono ča more
Život je na škoju i radost i tuga*

Stjepan Benzon

Zahvala svim stanovnicima otoka Mljeta, Općini Mljet, svim prošlim i sadašnjim djelatnicima Nacionalnog parka "Mljet", istraživačima iz Hrvatske i svijeta, svim ustanovama i institucijama koje su surađivale, surađuju i surađivati će sa zaštićenim područjem prirode NP "Mljet" i otokom Mljetom u cjelini a koji je rezultirao uspješno očuvanom prirodnom i kulturnom baštinom za ljepšu budućnost.

Cvijet čežnje

*Priroda sve je, sve što je znala, najljepše niti u tebi tkala.
Sunčevu pređu u krošnje bora, boje dragulja u pjenu mora.
A čovjeku tvome što s tobom živi u trenutku svakom,
Da ti se divi tu raskošje dala.*

*Kad se nad tobom rastvara nebo, oluja bjesni, a more hara.
Priroda nove utkiva niti čudesnih boja, smjelih šara.
I teško će znati tko tu ne živi da čovjek još može
I kada pati da tebi se divi.*

*Dalmacijo, k'o blistav svijet
Čaroban, lijep, ti sav si moj svijet.*

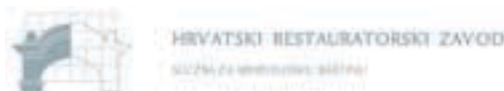
Tomislav Zuppa

ZAHVALA

JAVNA USTANOVA NACIONALNI PARK "MLJET"

Zahvaljuje svim pojedincima i grupama istraživača, suradnicima na decenijskim istraživanjima u NP "Mljet" i otoku Mljetu od kojih je samo jedan dio njihovog rada i eksponata iskorišten za ovu izložbu.

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

